

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*





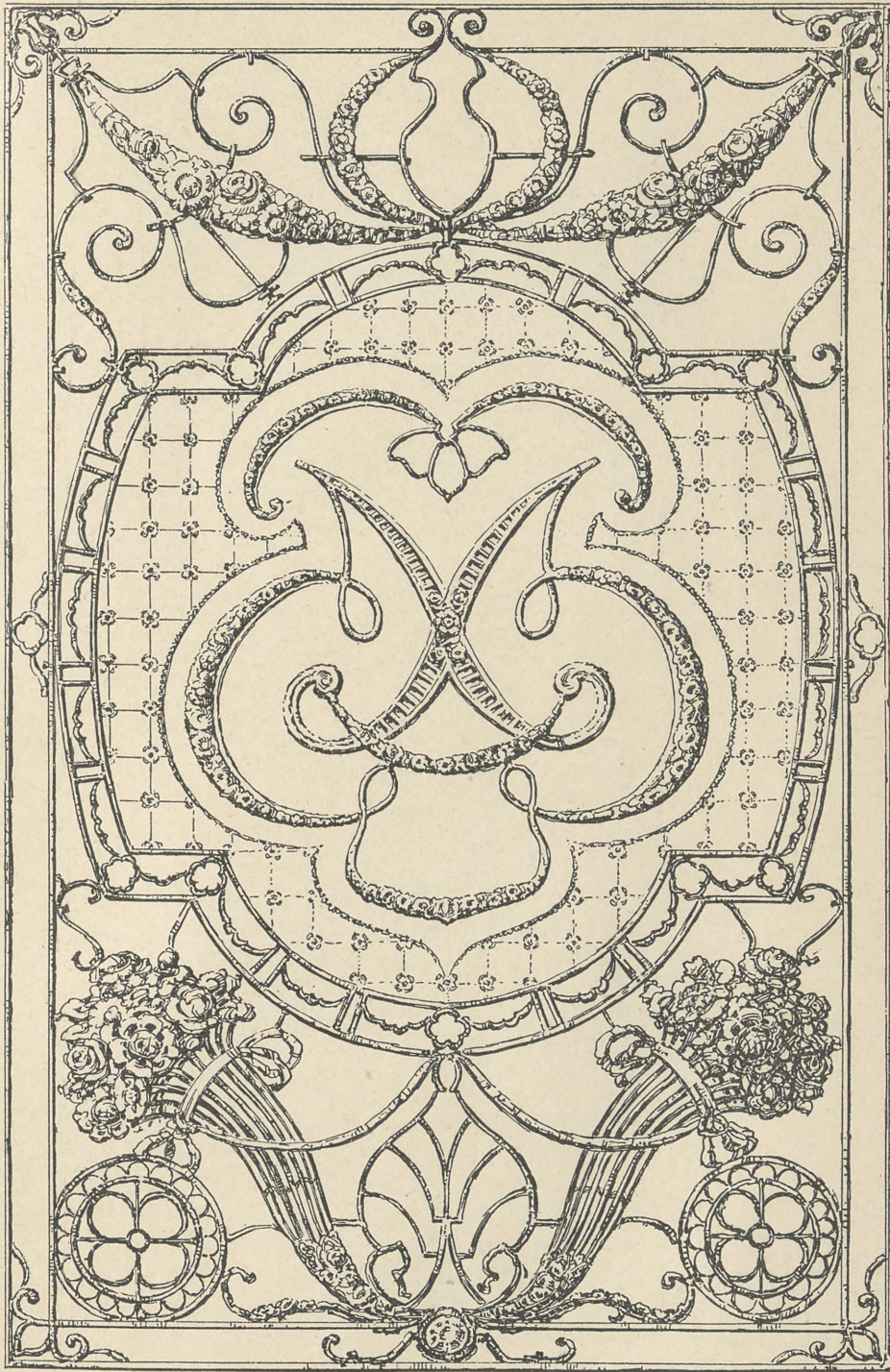
X

061.5(489) Pri

1907

Privatbanken
i
Kjøbenhavn
1857-1907





JUL. SCHOVELIN

PRIVATBANKEN

I

KJØBENHAVN

1857—1907



KJØBENHAVN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1907

DANMARKS TEKNISKE BIBLIOTEK

Friser, Vignetter og Bind tegnede af HANS DALL

Reproduktionerne udførte i DANSK REPRODUKTIONSANSTALT

FORORD.

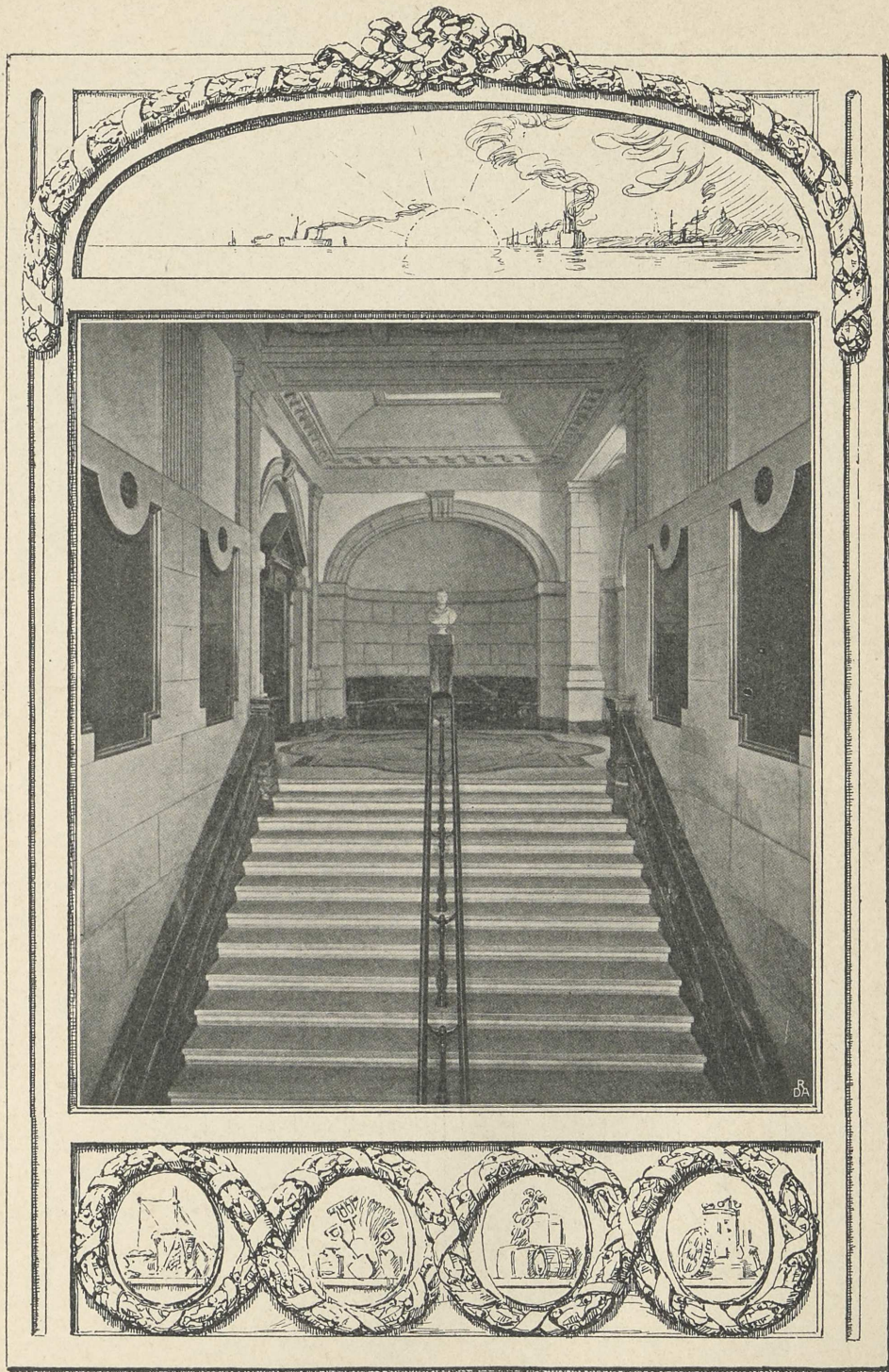
Det hænder ikke helt sjældent, at Festskrifter skrives med paa-
holden Pen: ved et Jubilæum ønsker man ofte kun de lyse Minder
fremdragne — og Gravene forsvarlig kalkede. Skønt jeg per-
sonlig ingen slemme Erfaringer har i denne Retning, har det
dog slaaet mig, i hvor høj Grad lige det Modsatte har været Til-
fældet ved dette Arbejde: jeg er bleven stillet saa fuldstændig
frit, som en Författer overhovedet kunde ønske sig, alle begærede
Oplysninger, Bankens store Arkiv er i videst mulige Omfang
bleven stillet mig til Raadighed, man har med andre Ord fra
Styrelsens Side, Bankraadet og Direktionen, kun ønsket Historie
— ikke Façade-Pudsning!

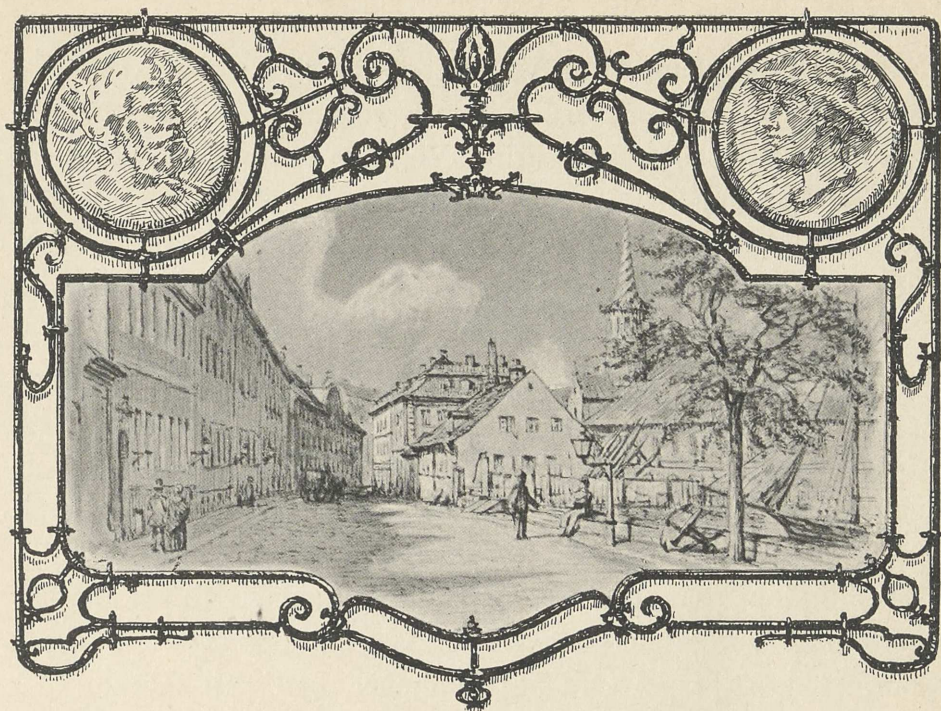
Da nu dansk Erhvervsliv i det sidste halve Aarhundrede tro-
fast har spejlet sig i Privatbankens Levnedsløb, er det derfor og
saa mit Haab, at hvad her gives rækker ud over et Jubilæums-
Skrifts Rammer og kaster Lys over selve vort Fædrelands
økonomiske Historie.

Stor er den velvillige Hjælpsomhed, der under Værkets Ud-
arbejdelse er bleven mig vist fra alle Sider, hvorfra kyndig Bi-
stand i en Sammenhæng som denne kunde ydes: naturligvis først
og fremmest, som alt nævnt, fra Bankens egen Side, dernæst fra
Mænd som Kammerherre, Kommandør E. SUENSON, Etatsraad
P. N. DAMM og Kontorchef i Nationalbanken EMIL MEYER, hvem
jeg alle Tre er Tak skyldig.

Kjøbenhavn i April 1907.

JUL. SCHOVELIN.





I.

En vakker Sensommerdag i 1856 samledes »paa Landstedet Bonne Espérance« syv af Datidens bedste Mænd »for at træffe nærmere Aftale om en paatænkt Oprettelse af en Privatbank«.

Først blandt disse er at nævne ANDREAS NICOLAI HANSEN, Stifteren af det ansete Firma A. N. Hansen & Co., en storsindet og vidtskuende Mand, ret en Handelsfyrste i Stilen fra det foregaaende Aarhundredes Slutning, fuld af Myndighed og Selvfølelse, Købmandssnille og Forretningskløgt. Han havde faaet sin Uddannelse hos Joseph Hambro, hvis Dampmølle og Varehandel han for egen Regning overtog i 1840. Nu var han en otteoghalvtredsindstyveaarig Mand, men i sin fulde Kraft, blot maaske lidt mindre egensindig og selvraadig end hidindtil: faa Maaneder forinden havde han just afløst selve L. N. Hvidt som Formand for Grosserer-Societetets Komite, og det var, som havde Overtagelsen

af dette Hverv stemt hans Væsens oprindelige C-Dur om i en blødere Tonart med de halve Toner, som nu en Gang synes i alt Kollegie-Arbejde at lette Primo-Violinen Sammenspillet. Ubestridt var han sin Stands *Førstemand*, og til kongelig Bekræftelse heraf bar han Etatsraads-Titlen, den Gang saa langt mer sjælden og derfor anseelig end nuomstunder.

Næst efter ham er at nævne D. B. ADLER, i hint Aar en ung idérig Banquier, som netop havde vundet sine Guldsporer i Englandsfærd, og til hvem der nu i Stadens liberale Bourgeois-Kredse knyttede sig store Forventninger. Han var ogsaa en af de Mænd, som omsatte Datidens Nationalisme i praktisk Dag-Gerning: med Held og Iver virkede Firmaet D. B. Adler & Co. efter Krigens Slutning paa at befri jydsk Forretningsliv fra Hamborgs økonomiske Formynderskab. Adler var en ilter og varmhjærtet Natur, raadsnar, rap i Ord og Vendinger, hastig til Handling, et Væsen, der var lutter Strøm og Lue. Intet Under, at han fandtes her, hvor noget Nyt just skulde skabes.

Havde Adler hjembragt særligt Kendskab til britiske Bankforhold, var dette ligeledes Tilfældet med en Anden af de Tilstedeværende, E. LE MAIRE, iøvrigt en fuldstændig Modsætning til Adler, ligesaa afdæmpet, stilfærdig og jævnsindet, som denne var fyrig og stemningsskiftende. Da Hambro havde opgivet sin vældige Forretning i 1840, deltes denne saaledes, at Varehandelen, som alt fortalt, strax gik over til A. N. Hansen, medens Banquier-Virksomheden kort efter blev overdraget SMIDT og LE MAIRE, der senere (1849) dannede et selvstændigt Firma under disse deres Navne. Sidstnævnte var i 1840 fulgt med sin tidligere Principal til London og havde der tilegnet sig engelsk Snit i god Forstand: hin rolige, beherskede Holdning, som uden Stivhed og Kulde røber sand Værdighed og sund Selvvurdering. Ved en Lejlighed som denne var le Maire alene af den Grund god at have med, at hans blotte Deltagelse i et Foretagende strax maatte give dette Præg af at være solidt i Bund og Grund.

Det samme gjaldt ikke mindre M. G. MELCHIOR, der i 1845 var bleven Chef for det gamle, alt da højt ansete Handelshus Moses & Søn G. Melchior, og i 1849 indtraadt som yngste Medlem i Grosserer-Societetets Komite. Moritz Gerson Melchior var en varsom og vennesæl Mand, saare sagtnodig, just derfor skikket til at lede, være forrest i Laget. Han var i mange Maader af usædvanlig stort Menneske-Værd, men altfor Lidet deraf lod sig med Fordel udbringe til Markeds-Pris. Med andre Ord: trods sine rige Evner havde han altid Vanskelighed ved at gøre sig fuldt ud gældende; thi han manglede Hensynsløshedens Gave. Tietgen sagde senere om ham: »Der er Stof i Melchior til en stor Mand, men han ser sig altid ængstelig for, om der er Plads«. Dog den Gang, saa kort efter Otteogfyrre, saa længe før Bismarcks, Milliardsvindelens og de amerikanske Pengematadorers Dage, var det endnu et Fortrin at være, som Melchior var: mild og fin, paa en Gang elskværdig og fornem.

Til Stede ved hin Lejlighed var ogsaa Grosserer M. E. HANNOVER, Indehaver af en efter Datidens Forhold betydelig Penge- og Kommissions-Forretning. Martin Emil Hannover havde i 1853 ægtet D. B. Adlers Svigerinde, en Datter af den rige Londoner-Banquier John Raphael, og derved erhvervet sig Formue. Han var en særdeles dygtig Mand og nød, til Trods for han den Gang ikke var mere end 30 Aar gammel, allerede megen Anseelse paa Kjøbenhavns Børs. Men medens alle Privatbankens øvrige Stiftere i den følgende Tid kom til at spille store, selvstændige Roller i det offentlige Liv, døde Hannover allerede i Efteraaret 1857 og gaar dermed ud af Sagaen.

Som den sjette og sidste af Forretningsmændene, men sikkerlig ej den mindste, skal endelig nævnes O. B. SUHR, der netop den 1. Januar s. A. var indtraadt som Chef i Firmaet J. P. Suhr & Søn. Alene dette gav ham Baggrund og Relief. Samtiden kendte intet dansk Handelshus, som stod over J. P. Suhr & Søn i Magt og Ry, en mere samfundstryk Position kunde derfor en Købmand den Gang

ikke have. Men den da 43-aarige Mand havde ogsaa *eget* Værd, var ej blot sin Onkels Brodersøn, den rige Arving efter den bekendte Johannes Theodor, Firmaets Genoprejser, Fru Heibergs Velynder; Ole Bernt var *selv* en ægte Suhr, med Købmandsblod i Aarerne og medfødt Myndighed i Holdning og Færd. Han havde først taget theologisk Examen: skønt det tidlig var blevet aftalt, han skulde ind i Farbroderens Forretning, vilde han først fuldende de Studier, han nu en Gang, om end under en anden Forudsætning, var kommen ind paa, thi hvad man havde begyndt paa, skulde man altid fuldende. I Virkeligheden et højt betegnende Karaktertræk, der noksom viser hans støtte Sindelag og faste, klare Tænkemaade. Hans Væsens Kærne var overhovedet hele hans Liv igennem Grundighed og Trofasthed, en vis bred Tilforlidelighed, som ogsaa skabte Ro og Tillidsfølelse hos Omgivelserne.

Foruden disse sex var endvidere Højesteretsadvokat LIEBE selvsyvende til Stede som »juridisk Konsulent«. Naturligvis maatte man have en fremragende Jurist med til Dannelsen af saa nyt og uprøvet et Foretagende, og et heldigere Valg kunde næppe heller være truffet. I Liebe fik man just den Mand, som der i denne Sammenhæng var Trang til og Brug for: en ordsnild og heldraadende Mand, forfaren i Ordets og Pennens Kunst, lige fuld af Kendskab til og Respekt for Formens Hellighed og Lovens Majestæt. Faa forstod som han at give Andres Indfald baade Vægt, Lødighed og fremfor alt Mønt-Præget: fremmede Tankers Guldbarrer blev i hans Mund til den Landets Mønt, hvori alle Betalinger nu en Gang maa gøres. Naar en Sag som denne skulde have hin sidste Afrunding og Efterglatning, der først giver den ydre Form og indre Fasthed, kunde ingen Bedre hertil findes. Liebe var ret en Advokat af den Slags, som man læser om i engelske Romaner: en myndig og stilfuld Lovens Mand, i hvis Hænder man med Tryghed kan lægge sin Velfærd, en Mester i at besejre Vanskeligheder og paapege Udveje. Uangribelig korrekt som han var, stod han dog stedse stift og stejlt paa sin Klientes Fordel, var ej blot

Advokat, men en advokatorisk Natur. Alt i alt var saaledes Liebe som skabt og skikket til at løse den Opgave, her forelaa: paa et nyt, hidtil ubefaret Felt at anvise Villier lovbanede Veje.

Til Forretningsverdenen havde han paa det daværende Tidspunkt endnu ikke været knyttet — det var som Forsvarer af Sponneck, Tillisch, Bluhme og Scheel i den store Rigsrets-Sag Aaret i Forvejen, 1855, at han havde vundet sit Ry, og det var derfor særlig de højkonervative og adelige Kredse, han stod nær. Rimeligvis har det været det personlige Bekendtskab med Suhr, som bragte ham med ved denne Lejlighed. Efter Datidens Forhold skulde man maaske snarere have ventet blandt disse liberale Bourgeois' at se hans Medbejler, Gustav Brock. Men i Stedet for dennes franske Veltalenhed i Juli-Kongedømmets glimrende Stil medbragte Liebe i den her omhandlede Henseende værdifuldere Egenskaber: en skarpsindig og nøgtern Vurderings-Evne, uovertræffelig praktisk Kløgt og endelig en rent ud blændende Hast til at forme og finde Udtryk, en fortryllende Lethed og Sikkerhed i at lede og samle. Han vidste altid under en Sags Behandling at anbringe just *det* Argument, som gjorde Indtryk paa den Modvillige, Modstandslystne, Tøvende eller Tvivlende, netop derfor var han som Faa eller Ingen Mand for at faa en vanskelig Sag til at glide, overhovedet skabe den *Form*, hvorunder Handling kan blive til og træde ud i Livet.

Efter at disse syv Mænd hin Sommerdag, den 4. i den Maaned, som særlig kaldes *Høstmaaned*, havde »diskuteret Planen i dens Hovedtræk«, enedes de om »en foreløbig Bekendtgørelse i de offentlige Tidender«. Denne staar at læse i københavnske Blade for 8. August 1856 og begynder saaledes: »Undertegnede er traadt sammen for ved Dannelsen af et Institut under Navn af »Privatbanken« at realisere en Plan til yderligere Lettelse for Stadens og Landets Pengeomsætning, som alt i længere Tid har været drøftet imellem flere af os indbyrdes. Bankens Grundfond er foreløbig bestemt til 4 Mill. Rdl., hvoraf vi selv overtage

500,000 Rdl.». De nærmere Skridt hertil bebudedes at ville blive tagne i den nærmeste Fremtid. Bekendtgørelsen var dateret Sammenkomstens Dato, men til de sex derværende Forretningsmænds Navne var endnu føjet tre: C. A. BROBERG, GEO. RYAN og JACOB HOLM & SØNNER.

Baade ved denne og senere Lejligheder underskriver det sidst-nævnte Firma udtrykkelig kun som *Firma*, medens de øvrige »Stiftere« vel anfører, af hvad Firma de er, men iøvrigt fremtræder som *Personer*. Forholdet var vel det, at Tiden den Gang ikke mindre end Indehaverne af hint Firma selv endnu stod fuldstændig under Indtrykket af Jacob Holms mægtige Personlighed, til Trods for, at det var over en halv Snes Aar siden, at han var død. Fra den ringest mulige Begyndelse: en liden Urtekrambod paa Christianshavn, havde han drevet det til at være Kjøbenhavns største Skibsreder og en af vort Lands betydeligste Industridrivende. I Løbet af det 19. Aarhundredes første Trediedel havde han i en treven og brydsom Forretningsperiode anlagt en Oliemølle, et Sæbesyderi og et Trankogeri, en Sejldugsfabrik og en Reberbane. Han drev Skibsbyggeri og indrettede 1836 den første Ophalingsbedding i Kjøbenhavn, og ni Aar før blev den første af en Dansk i Danmark byggede Dampmaskine just forfærdiget til en af Holm nyanlagt Oliemølle. Man vil i Nutiden maaske bedst fatte hans Betydning, naar man hører, at hans økonomiske Magtomraade blot langs Havnen strakte sig paa Christianshavns-Siden fra Langebro til nuværende Krøyers Plads: han forpagtede Wilders Plads, raadede over Skibsværfterne i Strandgade, købte i 1833 Appelbys Plads, 1841 Asiatisk Kompagnis Plads og gik endelig i 1844 over Vandet og erhvervede paa den anden Side Larsens Plads. 1836 havde han optaget sine tre Sønner GEORG, LUDVIG og CHRISTIAN i Firmaet, som derved fik sit da- og nuværende Navn — og det var altsaa disse Tre, der i Firma-Ening optraadte som Privatbankens niende Stifter.

GEORGE RYAN, Søn af en irsk Squire, var født paa Balinahill

ved Kilcock. Hans ældre Broder Philip (f. 1766) var i 1780 kommen til Kjøbenhavn og havde faaet Ansættelse hos en Købmand, hvis Hustru var en Veninde af hans Moder, Kitty, f. O'Reilly. Philip Ryan groede fast i den fremmede By, skabte sig en pæn Forretning og tog derfor i 1798 sin da femtenaarige Broder George over til sig. Kort efter døde han, og George kom saaledes ret hovedkulds ind i nye og vanskelige Forretningsforhold. Men han havde megen medfødt Købmandssnille, forstod at udnytte sit engelske Sprog til at skaffe sig gode Forbindelser i England, fik herfra i Tidens Løb, navnlig dog efter 1848, store Consignationer og samlede sig en betydelig Formue.

Firma-Anseelse, Formue og selvvunden Hæder — C. A. BROBERG raadede over alle disse Tre. Han var Søn af den velagtede og velstaaende Købmand, Christian Mortensen Broberg, og blev, efter først at have taget Studenterexamen og været paa Udenlandsfærd, i sit 24. Aar optagen som Kompagnon i Faderens Forretning, der herpaa (1835) førte Firmanavnet Chr. Broberg & Søn. Efter i 1843 at være bleven Medlem af Grosserer-Societetets Komite, 1844 Repræsentant i Nationalbanken, kastede han sig i Midten af Fyrerne med Iver ind i det offentlige Liv, blev Borgerrepræsentant og Rigsdagsmand og var en levende interesseret Deltager i de følgende ti Aars store politiske og nationale Begivenheder. I 1852 blev han ved Faderens Død Ene-Indehaver af den allerede da store Forretning, som han derefter i den følgende Tid maatte hellige det meste af sin Kraft.

Men for Christian August Broberg var der ej heller nogen Modsætning imellem det offentlige Livs (i alt Fald den Gang) saa højtspændte Idealkrav og de tilsyneladende saa snævert-egoistiske Fordringer, som Forretningslivet stiller sin Mand. For ham var *Handel* hverken Sjakren eller Aager, endsige Bonde-Fiffighed eller Pengepugeri, men en *fin Beregningens Kunst*, som kun den forstod ret at udøve, der vidste rent videnskabelig at gennemskue Verdens-Økonomiens sindrige Mekanisme, den lovbestemte

Rytme i det store Vexelspil mellem en Verdens-Artikels »Produktion« og »Forbrug«. Thi Broberg brød sig egentlig kun om Verdens-Artikler: derfor blev Kaffe hans Yndlingsvare. At fedte sig en Skillings-Avance til over Krambodens Disk var nu en Gang ikke *hans* Sag, han var de mangedcifrede Tals Mand, en Elsker af Statistik, en flittig Gransker og fin Bestemmer af sin Artikels »statistiske Position«. Intet Under, at han blev Nordens største Kaffe-Importør — mindre havde heller ikke ret vel kunnet gøre det; thi han var en Mand af saa vidt et Udsyn og saa stor en Kundskabsfylde, at et lille Land som Danmark ikke havde kunnet slaa til som Afsætnings-Felt for ham. Paa det Skakbrædt, der spændte over Alverdens Kaffelande, lysted' det ham at spille et Brikkespil, som Faa vilde have vovet det fra en Plads, der laa saa meget paa Vrangen som Kjøbenhavn. Men for Broberg *var* dette Spil netop Skakspil og ikke Hazard, spillede man blot rigtig, *maatte* man vinde — og da mange Aar siden et stort Spil tabtes for Huset, var det da i det afgørende Øjeblik ej heller ham, som flytted' Brikkerne.

Disse ni gode Mænd — paa Kjøbenhavns Børs fandtes ingen bedre — ønskede imidlertid ikke endelig at skride til Værket, førend de havde forvisset sig om, at Tanken ogsaa fandt Tilslutning i *Godsejernes* Kreds. Maaske er det Liebe, som har paaapeget Ønskeligheden heraf, muligvis for under de da stærkt bevægede politiske Forhold at markere dette Foretagendes samlende og neutrale Samfunds-Karakter — nok er det, at de guds-ejerlige *Formuer* den Gang endnu var en saa vældig Faktor i det økonomiske Liv, at det for et ungt Penge-Institut maatte være af stor Betydning at have gode Forbundsfæller i denne Lejr. Det besluttedes derfor at forøge Stiftertallet til tolv, og de nye Tre blev Kammerherre P. B. SCAVENIUS til Gjorslev og Klintholm, SEHESTED-JUEL til Ravnholt og Lensgreve JUEL-VIND-FRIJS til Frijsenborg. Den Sidstnævnte var netop i Udlandet, og man fik ham derfor først med i Slutningen af September. Synspunktet for

hans Medindtræden var betegnende nok: han vilde haabe, skriver han, at det nye Foretagende vilde være i Stand til at forebygge, at danske Kapitaler gik ud af Landet for at deltage i de mange Projekter, som i hint Aar udkastedes rundt om i fremmede Lande.

Hermied var Tolvtalet naaet — og vanskeligt kunde en Kreds have været bedre og mere repræsentativt sammensat paa det daværende Tidspunkt.

Men var Mændene gode, var *Tiden* det ikke mindre. Var Tylvten en velegnet Stifter-Kreds, var Tiden den gunstigst mulige for slig en Nydannelse.

Thi det Gamle var udslidt og segnefærdigt, og Trangen til det Nye levende og frugtbar.

Kjøbenhavn var endnu en voldstængt By med snævre Gader og dybe Rendestene, med Tranlamper og Vandposte, en By fuld af toppede Brosten, af gabende Kælderhalse og fremspringende Stentrapper, af løjerlige Gyder, Smøger og Baggaarde. Endnu i 1850 havde Staden kun 130,000 Indbyggere, der i alt væsentligt levede det samme tarvelige og taalsomme Spidsborger-Liv som deres Fædre før dem i højsalig Frederik den Sjettes Dage. Først ved den saakaldte Demarkationslinies Flytning ifølge Loven af 6. Januar 1852 blev »Broerne« Nørre- og Vesterbro aabnede for fri Bebyggelse. Men endnu længe, længe efter var *Jernbanestationen* en fjernt-, næsten afsidesliggende Bygning paa den anden Side Stadsgraven, hvortil Vejen gik gennem en snæver Fæstningsport og over en lang smal Bro — og netop først i 1856 kom Jernbanen til at gaa lige til Korsør. Al anden *Samfærdsel* til Lands foregik ved Diligencer, tunge, støvede Karosser, der rumlede ud fra Postgaarden paa Købmagergade. Til Frederiksberg gik der faa Gange daglig nogle skumle og klodsede Køretøjer, saakaldte Omnibus'er, hvis Udseende sikkert i vore Dage vilde vække skadefro Jubel blandt Gadens Ungdom. Man havde vel først i Halvtredserne faaet *Telegrafforbindelse* med Hamborg og Sverige, men paa

den saakaldte Øresundslinie (fra Helsingør over Kjøbenhavn til Flensborg) kostede et indenlandsk Telegram 1 Rdl. for 25 Ord, og saa var det endda en Naadessag at faa det med; thi Statstelegrafen var egentlig kun til for at tjene til Befordring af officielle Meddelelser »i Sund- og Bæltfartens Interesse« og ikke til »privat Korrespondance« — først i Sommeren 1857 blev det tilladt, at den herefter kunde benyttes af Alle og Enhver. Endnu langt senere var Betalingen for et tyve Ords Telegram til England 7 Rdl. 5 M. 6 Sk. Den indenlandske *Skibsfart* paa Kjøbenhavn var i Henseende til Drægtighed og Bestuvning ikke stort større i 1856 end i 1826, altsaa en Menneskealder forinden, og selve Stadens Handelsflaade var endog langt mindre end ved Aarhundredets Begyndelse.

Men som Byen den Gang var, saa var den alligevel sin jævne Borger kær: saa tæt man boede sammen bag de skærmende Volde, følte man just Hjerterummet større, og langs Stadsgraven gik indenfor og udenfor »Kirsebærgange« og »Kærlighedsstier«. Og faldt Vejen over »Marmorpladsen« eller ad Langebro ud paa Christianshavn, saa stemte Ruinerne af fordums Kongevælde og Handelsstorhed kun Datidens skikkelige Borgersind til mildt Vemod, — var Templets Buer og Søjler brudte, skønnere Kirkehvelving end den blaa Himmel kunde man jo dog ikke finde for det hvide Marmor, og var end Christianshavns vældige Pakhuse nu saa sørgelig tomme, at »Echo var deres eneste Beboer«, saa fandt man til Gengæld herude i de tavse Gader velsignet Stillehed og vederkvægende Hvile for Øret.

Saaledes var Byen, paa een Gang Kongens Kjøbenhavn, en virkelig Hoved- og Residensstad, som baade rummede Slotte og Theatre, og et venligt, beskedent Tilflugtssted for det bestandig Borgerlige, en naturlig Scene for Livets smaa Vaudeviller. Med sin Hovedvagt midt paa Kongens Nytorv, sine Jens'er og Ammer i Rosenborg Have, sine Brandmajorer og Kagekoner, sin Grønning og Langelinie, Træerne rundt paa Fortougene, Løvkronerne,

som ludede ud over lange Mure og skyggede over Børnenes Leg paa Gaden — med al sin Hygge og Fred var denne By Heibergs, H. C. Andersens og Søren Kierkegaards By — thi overalt kunde man finde *Idyllen*. Medens den nu er som blæst bort, endog milevidt fra Kjøbenhavn, i hvis skønne Omegn man nu næsten alle Steder mærker Storstadens Uro og Larm — den Gang kunde man finde *Idyllen* overalt i Kjøbenhavn blot ved at dreje om ad en Gade, gaa over en Bro eller fordybe sig i en Baggaard. Og i denne By gik Dagen ved stille Dont som en lys og munter Drøm, og om Natten slumrede man saa usigelig trygt under Varetægt af Vægteren med sin Morgenstjerne.

Men se — just *nu* var Borgerskabet ej alene vaagnet, men i fuld Gang med at gnide Søvnens af sine Øjne. Om man kunde sige, at det var Frihedens Genius, »Aanden fra Otteogfyrre«, som ved sit Kys havde vækket Tornerose af hendes Slummer, vilde det maaske lyde ganske poetisk, i alt Fald i gammel Stil. Men saaledes var det ikke. Efter at Hovedstaden fra »Martsdagene« til Indtogets uforglemmelige Stund havde levet som i en stor national Begejstringsrus, en Feber af Lykke og Spænding, var man forbavsende hurtigt sunken tilbage til glemte Vaner og Fortids Kaar — med Freden kom atter Alt i sine gamle Folder. Og nu fulgte en sur og tvær Reaktionens Tid, hvor de slemme Bønder vragede Hovedstadens Halvguder, og Helstats-Mændenes kolde, kloge Hoveder tog Løftelsen af den patriotiske Stemning.

Men ved Aarsskiftet 1855 havde Kjøbenhavn igen besejret Landet, og enhver god Borger var inderlig overbevist om, at nu begyndte først den rette Friheds- og Fædrelands-Æra — saa vist som »liberal« efter Datidens Ordbog betød »ædel« og en National-liberal for en rigtig Kjøbenhavner det samme som en ægte Danisman.

Dog ogsaa dette var jo alt kun *vaagne Drømme* — hvoraf først Kjøbenhavns Befolkning skulde blive rystet op hin kolde, graa Februardag i Fireogtres, da Efterretningen om Danne-

virkes Rømning kom til Hovedstaden. Men hvad der allerede paa hin Tid, hvorom der her tales, en halv Snes Aar tidligere, i hvert Fald fik den danske *Forretningsverden* gjort lysvaagen, var hverken Politik eller national Poesi — men de Signaler ude fra den store Verden, som meldte om *Guldfund* og *Krimkrig*.

Opdagelsen af nye Guld- og Sølvminer i Californien, Australien og Sibirien i Aarene lige efter 1848 bragte Produktionen heraf til at stige saa stærkt, at de nye Mængder af ædelt Metal, der i de otte Aar fra 1849—1856 kom paa Markedet, udgjorde over 25 pCt. af den samlede Guld- og Sølvbeholdning, der i 1849 allerede fandtes i Europa og Amerika. Ved denne vældige Forøgelse af de tvende Møntmetaller faldt Pengene i Værdi, hvad der fik sit Udtryk i en tilsvarende Stigning af Varepriserne. Gennemgaaende hævede det almindelige Prisniveau sig omtrent 35 pCt. fra 1852 til 1856, i hvilket sidste Aar Krimkrigen yderligere fordyrede adskillige Verdensartikler, deriblandt *Korn*. Men Korn var just en Vare, hvoraf Danmark den Gang havde Overflod til Udførsel. Aarene 1850—57 var med Undtagelse af 1853 gode Høstaar, og de to af dem, 1852 og 1854, gav endog en overordentlig rig Høst. I 1855 kulminerede da ogsaa vor Kornudførsel med $4\frac{1}{2}$ Mill. Td. Samtidig steg ligeledes Exporten af Heste, Hornkvæg og Svin efter en lignende Maalestok. Og denne store Afsætning skete altsaa til svimlende høje Priser: for 1 Td. Hvede fik man i 1855 $13\frac{1}{2}$ Rdl. for 1 Td. Rug 8 à 9 Rdl., for 1 Td. Byg $6\frac{1}{2}$ Rdl. eller over det dobbelte af for otte Aar siden.

Den stærke Stigning af alle Priser oplivede selvfølgelig i høj Grad al Vareproduktion, som kunde forøges vilkaarlig, og baade i Amerika og Europa foregik der derfor i Begyndelsen af Halvtredserne et mægtigt industrielt Opsving. Da de stadig tilstrømmende nye Mængder af ædelt Metal fra Minelandene skabte rigelige Valuta-Beholdninger i alle Banker, blev Diskontoen holdt lavt, og Spekulation herved yderligere ansporet. Og nu maa man vel erindre, at netop i de samme Aar undergik Verdens Sam-

færdselsmidler en gennemgribende Forbedring, der alene var nok til at overvælde den almindelige Bevidsthed: overalt anlagdes Jernbaner og Telegrafer med feberagtig Hast — det var, som man paa Dampens og Elektricitetens Vinger skulde flyve en ny Guldalder i Møde. Bogstavelig talt en ny *Guldalder*: man saa jo ligefrem Guldet vælte op af Jordens Skød! Og i Løbet af utrolig kort Tid blev Verden Vidne til en saadan Samhandel og Trafik over den hele Jord, selv mellem de hverandre fjernest liggende Lande, som man blot for faa Aar siden vilde have forsvoret Muligheden af.

Morgenlandets Eventyr var i den nedgaaende Sols Lande blevet til dagklar Virkelighed.

Men nu *vi* herhjemme — hvorledes gik det os her i den store Eventyrdigters Land.

Ja, Svaret er jo alt givet ovenfor: Genlyden af det store Verdensgny blev ogsaa for os et Bjarkemaal, som kaldte til Dag og Daad. Da Englands-Markedet netop i de samme Aar aabnedes for Korn, blev den gyldne Sæd fra vore Markers Muldjord til britisk Guld. En i halvanden Menneskealder ukendt Følelse af naturligt vunden Velstand i tryk og sikker Væxt gav Sindene Rejsning, rankede Villierne og fik *Svend Vonved* til atter at se sig ud — vide over Verden!

Og saa skulde just vort Forretningslivs da saa fremragende Foregangsmænd finde Alt herhjemme i deres Hovedstad saa usselt og forældet og spidsborgerlig smaatskaarent, at det føltes som idel snærende Baand! Det var pludselig, som var der ikke til at aande, som var der hverken Lys eller Luft i denne lille, voldsammenklemte By, hvor Alt var som stivnet fast i middelalderlige Vedtægters Form. Hvad hjalp det, at den store Rigdomsflod derudefra kom strømmende til vor By — hvor meget deraf skulde vel kunne slippe ind ad de snævre Stadsporte? Nej, saa kunde Koleraen bedre smutte derigennem, og den havde da ogsaa i 1853 fundet saa gunstig en Jordbund — en Jordbund, i hvilken der ikke var et eneste Spilde-

vandsafløb — at den havde bortrevet henved 5000 Mennesker. Og som Hygiejnen var alt det andet: hverken Vandværk eller Brandvæsen eller tidssvarende Belysning, bare Tranlamper og Vægtene og Laugstvang — — og saa endelig en *Nationalbank*, der omtrent var ligesaa gammeldags som alt det øvrige.

Verden over, navnlig dog i Amerika, stiftedes netop i hine Aar Mængder af nye Banker. I Frankrig oprettedes *Crédit Mobilier* (1852) med det direkte Formaal at grundlægge industrielle Foretagender, hvad der fandt ikke faa Efterlignere i Tyskland. Herhjemme fik vel lige i Begyndelsen af Halvtredserne Landmændene deres første Kreditforeninger, og i Aarene 1854—57 oprettedes ikke mindre end 13 Provinsbanker eller, som det den Gang almindeligvis hed: Diskontokasser. Men i selve Hovedstaden havde man endnu i 1856 stadig kun Nationalbanken. Og hele dennes Organisation og Forretningsgang var fuldstændig forældet.

For at være retfærdig maa man imidlertid erindre, hvilke sørgelige Erfaringer man herhjemme havde gjort i Aarhundredets Begyndelse med vor daværende Seddelbank. For de gamle Courant-Rigsdaler-Sedler havde Pari-Kurs været 125 Rdl. = 100 Specier, svarende i Værdi til 325 Øre — i 1813 sank den til knap 25 Øre! De nye Rigsbanksedler, hvis Pari var 200 Rbd. = 100 Specier, stod umiddelbart efter Nationalbankens Oprettelse i 253 og naaede først i 1838 til Pari. Det er derfor fuldt vel forstaaeligt, at da man skabte Bankforfatningen, havde man først og fremmest for Øje at sørge for, der herefter var tilstrækkelig Dækning for Sedlerne. Da man i 1840 regulerede Seddelmængden og traf Bestemmelser om en Realisationsfond, fastsattes denne da til en Sølv-Valuta, lig Halvdelen af den eksisterende Seddelmasse, hvilken Sølv-Valuta i det mindste for den halve Del skulde bestaa af den i Landet gangbare Sølv mønt, hvorimod den anden halve Del kunde bestaa i Sølvbarrer og Hamborger-Banco 2: Vexler paa Hamborgs Bank. Samtidig satte man et Maximum for den samlede Seddelmængde, hvilket i 1854 blev forhøjet fra de oprinde-

lige 16½ til 24 Mill. Rdl., hvoraf de 10 Mill. udækkede. I 1849 havde man tillige faaet Tilladelse til at lade en Del af Realisationsfonden bestaa i Sterling-Vexler, altsaa Guld. Herefter kunde Banken paa det heromhandlede Tidspunkt ved Maximum af Seddelmasse have 1,875,000 Rdl. i Banco-Vexler, 1,625,000 Rdl. i Sterling-Vexler, 6 Mill. i Sølv mønt og 4½ Mill. i Sølvbarrer.

Bankens Forretningsgang skildres af en Samtidig saaledes.

Reglerne for Vexeldiskontering var disse: Vexler, som ønskedes diskonterede, skulde være indleverede, ledsagede af et ærbødigt Andragende, en Tirsdag eller Fredag Morgen inden Kl. 10. Efter Kl. 2 kunde man faa Besked paa, hvilke Vexler Direktionen havde antaget til Diskontering, og samtidig fik man de refuserede Vexler tilbage. Den næste Morgen udbetalte Banken Beløbet for de antagne Vexler.

Undertiden antog Banken Halvdelen, undertiden kun Ottendedelen af de indleverede Vexler. Brøkdelen Størrelse afhang af Forholdet mellem Købmændenes Pengebegær og Bankens disponible Midler, og de fineste og bedste Vexler blev ingenlunde altid foretrukne — tværtimod! Mange Gange refuserede Banken Vexler for Byens første Huse, fordi Direktionen mente, at disse lettest kunde hjælpe sig selv.

Mange Vexler var principielt udelukkede fra Diskontering. Saaledes alle Vexler paa Provinserne, alle Vexler paa Sverige og Norge og endelig Vexler paa Kjøbenhavn, der var kortere end én Maaned.

For disse korte Vexlers Vedkommende fandt Købmændene Hjælp hos Nationalbankens egen Kasserer — han diskonterede dem — men med alle andre Vexler, som Banken ikke vilde have, maatte Købmændene søge private Diskontører, hvoraf der den Gang bestod flere her i Kjøbenhavn.

Nationalbanken gjorde Udlaan imod Sikkerhed i Værdipapirer. Dog disse Værdipapirer skulde være danske, og deraf existerede der kun — foruden private Prioritetsobligationer — kongelige

Obligationer af forskellig Art, lidt Kreditforeningsobligationer, Københavns Kommunes Obligationer, Bankens egne Aktier, de kgl. garanterede sjællandske Jernbane- samt de tre Assuranceselskabers Aktier. Banken laante dernæst paa Varer, naar disse blev henlagte under dens Laas og Lukke. Lombardering af udenlandske Værdipapirer fandt yderst sjældent Sted, det var væsentligt den saakaldte Centralkasse, der ydede saadanne Laan i sine egne 3 Maaneders Solavexler.

Hvad Handelen med *udenlandske Vexler* angaar, da var Nationalbanken altid Køber af lange Vexler paa Hamborg. Den største Del af de lange Vexler, der her i Byen afgaves paa Hamborg, blev trukne imod Blancokredit og blev stadig fornyede, idet Trassenten fjorten Dage inden Forfaldsdagen købte sin Vexel tilbage og gav en ny 3 Maaneders Vexel i Betaling. — Korte Vexler paa Hamborg købte og solgte Nationalbanken til ens Kurs, hvad der jo for saa vidt var nok saa billigt; men hvad Kursen skulde være, det havde alene Nationalbanken Ret til at bestemme, og Kursen sprang betydeligt op og ned, efter som Banken solgte mere eller mindre, end den samtidig købte. Variationer af $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{2}$ pCt. i Kursen for korte Vexler paa Hamborg var slet ingen Sjældenhed, og Kursen varierede i en normal Periode fra en Postdag til den næste med $1\frac{1}{2}$ Point, eller $\frac{3}{4}$ pCt. Det var vanskeligt at tage Sølv ud af Banken og sende det til Hamborg for derved at skaffe sig billigere Remisse end ved Vexelkøb til høj Kurs; thi dels var Sølvudtagning ikke vel set, ja betragtedes næsten som en Forbrydelse, dels var Forsendelsen meget kostbar.

Med Hensyn til svenske Sedler herskede der lige saa urimelige Kursforhold som med Vexler paa Hamborger Banco. Sølvværdien af svenske Specier var omtrent 1 pCt. større end Sølvværdien af danske Specier, og alligevel stod Kursen paa svenske Sedler hyppigt 5 til 6 pCt. under Pari.

Foliohaverne fik ingen Rente af deres Penge — ifølge Bankens Octroi var det udtrykkelig Bankens Pligt ved Foliers Aab-

ning« at holde de »betroede Midler i sikkert Gemme og Tilsvær«, saa at de paa Folio indsatte Penge altsaa maatte henligge kontante og urørte. Der maatte ovenikøbet betales Gebyr til Banken for Opbevaringen og Nytaarsgratiale til Kasserer og Bogholder. Folio-Anvisninger maatte ikke lyde paa brudte Beløb, men kun paa Mangefold af Hundrede Daler.

Som rentebærende Indlaan modtog Banken kun, udenfor helt ekstraordinære Tilfælde, offentlige Midler.

I Forhold til den samtidige Udvikling af Udlandets Bankvæsen virkede alt dette irriterende gammeldags. I 1856 var Misfornøjelsens Maal da ogsaa fuldt — i hele den københavnske Handelsverden var der en almindelig Følelse af, at nu kunde det ikke længer blive saadan ved, der maatte »gøres Noget«.

Under det almindelige Indtryk heraf indgav allerede i April Maaned (1856) C. P. P. F. REIERSEN et Andragende til Regeringen om 5 Aars Eneret paa Dannelsen af et saakaldet »*crédit mobilier*«-Kompagni efter fransk Mønster. Ved den Undersøgelse, som Grosserer-Societetets Komite paa Indenrigsministeriets Anmodning foretog af Planen, viste denne sig imidlertid at »omfatte en saadan Mangfoldighed af Foretagender, at den egentlige Genstand for den paatænkte Virksomhed næppe lader sig erkende«. »Planen selv,« fortsætter Komiteen, »er saa løs og svævende fremsat, at man efter samme ikke kan gøre sig nogen Forestilling, og i alt Fald næppe en gunstig, om Foretagendets Soliditet.«

Af langt større Interesse er derimod et andet Projekt, hvorm G. A. GEDALIA & Co. faa Dage efter henvendte sig til Indenrigsministeriet. Det nævnte Firma ansøgte nemlig om Fritagelsen for Brug af stemplet Papir i alle de Forretninger, som maatte drives af en »Handelsbank«, der agtedes oprettet *paa Aktier*.

Gedalia var en af sin Tids ejendommeligste, for ikke at sige pudsigste Personligheder. Oprindelig havde han, som han udtrykte sig ved en senere Lejlighed: »den Ere at være Sad'lma'er-svend og beskeden«, men i 1849 fik han en i Vexellererfaget

kyndig Tysker til i Kompagni med ham at aabne en Banquierforretning, og det lykkedes ham, enddog Kompagnonen døde, at oparbejde en livlig og indbringende Handel med Statspapirer. Til Trods for sin Uvidenhed, sit fuldstændige Ukendskab til Bogholderi og Korrespondance, sin Mangel paa Sprogkundskab — han lærte ej en Gang nogensinde sit Modersmaal — erhvervede han sig ej alene en vis folkelig Anseelse som »Pengematador«, men opnaaede endog ved sin utrolige »*Chutspe*«, sin Tykhudethed og sit Elefantrav hen over alle Hindringer, at blive en Slags Forgrundsfigur herhjemme i næsten en Menneskealder. Han drev det endog til at korrespondere med den svenske Konge Carl XV og 1870 at faa indblandet sig i det spanske Arvefølgespørgsmaal. I sit eget Land var denne Profet, med sit stadige: »Jaj si'er, si'er jaj«, aldrig synderlig agtet, maaske ikke mindst, fordi han saa barnagtig udfordrede Latteren ved sin plumpe Forfængelighed, der drev ham til at ofre Tusinder paa Erhvervelsen af et Baron-Diplom fra Lilleput-Republiken San Marino og af det portugisiske Generalkonsulat, — »for saa skyder de paa Falderebet, naar jeg kommer om Bord«.

Den 30. Maj 1856 afgav Grosserer-Societetets Komite paa Magistratens Foranledning en Erklæring over Gedalias Andragende. Det hedder heri, at den Idé, der ligger til Grund for de »i den nyeste Tid i Udlandet, fornemmelig i Frankrig og Tyskland« oprettede *Aktieselskaber*: »nemlig med store sammenskudte Kapitaler at udføre Foretagender, som overstiger den Enkeltes Kræfter«, vistnok er god og kan blive frugtbar paa gode Resultater, naar den anvendes vel. »Men lige saa vist er det, at den ved Tilside-sættelse af fornøden Forsigtighed kan lede til Misbrug og Overdrivelser, der kunne blive skadelige ej alene for enkelte Borgerklasser, men for Samfundet i det hele«, idet saadanne Aktieforetagender lettelig vilde kunne »absorbere Kapitalerne til Skade for den almindelige Handel og Industri«.

Højst betegnende for vort Bankvæsens daværende Udviklings-

standpunkt havde Gedalia nu i sin Ansøgning udtrykkelig anført, »at der i hele Riget ikke er et eneste Etablissement, hvor Penge hver Dag modtages og *frugtbargøres* samt paa Anfordring igen udbetales.« Komiteen maatte heroverfor indrømme det beklagelige i, »at Nationalbanken ikke efter fremmede, især engelske og skotske Bankers Mønster havde udvidet sin Virksomhed i den nævnte gavnlige Retning«. »Det er vor Overbevisning«, hedder det derefter videre, »at ikke alene paa denne, men paa mange andre Maader vilde Pengeomsætningen lettes og Handelens Interesser fremmes ved Oprettelsen af vel funderede Privat-Banker med saadanne Formaal for Øje, som i Almindelighed er Genstand for Bankers Virksomhed.« Nationalbanken maatte selvfølgelig have Lov til at beholde sin Seddeludstedelsesret, men »i alle andre Bankforretninger, der nu ere saa godt som udelukkende i et eneste Instituts Hænder, vilde en med Kraft og Dygtighed ledet Konkurrence være ønskelig og fortjene al Opmuntring.«

Til Trods for denne Anbefaling af Sagen i Principet gav imidlertid den rodfæstede Mistillid, som var den herskende Stemning overfor Gedalia i Datidens ledende Børskredse, sig noksom Udslag i den Tvivl, der ytrede om den foreliggende Plans Gennemførlighed. Man pegede i saa Henseende paa det formentlig urigtige i, at Selskabet ifølge Statutterne skulde kunne »deltage i Jernbaner, Dampskibslinier og lignende større Foretagender«, og man fandt, at den Stempelfrihed, som begæredes, var »af en altfor ubestemt Beskaffenhed og Udstrækning.« Et enkelt Selskab burde ikke begunstiges ved slig Afgiftsfrihed »til Skade for den almindelige individuelle Virksomhed.« Endelig ansaa man det for at være »en Mangel ved Statutterne, at de intet indeholde om en Kontrol fra Statens Side, der næppe burde savnes ved vigtige Pengeinstituter.«

Man tør vel antage, at denne Betragtning i høj Grad har været *ad hoc*: naturlig fremkaldt ved »Personens Anseelse«. For med Tidsaanden var den lige saa lidt stemmende, som naar

det i samme Erklæring anbefales, at Aktieselskabers Oprettelse overhovedet bør gøres til Genstand for kgl. Concession. Det er omvendt i fuld Overensstemmelse med Datidens almindelige Tankegang, at et enkelt af Komiteens Medlemmer, M. G. MELCHIOR, udtrykkelig protesterer herimod med de Ord, at det vilde være »meget beklageligt, om man efter i mange Aar forgæves at have stræbt at opnaa større Handels- og Nærings-Frihed nu vilde forsøge at gøre Indskrænkninger i den Frihed, der alt bestaar.« Unægtelig klinger denne sidste Tale naturligst halvandet Aar før Næringsfrihedens Indførelse i Danmark.

Som Følge af Komiteens Erklæring fik Gedalia ikke denne Gang sin Bank. Den lille »Private Laanebank«, som han havde været med til at stifte i 1853, var ikke bleven til, hvad han havde tænkt sig: ligesom Tanken oprindelig var udgaaet fra Haandværker- og Detailhandlerkredse indenfor Industriforeningen, saaledes blev ej heller dette Institut til andet og mere end en jævn, beskeden Middelstandsforretning. Eddikebrygger Reimann, som kom til at bestyre den, havde intetsomhelst af Gedalias højtflyvende Foretagelseslyst og sært brogede Fantasi — der netop nu, i 1856, saa højest naturligt blev sat i Bevægelse af Tidens Guldgraverstemning. Først 14 Aar efter, da i det saakaldte Milliard-Aar (1871) en lignende Stemningsbølge gik hen over Europa, skulde det endelig lykkes Gedalia at faa sin Bank — *Landmandsbanken*.

Denne Gang, i 1856, maatte der imidlertid solidere Mænd til for at faa Planen om en virkelig »Handels-Bank« ført igennem. Foraaret og Højsommeren igennem drøftedes Tanken ivrigt mellem de Ledende paa hver Dags Børs. I Begyndelsen af August indkom der paany en Ansøgning til Komiteens Erklæring, nemlig fra Handelshuset MALLING & LUND, der ønskede at oprette en saakaldt »Almindelig dansk Credit-Anstalt« og i den Anledning havde andraget Myndighederne om forskellige Begunstigelser. Og saa hertil stillede Komiteen sig ret køligt, idet den skarpt betonedes Nødvendigheden af, at der skaffedes Regeringen fornøden Garanti

for en »samvittighedsfuld Bestyrelse« af et sligt Foretagende. Har man maaske allerede da anet, at det paagældende Firma, trods sin hidtidige Storhed, i Virkeligheden stod paa svage Fødder? Inden Aarets Udgang var i hvert Fald Huset fallit (1. December 1856).

Allerede 4 Dage før Fremkomsten af det sidstnævnte Andragende, nemlig 4. August 1856, havde imidlertid den ovenfor skildrede Sammenkomst paa »Bonne Espérance« fundet Sted. Og denne Gang var Sagen kommen paa de rette Mænds Hænder, hvad der strax viste sig deri, at den lige fra først af fik sin rette Begrænsning: i Stedet for at de hidtil fremkomne Planer havde taget Sigte paa at skabe et Institut, der paa en Gang skulde drive Banquierforretning og forskellig industriel Virksomhed, saa nøjedes man nu med det ene fornødne: at ville skabe en *Bank*. Just denne Begrænsning havde Grosserer-Societetets Komite jo peget paa i sin ovennævnte Erklæring af 30. Maj 1856. Og denne Gang tog da heller ikke mindre end 5 af Komiteens egne Medlemmer, deriblandt dens Formand, umiddelbar Del i Foretagendet, nemlig A. N. Hansen, C. A. Broberg, Ludvig Holm*), E. le Maire og M. G. Melchior.

Da derfor de 12 »Stiftere af Privatbanken« i Eftersommeren 1856 androg Regeringen om Ret til at udfærdige Aktier, Beviser for Indlaan, Forskrivninger for Udlaan mod haandfaet Pant, Foliohaveres Anvisninger paa egen Folio, Recipisser, Deposito-beviser og de af Banken selv udstedte korte Vexler paa ustemplet Papir, og dette Andragende fra Indenrigsministeriet under 10. November s. A. blev tilstillet Grosserer-Societetets Komite til Erklæring, blev Modtagelsen den mildest mulige. Komiteens almindelige Standpunkt, hedder det i Svarskrivelsen af 24. November s. A., var dette, »at solidt begrundede Aktieforetagender, der gaar ud paa at drive Bank- og Banquier-Forretninger, naar de ind-

*) Af Firmaet Jacob Holm & Sønner.

skrænke sig hertil, fortjene at fremmes, hvorimod Aktieselskaber, der ved Siden af egentlige Bankforretninger befatte sig med alle Slags industrielle Foretagender, saasom Jernbaner, Dampskibs-Entrepriser osv. osv., maa anses for farlige i flere Henseender og skadelige for individuel Virksomhed«. »Da nu Privat-Bankens Formaal ifølge Statutterne udelukkelig indskrænker sig til Bankforretninger, følger det af det foranførte, at Komiteen intet i Almindelighed kan have at erindre imod dens Oprettelse, men betragter den som ønskelig«. Det hidtil udtalte Ønske om en Statskontrol for slige Instituter gentoges ikke, men Statutudkastet indeholdt da ogsaa i sin § 49 en Bestemmelse om, at Regeringen skulde have Ret til ved en af samme beskikket Bankkommissær at have Indseende med, at der handledes i Overensstemmelse med Statutterne. Om Enkelthederne i disse afholdt Komiteen sig iøvrigt fra enhver Udtalelse under Henvisning til, at 5 af dens Medlemmer var Medstiftere, 1 af dens Medlemmer (H. P. Hansen) Nationalbankdirektør og 2 endelig Medlemmer af Magistraten. Grosrerer F. Gotschalk — Brobergs Svigerfader — afgav et Separatvotum, hvori han bestemt fraraadede at begunstige en slig Nydannelse, da et saadant Foretagende dog ikke vilde kunne konkurrere med Nationalbanken — »mig forekommer det, at vi have nok i vor grundsolide Nationalbank, der nu ogsaa i en Række af Aar har vist, at den er tilstrækkelig til vore Forhold«.

Om Stempelfriheden for *korte* Vexler, om hvilket Punkt i Ansøgningen Ministeriet havde ytret Betænkelighed, tilraadede Komiteen i hvert Fald at gøre a vista Vexler stempelfri og for Vexler paa 1—7 Dage efter Sigt eller 14 Dage fra Dato kun at beregne én almindelig Sats uden Hensyn til den paalydende Sums Størrelse.

Den Støtte, som Komiteen ved denne Erklæring ydede det nye Projekt, var saa meget værdifuldere, som Nationalbanken kort i Forvejen havde stillet sig meget vrangvillig til Sagen. Hvad Stifterne af Banken navnlig havde for Øje, var jo to Ting: 1) Folio-

midler maatte ikke længer ligge døde hen, men inddrages i Omsætningen og forrentes, 2) i Lighed med de engelske *bank-post-bills* burde der skabes et nyt Betalingsmiddel ved Udstedelsen af Bankvexler, betalbare efter faa Dages Forløb. Dette var just *Reformen* i vort Bankvæsen, det nye, som D. B. Adler og le Maire havde lært i England, og som nu de store Købmænd var ivrige efter at faa indført herhjemme. Men netop herimod satte Nationalbanken sig med Hænder og Fødder. Fik et nyt Bankinstitut Lov til at udstede Anvisninger som de nævnte, vilde det ogsaa, da Grænsen var flydende, kunne udgive paa Anfordring betalbare Beviser for smaa Summer, og dermed var Nationalbankens Seddeludstedelsesret bragt i Fare. Hvis dernæst den nye Bank agtede at benytte sine Foliomidler til sine andre Omsætningsmidler, vilde dette være »en Operation af farlig Natur, da en Foliokasses Status er meget fluktuerende, og et Institut, der har disponeret over slige Midler, let kan komme i den største Forlegenhed«. »Direktionen maa derfor formene, at det i Statutterne udtrykkelig bør bestemmes, at Banken i denne Retning skal følge den Forretningsgang, der er sædvanlig ved Giro-Banker.«

Den nye Bank skulde altsaa herefter med andre Ord indskrænke sig til at — kopiere Nationalbankens Fremgangsmaade.

Denne Nationalbankens Erklæring var allerede afgiven i September 1856. Heldigvis blev i Oktober s. A. KRIEGER Indenrigsminister, og dermed kom der en Mand til Roret, som selv stod midt i Tidens frie Rørelser og grant vidste, fra hvilken Kant Vinden blæste indenfor Hovedstadens liberale Bourgeoisie. Da i November Nationalbankdirektør H. P. Hansens egen Broder, A. N. Hansen, i sin Egenskab af Formand for Grosserer-Societetets Komite for anden Gang markerede det nye Foretagendes Nødvendighed, paa Trods og tværs af Nationalbanken, var Kriegers Beslutning tagen, og den 23. December 1856 meddeler han Stifterne af Privat-Banken, at det paatænkte Institut kunde paaregne at faa de ansøgte Stempelbegunstigelser.

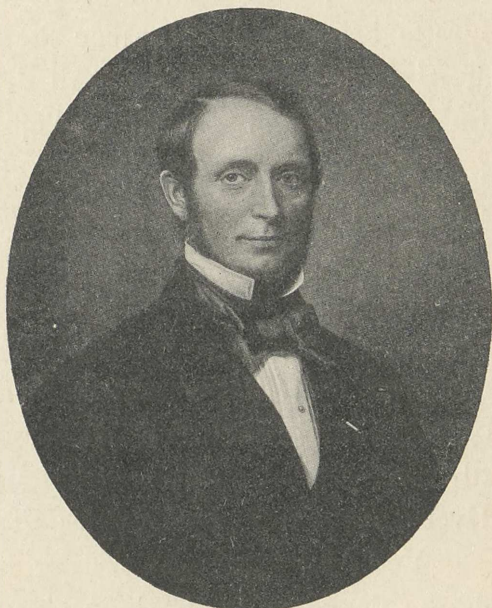
Der var dog en Hage herved, en Vanskelighed af rent formel Natur, som endnu maatte overvindes. I hele sin daglige Optræden og Færd var vel Krieger formløs indtil Sjuskethed, men han ligesom løskøbte sig ved af og til i offentlige Sager stædig at holde fast paa en eller anden Formalisme. Til sin Bestyrtelse fandt saaledes her Stifter-Komiteen indføjjet i Koncepten til Bevillingen, at de ansøgte Begunstigelser kun skulde gives »indtil videre, saa at de til enhver Tid, alle eller enkelte, kunne tilbagetages ved kongelig Resolution«. Krieger forklarede vel mundtlig og skriftlig, at denne Tilføjelse i Realiteten intet betød, men kun var et formelt nødvendigt Værn mod det ganske usandsynlige Tilfælde, at Privat-Banken en Gang i Tiden skulde blive ledet paa en fuldstændig statutstridig Maade, — hvad der jo i hvert Fald var udelukket, saalænge de nuværende Stiftere levede. Blandt omtrent Halvdelen af disse var imidlertid den Opfattelse raadende, at det nye Institut i saa Fald vilde komme til at hvile paa fuldstændig usikker Grund og løbe Fare for at blive underkastet ren Ministervilkaarlighed. Man havde siden 1848 faaet Erfaring nok for, hvor brat Ministre kunde vexle, og hvor modsatte Anskuelser der herved kunde komme til Roret. Saa alvorlig var derfor den som Følge heraf opstaaede Frygt, at der ved Aarsskiftet 1857 var lige ved at indtræde et »Skisma« i Stiftergruppen, og højst rimeligt vilde Sagen da være strandet. Det lykkedes imidlertid Liebe ved mundtlige Forhandlinger med Krieger i Løbet af Februar 1857 at finde en formel Udvej, som Regeringen kunde acceptere og samtlige Stiftere slaa sig til Taals med. De ansøgte Begunstigelser blev vel i den kongelige Bevilling, som fik Frederik VII's Underskrift den 4. Marts, »ikkun« givne »indtil videre«, men en eventuel Tilbagetagelse skulde udtrykkelig kun kunne ske »i Tilfælde af aabenbare eller gentagne Misbrug, eller saafremt Privat-Banken ved organiske Statutforandringer skulde tabe sin oprindelige Karakter«.

Samme Dato som Bevillingen udstedtes, samledes de 12 Stiftere i Grosserer-Societetets Komites Lokale paa Børsen, konsti-

tuerede sig som foreløbigt Bankraad og valgte Grosserer BROBERG til midlertidig Formand, efter at Etatsraad Hansen havde afslaaet Hvervet.

Man var paa dette og de følgende Møder, den 11. og 18. Marts s. A., noget i Tvivl om, hvorvidt Øjeblikket var »betimeligt« til at aabne Aktietegningen. Man havde aabenbart en Fornemmelse af, at de gode Tider havde kulmineret, og der var ogsaa i Udlandet Tegn nok paa Uro og Svindel i Luften. Men saa langt som man nu var kommen, kunde man ikke blive ved at tøve, og ved den sidstnævnte Sammenkomst besluttedes det da at udstede Indbydelsen den 23. Marts, saaledes at Tegningen begyndte den 6. April og sluttede den 20. næsteften. Saaledes skete det ogsaa, og Tegningen kom til at foregaa paa E. le Maires Kontor, Kongens Nytorv 2.

Som alt foran nævnt var Aktiekapitalen sat til 4 Mill. Rdl., hvorefter Indbyderne paa Forhaand havde overtaget 500,000 Rdl. I Stedet for de forventede 3,5 Mill. Rdl. blev der imidlertid kun tegnet 1,400,000 Rdl., saa at man ialt kun naaede op til 1,900,000 Rdl. — en naturlig Følge af den i Foraaret 1857 almindelig herskende Pengeknaphed og Kapitaltrang. Nu var gode Raad endnu dyrere end selve Pengene; hvorledes skulde Sagen gribes an uden de Midler, man nu en Gang ikke kunde faa? Med stor Resolut-
hed foreslog Broberg paa et den samme Dag, som Tegningen sluttede, sammenkaldt Bankraadsmøde, at Stifterne selv skulde supplere det tegnede Beløb til 2 Mill. Rdl. og dermed uden videre



C. A. BROBERG

lade Bankinstituttet træde i Live med dette Aktiebeløb som Grundfond, »saafremt ingen Vanskelighed møder fra Regeringens Side«. Til Støtte herfor anførte han, at 2 Millioner i sig selv dog vilde være en ganske anseelig Sum, nok til at sætte Sagen i Gang med, hvorimod at opgive Sagen nu for senere at genoptage den, vilde være at slaa den ihjel strax. Ved at begynde viste man sig selv Tillid og skabte derved Andres Tillid. Forlaget vandt enstemmigt Bifald, man indgik strax til Regeringen med Andragende om at maatte beholde de tilstaaede Stempelbegunstigelser, til Trods for at Aktiekapitalen kun sattes til det halve, og under 24. April gav Indenrigsminister Krieger sit Samtykke.

Derpaa besluttedes det paa et Møde den 1. Maj 1857 »*nu at betragte Institutet som konstitueret*«.

Det vedtoges samtidig at tilkalde af Aktionærerne som Medlemmer af Bankraadet d'Herrer Vexelmægler BECHGAARD, Etatsraad DAVID og Major og Grosserer SASS, saa at Tallet ialt blev 15. Da dette var naaet, konstituerede Bankraadet sig definitivt den 7. Maj og valgte med 9 Stemmer C. A. BROBERG til Formand og A. N. HANSEN til Viceformand. Denne sidste nedlagde imidlertid strax efter sit Hverv, og den 8. Juni valgtes Etatsraad DAVID i hans Sted.

Ved Aktietegningen var der strax blevet indbetalt 10 pCt. Da derpaa de næste 45 pCt. indkaldtes i 3 Rater til følgende Terminer: først i Juli, midt i August og sidst i Oktober, besluttedes det at overdrage Bankens Direktører »som Mandatarier for de 15 Stiftere personlig« at søge de indkomne Kapitaler forrentede ved en Diskontering af solide Vexler.

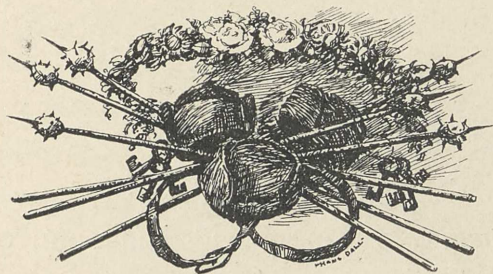
Den 15. Oktober vedtog Bankraadet, at man ikke skulde andrage hos Regeringen om Ansættelsen af den ovennævnte Bankkommissær, som ifølge Statuternes § 49 skulde føre Tilsyn med Banken paa Statens Vegne, »men simpelthen notificere, at Banken den 2. November begyndte sin Virksomhed, efter at 55 pCt. var indbetalt paa Aktiekapitalen.« Og hermed var i Virkeligheden den spæde Spire til Statskontrol med vore private Banker een Gang

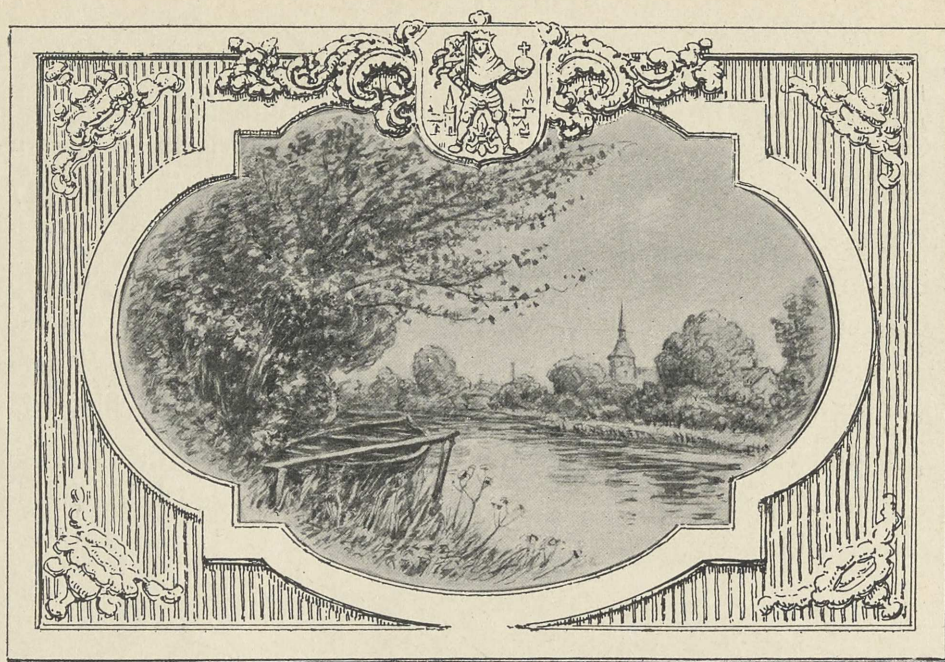
for alle tilintetgjort — heldigvis har jo Erfaringen ogsaa noksom godtgjort, at den vilde have været ganske overflødig.

I Overensstemmelse med den officielle Meddelelse til Indenrigsministeriet aabnedes derefter Banken den 2. November 1857 i Lund & Thorsens Ejendom paa Amagertorv. — — —

Hermed var altsaa de lange og haarde Fødselsveer endelig overstaaede. Og saa kunde det dog let have hændt sig, at det var gaaet det nyskabte Foretagende som det Barn, Abraham a Sancta Clara fortæller om, der i samme Øjeblik, det blev født, blev saa angst for Verden, at det løb tilbage i Moders Liv igen.

Thi næppe havde Banken aabnet, før en Verdenskrise dundrede paa alle Døre.





II.

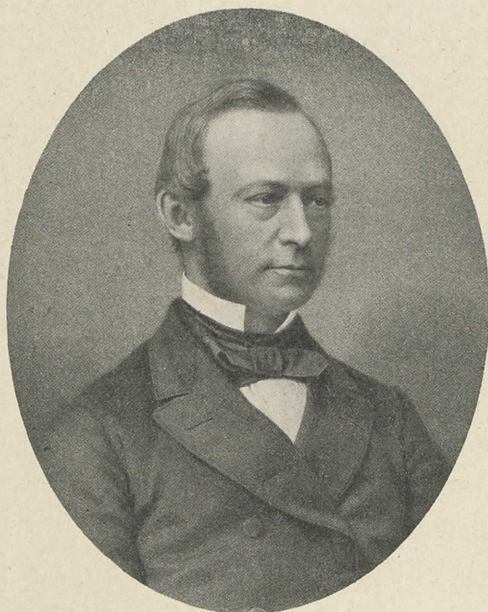
Saa snart Privatbanken overhovedet nævnes, er der et Navn, der strax *tændes* i Ens Bevidsthed som ved en elektrisk Gnist: Navnet C. F. TIETGEN. Men i første Omgang var han ikke med, hverken til Stiftelsen eller Forberedelserne. Han dukker først op i Bankens Historie den samme Dag, som Institutet i det foreløbige Bankraad erklæredes for endelig dannet, altsaa den 1. Maj 1857. Paa denne Dag valgtes han og Justitsraad FUGL til Direktører fra 1. Juli s. A., hvilket Valg derpaa bekræftedes den 7. Maj efter Bankraadets definitive Konstituering. Men herefter er ogsaa Tietgens og Privatbankens Navn uadskillelig sammenknyttet i henved 40 Aar.

I det ovenfor omtalte Separatvotum, som Brobergs Svigerfader, Fr. Gotschalk afgav i Grosserer-Societetets Komite om Privatbankens Andragende, anførtes udtrykkelig som den »væsentligste« Indvending mod et sligt Projekt »Vanskeligheden ved at

kunne finde en dygtig Direktør for et saadant Etablissement«. »Dertil skikkede Mænd kan kun dannes ved egne Experimenter og Erfaringer; de ville næppe kunne findes for Betaling«.

Saa meget heldigere var det da for den nye Bank, at man ved hint Direktør-Valg netop »faldt over« Tietgen, en Mand, der var som skabt til at »dannes ved egne Experimenter og Erfaringer«. Egentlig skete det nemlig ved et rent og purt Lykketræf. Da »Løbet« om Direktørposten begyndte i Foraaret 1857, var Tietgen slet ikke »placeret« — tænkte selv ikke en Gang paa at deltage. Hvad og hvem var i det hele taget Tietgen den Gang? En ung driftig Handelsrejsende i Manufaktur, en fix »Probenreuter« — som det i hin Tid hed — der netop lige var bleven fast Agent i Kjøbenhavn for det danske Manchester-Firma Hald & Rahr. I 1855 løste han Borgerskab som kjøbenhavnsk Grosserer, og samtidig med han besørgede Hald & Rahrs Forretninger, forsøgte han sig nu ogsaa selvstændigt, saa paa det Ene, saa paa det Andet, men stadig uden Held. Først begyndte han med en Kommissionsforretning i Korn, men »Konjunkturerne« gik ham »imod«, saa der »sjældent var noget at fortjene«. Han foretog vel en Rejse omkring i Irland og Wales for at samle Ordre, men disse var »*few and far between like angel visits*«. Et Forsøg paa at faa Concession paa et Telegrafanlæg, hvorved Danmark blev sat i direkte Forbindelse med England, mislykkedes fuldstændig, og med en Leverance af Jerntraad til de første danske Landlinier gik det ikke stort bedre. Saa prøvede han med en Spekulation i Kryolit: paa Pariserudstillingen i 1855 var det nyopdagede Metal Aluminium kommet i Mode, og da dette netop kunde fremstilles af Kryolit, fik Tietgen i 1856 hentet den første Ladning heraf ned fra Grønland — men heller ikke med dette Foretagende havde han Held: han fik kun solgt $\frac{1}{10}$ af Ladningen til den franske Aluminiums-Fabrikant, paa hvis Foranledning han havde vovet Coup'et, og laa netop nu i Foraaret 1857 inde med hele Restladningen.

Men lige ufortrøden var han under det altsammen — ret »en glad Gut«: »om et Haab eller to blev brudt, blinked' et nyt i hans Øje«. Fra Dreng af havde han altid været slig: altid haft Noget for, opklækket Silkeorme, ageret Tolk for de fremmede Skippere i Odense Havn, lavet Theaterforestillinger paa Købmand Crones Loft for hans Tjenestepiger og Karle — hans Yndlingsrolle var den Gang Carl den Tolvtes Aand i »Tordenskjold«, og lidt af denne »den unga hjelte«s Aand er da maaske ogsaa ved



C. F. TIETGEN
(som ung)

denne Lejlighed gaaet ind i ham: »i med- och motgång lika, sin lyckas öfverman«. Just denne Egenskab kom ham nu som Yngling i hans »Sturm- und Drang«-Periode lykkelig til Hjælp. Vandt han i hine Modgangsaar ingen Penge, saa vandt han dog, maaske nok saa vigtigt, *Mennesker*. Han var nemlig som purung aldeles ikke, som man senere saa ham: »Manden med Stenansigtet«, overfor Fremmede kold og bidsk af Væsen, faamælt og tilknappet —

han var tværtimod aaben og munter, lutter Liv og Spænsthed! Der var over den lille Mand med de arrede Øren, Mærkerne af Frosten fra hans Krambodsdage, noget af hin lyse Frejdighed og ubændige Mod paa Livet, som minder om den folkekære Type, der gaar gennem alle danske Sagn og Sange fra Kæmpeviserne til Poul Møllers Digte: fra Svend Felding og Sivard Snarensvend til den krølledede Frits. Carl Frederik var jo netop selv en saadan blaaøjet »Frits«, kun ganske uden den »krølledes« »intellektuelle Stundesløshed« og ufrugtbare Studenter-

Overmod. Paa Bunden af hans Gemyt laa der en vis barnlig Religiøsitet, Arven fra Moderen Barbara Kirstine: helt rørende begynder han som tyveaarig ved sin Bortrejse fra Hjemmet sin Dagbog »i Form af et Brev til min kære Fader; den være tillige et Slags Skriftemaal, paa det at jeg forsætlig ikke foretager mig Andet, end hvad jeg kan forsvare for Gud og lade min Fader vide«. Maaske mente han sig ogsaa herved ligesom Peer Gynt »separat beskyttet« af det kære Forsyn. Men bortset fra denne bærende Sangbunds-Stemning havde hans Aand, hvad Goethe kalder: »de store fremadskridende Perioders *objektive* Retning«: han var med Sind og Sanser vendt *udadtil* mod Verden, uskikket til at fordybe sig i sig selv, men af Natur anvist paa at virke blandt Mennesker og paavirke Mennesker.

I Aarene 1856—57, hans 27.—28. Aar, var nu altsaa hans Maade at virke paa en frejdig Selvtillid, som skal have været overordentlig hjærtevindende. Selvfølelse saarer som oftest kun Andre, men hos Tietgen havde den et Skær af frisk, glad Ungdommelighed, saa at den uvilkaarlig lokkede et Smil frem paa de Ældres Læber — og den Tilhører, der smiler, har i Reglen allerede overgivet sig halvt.

Mest har han dog sikkert allerede den Gang *blændet* ved sin rappe Beslutsomhed og sine Indfalds Hast. Han var, saa længe han leved', et af sit Lands hurtigste Hoveder. Ogsaa over Liebe og D. B. Adler kunde der, som vi alt har hørt, være stor Hast; men fra disse Mænds illsomme Væsen var dog atter Tietgens vidt forskelligt. Liebe havde netop den samme Fart paa som en dreven Skøjtøløber paa blanktslebne Jern hen over en spejlglat Overflade: han kendte sin »Bane« ud og ind, og derfor var *hans* Hast Routine og Løbesikkerhed. Med Adler var det helt anderledes: hos ham fo'r Tanker og Tale saa skyndsomt afsted, at der blev formelig Trængsel, som naar Folk styrter over hverandre ud af et brændende Theater. Tietgens Hast var derimod det intuitive Glimt, en pilsnar Tanke-Flugt, der med Falkens Sikkerhed slog

ned paa sit Bytte. Han havde baade en hurtig »Komme-Paa'else« og gnistrede samtidig af nye Paafund.

Med disse Vaaben vandt han sine første værdifulde Forbunds-fæller.

Under sine Anstrengelser for at blive af med sin uventede Kryolit-Overflod havde han saaledes det Held at komme i Berøring med en Mand, som hurtig skulde blive hans Velynder og stedse sit Liv igennem yde ham en virksom Støtte, nemlig



O. B. SUHR

O. B. SUHR. Dette gik saaledes til: blandt de Artikler, Hald & Rahr exporterede fra Manchester, var ogsaa raat uslebet Spejlglas, som Tietgen solgte til en Fabrikant Lehmann, der havde et lille Sliberi paa Amagertorv. I Forening med sine 3 Nevøer, Brødrene Weber, ønskede nu Lehmann selv at støbe det raa Glas til sin Fabrik og havde i den Anledning planlagt et større Anlæg paa Christiansdal ved Haderslev. Her ved vilde de faa rigelig Brug

for ren Soda, og Julius Thomsen havde jo allerede i 1853 paavist, at dette med Fordel kunde fremstilles af Kryolit. Blev denne Plan til noget, havde Tietgen altsaa dermed ogsaa fundet sin Køber. Men dette var atter afhængigt af O. B. Suhr, thi det var ham, der skulde stikke Pengene i Foretagendet. Lige ved Siden af den Suhr'ske Ejendom paa Gl. Torv havde imidlertid Tietgen, i daværende Nr. 37, faaet sit Kontor, og han var ikke sen til bogstavelig talt at »benytte sig af Lejligheden«.

Samtidig med, at han kom i personlig Forbindelse med Suhr

og ganske vandt ham for sig, kom han ligeledes ved et Tilfælde i Bekendtskab med MORITZ G. MELCHIOR. I. Salomonsen, der havde et større Bomuldsvæveri i Nyhavn, blev tvungen til at standse sine Betalinger, og for at faa hans Sager i Orden igen dannedes der et Administrationsudvalg, hvoraf baade Melchior og Tietgen blev Medlemmer, den sidste som Følge af, at hans Firma, Hald & Rahr, havde et temmelig stort Tilgodehavende hos Salomonsen for leveret Bomuldsgarn. Og det gik Melchior som Suhr: ogsaa han fattede hurtig Behag i den unge Manufaktur-Agent. Det er jo ofte Modsætningerne, som tiltrækker hinanden: overfor de milde, dæmpede Moll-Akkorder i Melchiors hele Væsen maa Tietgens Fremtræden have virket som en muntert klingende Trompet-Fanfare — *à la* Sejrsmarschen i »Aïda«!

SUHR og MELCHIOR — det var altsaa netop to af Privatbankens Stiftere, som havde »opdaget« Tietgen, forinden Direktør-Spørgsmaalet kom paa Bane. Men naturligvis maatte alligevel til en Begyndelse den Tanke ligge dem fjernt, at han just i *denne* Sammenhæng skulde være »Manden«. Her var jo dog Tale om Pengevæsen og Vexeltransaktioner, og til at lede saadanne skulde vel i Øjeblikket en Mand som Regeringens Mønt-Agent i Altona, MORITZ LEVY, synes langt mere skikket. Levy var efter Krigen bleven knyttet til Centralkassen i Flensborg, havde her ved sine klare og kyndige Regnskabsaffattelser vakt Sponnecks Opmærksomhed og var derefter bleven ansat i Altona for paa Regeringens Vegne



M. G. MELCHIOR

at gribe ind i de Transaktioner, der dreves i Anledning af, at Rigsmønten i 1854 var bleven indført i Hertugdømmerne. Dette Hverv udførte han med stor Dygtighed, og tilmed havde han i 1856 udgivet en lille Pièce, hvori han foreslog at lette den herskende Mangel paa Omsætningsmidler ved at lade Nationalbanken udstede Sedler, der med deres fulde Paalydende var funderede paa Sølvbarrer. Dette Forslag havde vakt stor Opsigt, og netop i Foråret 1857 gjorde Grosserer-Societetets Komite det til sit i en længere Henvendelse til Nationalbanken. Det er derfor ej heller til at undre sig over, at ved det ovenfor omtalte saa vigtige Bankraadmøde den 20. April, hvor det besluttedes at begynde med de 2 Mill. Rdl., stod M. Levy øverst paa Brobergs private Forslagsliste.*) Man skulde iøvrigt ellers være »opmærksom« paa Justitsraad Fugl — Tietgens Navn er derimod føjet til *extra ordinem* eller »udenfor Linien« henne til en Side, men dog mærket med et »NB.«

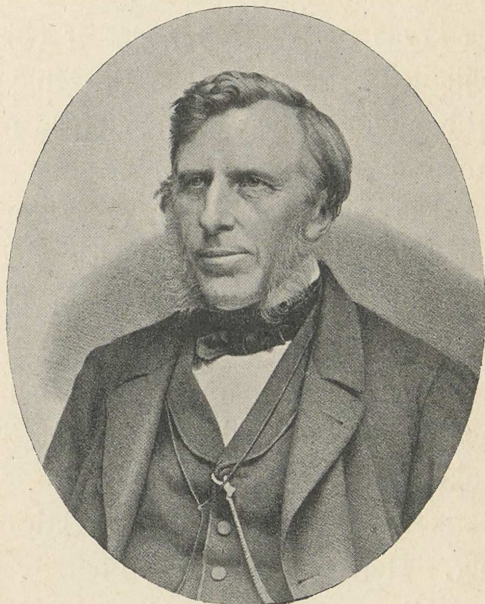
Tietgen fortæller i sine »Erindringer og Optegnelser«, hvorledes Vexelmægler Edvard Lorentzen, en snaksom og snurrig Person, en Slags levende Nyheds-Tidende, var den Første, af hvem han hørte Tale om Planen til Privatbankens Oprettelse. Det faldt da under Samtalen Tietgen ud af Munden, at i Fald han havde været dobbelt saa gammel, kunde han have ønsket Stillingen som Direktør, da han mente at være vel inde i engelske Bankforhold. Men, siger han, »det laa fuldstændigt udenfor min Tanke, at et Menneske paa otte og tyve Aar kunde blive Bankdirektør«.

For Stifterne har imidlertid denne Tanke aabenbart ikke kunnet være saa fremmed. De To af dem, D. B. Adler og M. E. Hannover, var selv kun 31 Aar, flere af de øvrige først i Fyrreerne, og den Mand, der nærmest havde været paa Tale som Direktør,

*) Der synes at have foreligget en egentlig Ansøgning fra ham og et Par Andre, men disse findes ikke mere i Bankens Arkiv.

M. Levy, var kun 32 Aar. Det er derfor næppe sandsynligt, at disse Mænd, som jo Alle vilde noget Nyt, skulde have tænkt sig hin Stilling »som en Retraitepost for Folk paa henvend de tre Snese Aar«.

Hverken om Levy eller det Par Andre, som var paa Tale, kunde man imidlertid i Bankraadet blive enig. Det synes, som om Levy for flere af Stifterne har haft ligesom en lille Smule Skær af en Eventyrer over sig — hvad der unægtelig for den Slægt, der senere har kendt ham som den grundsolide Nationalbank-Direktør, klinger ret komisk. Men Levy havde været i Vestindien og der drevet Mælkehandel, og muligvis er dette forekommet en eller anden regelret københavnsk Natur lidt »fordægtigt«. Nok er det, endnu den 20. April var man ikke videre end til endelig at have Kig paa den *Ene* af de tre Direktører, som man vilde have, nemlig Justitsraad FUGL. Da er aabenbart Tietgens Navn bleven kastet ind i Kredsen,



FUGL

Suhr og Melchior har med Varme talt om den unge Mand, og man er bleven enig om at gøre et *Forsøg* med ham. Thi hvor godt et Indtryk han end havde gjort, var det dog i helt andre Forbindelser, end her var Tale om — man maatte derfor i hvert Fald forvise sig om, hvorvidt han i det hele taget forstod sig paa *Bankvæsen*. Mange Aar efter stod det for den da aldrende Tietgen, som om det dog maaske nok kunde have været hans paastaaede Kendskab til britiske Bankforhold, der har ladet ham komme i Betragtning. En af hans Biografer har endogsaa ment,

at det var *hans* »Idé-Indskud« i Privatbankens Tilblivelse: at lade den ny Bank betale Rente af Folio. Men som vi har set ovenfor, var dette lige fra allerførst fastslaaet i Principet, og Mænd som D. B. Adler, E. le Maire og C. A. Broberg var overhovedet selv altfor vel inde i udenlandsk Bankvæsen til at behøve nogensomhelst Belæring af en ung Manufakturist. Det blev tværtimod overdraget Sidstnævnte at undersøge, hvor stiv den unge Tietgen paa sin Side var i Papirerne: han blev en skønne Dag i Slutningen af April kaldt op til Broberg og af denne examineret paa kryds og paa tværs. Det er bekendt nok, at Tietgen ved denne Lejlighed ej alene bestod Prøven vel, men saa fuldstændig indtog Broberg for sig, at denne derpaa med Begejstringens Styrke førte hans Valg igennem.

Det var saaledes nok saa meget den store Charmeur som den gode Kender af engelsk Bankvæsen*), der ved en eneste *spurt* distancerede de regulære Deltagere i »Opløbet« og vandt Prisen.

Naar Tietgen fortæller, at han efter den første Aftale (altsaa med Broberg) skulde have været Ene-Direktør, maa sikkert hans Hukommelse have skuffet ham. Ifølge Bankens Statuter af 4. Marts 1857, § 30, skulde Direktionen bestaa af hele 3 Medlemmer. Heraf blev de to, Fugl og Tietgen, som ovenfor berettet, *samtidig* udpegede (»valgte«) af Bankraadet den 1. og 7. Maj, den 18. Maj var Kontrakt-Aftalerne med disse bragt saaledes i Orden, at de kunde godkendes i Mødet, og først hen i Juni bestemte man sig til »indtil videre« at undvære den *tredie* Direktør, hvortil en ekstraordinær Generalforsamling den 5. Oktober gav sit

*) En af hans gamle Principaler i Manchester skal ved at læse en Fremstilling af, hvorledes Tietgen som Læredreng, naar han blev »sendt ind« i Heywoods Bank, »benyttede Lejligheden til at se mig om og sætte mig ind i det, jeg saa,« have moret sig meget over, at Tietgens tilbageskuende Fantasi saa mange Aar efter virkelig kunde tillægge den Smule, han paa denne Vis kan have lært, nævneværdig Betydning i Forhold til hans senere Bankviden.

Samtykke. Det er ogsaa urigtigt, naar i Tietgens Fremstilling Indbydelsen til Aktietegningen sættes *efter* hans Ansættelse: den fandt, som ovenfor meddelt, Sted fra 6.—20. April. Derimod blev det den 25. Maj bestemt, at de Rater, der skulde indbetales i Juli og August, skulde »modtages paa Grosserer Tietgens Kontor, Gammeltorv 37«, hvad der vel har givet Anledning til Fejltagelsen.

Den foreløbige Diskonterings-Forretning, der fandt Sted med disse Penge i Løbet af Sommeren og Efteraaret 1857, blev ledet af Tietgen, men under Adlers og Suhrs Tilsyn.

Først ved selve Bankens Aabning den 2. November blev Tietgen endelig sat i Sadelen. Men derefter viste det sig da ogsaa forbløffende hurtigt, at den ny *Svend Felding* havde fundet sin »danser Hest« — og paa denne sin Ganger kunde ride et Dystløb, som man endnu ikke havde set Mage til i vor Bankverden.

*

*

*

Saa snart Fugl og Tietgen var blevne ansatte som Direktører, gik de strax i Lag med at udarbejde et Reglement for Bankens Forretningsførelse og Formerne for samme. Heri var blandt Laaneformerne foruden *Konto-Kurant* — hvorved der altsaa aabnes Kunden en Konto, paa hvilken han baade kan have til Gode hos og skylde til Banken — oprindelig ogsaa indført saakaldt *Kasse-Kredit*, hvorved altsaa »Banken forpligtede sig overfor Laantageren til at betale paa Anfordring en ubestemt Sum indtil et vist Beløb og at staa i Forskud derfor paa ubestemt Tid«. Dette var efter de *skotske* Bankers Mønster, idet disse netop herved bragte deres Noter i mere udstrakt Cirkulation: Kasse-Kredit-Laanene udbetaltes nemlig stedse kun i den paagældende Banks egne Noter. Da nu Privatbanken ingen Seddeludstedelsesret havde, modsatte A. N. Hansen, M. G. Melchior og D. B. Adler sig Indførelsen af denne nye Laaneform med følgende Motivering: »Til

at møde saadanne Engagements vil det blive nødvendigt at holde en Sum disponibel efter et vist antaget Forhold paa samme Maade, som det er nødvendigt at gøre det med de Beløb, der skyldes paa Folio, i Konto-Kurant osv. Men disse sidste Beløb er indbetalte i Bankens Kasse forud, hint Engagementsbeløb derimod ikke. Det forekommer os derfor, at saadanne Kasse-Krediter vilde være en Gêne for Banken, et Baand paa dens disponible Kræfter.

Herved blev Privatbanken berøvet Æren for at indføre dette Laanesystem herhjemme; først 15 Aar efter kom det til Anvendelse i den nystiftede Landmandsbank — og hilstes da som noget splinternyt!

Den 31. Oktober 1857 udsendte Direktionen et offentligt Cirkulære, hvis hele Form og Fremtræden nu, snart 50 Aar efter, har sin historiske Interesse som betegnende for dansk Bankvæsens daværende Standpunkt. Det gaar nemlig ud paa at forklare Folk

»de Fordele, som bydes Enhver, uden Hensyn til hans Pengeforretningers Størrelse, der vil aabne Folio og lade sine Kasse-Ind- og Udbetalinger ske igennem Privatbanken. — Det koster Intet at aabne Folio, og i Banken have Foliohaverne et aldeles sikkert Opbevaringssted for deres Penge og andre Værdier. Ind- og Udbetalinger kunne ske i hvilket som helst Beløb, dog ikke under 10 Rigsdaler R.-M., og det er baade tidbesparende og bekvemt for Foliohaverne, at de, i Stedet for kontante Udtællinger, kunne afgøre de i det daglige Liv forefaldende Pengebetalinger ved at udfylde Privatbankens trykte Anvisninger, som de uden Betaling kunne faa udleverede. Fejltællinger ere ogsaa derved undgaaede. — Banken indkasserer Foliohavernes Vexler og udbetaler deres Acceptor. — Banken godtgør Rente fra Dag til Dag af alle paa Folio indestaaende Penge imod at beregne sig en ringe Kommission, men som dog aldrig kan overstige Renten, saa at Foliohaveren kun kan vinde Renter, ingensinde tabe. For Penge, som indlaanes i Banken, enten paa længere, forud bestemt Tid, eller paa ubestemt Tid med Opsigelse, meddeles der et særskilt Bevis, og der tilstaas en forud aftalt højere Rente, end for Penge paa Folio. Det indses let, at hvis det foreslaaede System, at anvise paa Folio, anvendes i videre Kredse af de Mange, der enten selv eller for Andre have Udbetalinger at gøre, ville utallige Transaktioner kunne udføres uden Brug af rede Penge, ved en simpel Til- og Fraskrivning i Bankens Bøger, medens Samfundet paa anden Maade vil kunne nyde Godt af den hele Pengemasse, der beholder sit frie Løb.«

Ved en Bankraads-Beslutning af 26. Oktober s. A. var det bleven besluttet at overlade til Direktionens Skøn, hvor stort et Beløb af Foliomidler der turde benyttes i Diskontering, dog ikke over $\frac{1}{3}$ for November Maaned. Med Hensyn til *Diskontoen* blev det samtidig vedtaget ikke at rette sig efter den af Nationalbanken noterede Sats, men at lade Bankdirektørerne fastsætte den frit til den Størrelse, som de efter Konjunkturerne maatte anse for passende.

Ved Bankens Aabning var nu Konjunkturernes Tilstand denne, at Varepriserne for en Række ledende Artiklers Vedkommende var begyndt at falde stærkt, Penge derimod omvendt var blevne særdeles dyre. Nationalbanken havde den 10. Oktober forhøjet sin Diskonto til 6 pCt. og bestemte sig samtidig til ikke at udvide sine Diskontering. I det aabne Marked var Rentefoden i Virkeligheden langt højere, da Trangen til Penge var overordentlig stor. Med den Følsomhed, som næsten altid er et Særkende for Kapitalister, ønskede man dog gennemgaaende under de bevægede Forhold i Udlandet ikke at binde sine Midler for stærkt — og da den nye Bank lovede Forrentning af Folio og korte Indlaan, blev Tilstrømningen af Penge til den derfor strax særdeles rigelig. Henimod Slutningen af den første Maaned var der allerede indsat 574,000 Rdl. som Indlaan og 575,000 Rdl. paa Folio.

Men lige ved Maanedsskiftet naaede den store *Verdenskrise* Kjøbenhavn i al sin Vildskab og Vælde.

Det var gaaet med den gode Pris-Konjunktur 1849—56, som det undertiden kan gaa med et forsvarligt Isdække paa en Sø: saa længe holdt det og saa meget bar det, at man tilsidst vænnede sig til at tro, Vandet var bundfrossent. Men en skønne Dag var der mylret saa mange Mennesker og Foretagender ned paa Isen, at den pludselig brast i Sønder. Og nu gjaldt det at frelse sig i Land, hvem der kunde.

Underligt nok, at Folk næsten altid bliver overraskede af en Kriises Komme. Og dog er Naturloven heri let at erkende, kun at det ikke er, som det saa ofte siges: en Bølgebevægelse, altsaa

en *fysisk* lovbunden Skiften, men selve Menneske-*Sjælens* rytmiske Svingen mellem Lykkens Overmod og Vanheldets Selvopgivelse. Lidet ligger *saa* dybt i Menneskets Sind som Lysten til Overdrivelse: i Med- og Opgangstider faar derfor den overdrevne Optimisme, den dumdristige Lykketro hurtig og altid Overtaget, i Mod- og Nedgangstider tager omvendt Sortseeriet og Pessimismen Hævn og Gengæld.

Der er skrevet og fortalt saa meget om *Krisen* i 1857, at den ikke her behøver nogen indgaaende Skildring. Det turde være nok at minde om de store Træk af dens Forløb. Den kom til Udbrud den 24. August, da den første store Fallit meldtes i de Nordamerikanske Fristater — og i Løbet af September og Oktober fulgte ca. 900 efter, deriblandt endog særdeles store Banker og Forretninger. Fra Amerika gik Krisen som en anden Smitsot over Atlanten til England, hvor den omtrent hærgede ligesaa galt som i Staterne, og derfra naaede den atter i November Maaned *Hamborg*. Den sprang derpaa foreløbig Danmark over og satte sig fast i Sverige — og muligvis har dette bidraget til den rent ud forunderlige Tryghedsfølelse, der under alt dette raadede herhjemme. Som Carl Bagger skriver i sit Digt om Englands-Flaadens Opsejling i 1807, saaledes gik det ogsaa her: »man skimted vel, men frygted' ikke Faren«. Vi Danske synes jo overhovedet at have grumme vanskeligt ved at forstaa, at der kan være noget i den store Verden, som vedkommer os — udover at man naturligvis saa overmaade gerne vil købe vore gode danske Landbrugsprodukter! At vort Land er et Led af en Verdens-Organisme, har vi ondt ved i det daglige at fatte, og at der udefra kan true os ligefrem Fare og Fortræd, kan vi nu slet ikke faa i vores Hoved.

Hin Gang, i 1857, burde imidlertid den Tanke have ligget os nær af den simple Grund, som hele vor Forretningsverden var kendt med: at vor Kapital i saa vidt et Omfang bestod af Kredit fra Hamborger-Huse — og om Hamborg maatte det i

hvert Fald kunne vides, at den stod i levende Vexelvirken med den store Verden. Baade i Kjøbenhavn og i Provinserne benyttede man i største Udstrækning Hamborgsk Blancokredit, der ydedes i Form af Vexelaccepter. Denne Tilbøjelighed var ovenikøbet bleven stærkt begunstiget af selve Nationalbanken, der paa Grund af sine ovenfor skildrede Seddelfunderings-Bestemmelser ligefrem havde Brug for Bancovexler og derfor »til Tider tog saa meget Hensyn til Kvantiteten, at man var mindre nøjeregnende med Kvaliteten.« Og i de forudgaaende overfede Aar var ogsaa saa meget *Usundt* skudt op herhjemme, alt paa Hamborger-Kredit, at »Kvaliteten« kun altfor ofte var mer end ringe.

Skønt derfor Forholdene i Virkeligheden allerede var yderst betænkelige, da Krisen i November i 857 angreb vor store Kreditgiver Hamborg og satte Diskontoen op til $8\frac{1}{2}$ à 10 pCt., kunde »Berlingske Tidende« endnu den 24. November give den herhjemme almindelig raadende Stemning Udtryk i de bekendte Ord: »Vi maa være glade, meget glade over, at Tilstanden paa vor Børs er langt bedre end i Udlandet.«

Saa meget mere overvældende kom Forskrækkelsen, da man Tirsdagen den 1. December af de ankomne Hamborger-Depecher kunde læse sig til, at man stod lige overfor et formeligt »Krach« i Elbstaden, der uundgaaelig maatte drage Kjøbenhavn med. Al Forretning standsede paa Kjøbenhavns Børs som ved et Trylleslag — Krisen havde holdt sit Indtog i Landet! »En Uindviet maatte tro, at Forsamlingen var i Færd med at drage mod en Fjende og fægte for sin Arne indtil sidste Blodsdraabe, men ikke uden Frygt for at lade Livet mod Overmagten. Sandt er det, Fjenden staar for Byens Porte, farligt nok, fordi det antages, at Ammunitionen mangler.«

Ja, vist manglede Ammunitionen! Det blev hin 1. Decbr. ikke engang muligt at fastsætte nogensomhelst Kurs paa Børsens Hovedpapir, de 4 pCt. kongelige Obligationer, som man i Aarevis havde været vant til at se i Pari, men som nu i Løbet af faa Dage var gaaet

ned til 90. Den 2. Decbr. indstilledes overhovedet hele den officielle Notering af Obligationer »paa Grund af Pengeforholdene«. Og i de nærmest følgende Dage var det ikke nogetsteds, og da ej heller i Privatbanken, muligt at faa Penge paa nogensomhelst Sikkerhed — »saa at en Mand gerne kunde eje en Million Rdl. og dog ikke være i Stand til at skaffe sig et Maaltid Mad.« Enhver, der laa inde med rede Penge, gemte dem, »til det gik helt galt«.

Under alt dette kom der Efterretning om, at det store danske Hamborger-Firma H. PONTOPPIDAN & Co., hvorpaa Danmarks saavel offentlige som private Kredit i saa høj Grad hvilede, stod for snarligt Fald, om det ikke strax fik en Hjælp paa $\frac{1}{2}$ Million Mark Banco i Form af klingende Sølv.

Midt oppe i hele denne Babel af Forvirring og Bestyrtelse optraadte kun Grosserer-Societetets Komite med Klogskab og Hast. Forudseende, hvad der vilde komme, søgte Næstformanden, Broberg, allerede om Mandagen den 30. November Finansminister Andræ, forestillede ham Situationens truende Alvor og bebudede ham, at Komiteen den følgende Dag vilde tage Tyren ved Hornene og officielt forlange Støtte af Finanserne til Nationalbanken. I dette Øjeblik, hvor netop saa megen extraordinær Hjælp var fornøden, var nemlig denne Landets Hovedbank ude af Stand til overhovedet at yde nogensomhelst Hjælp: alle dens disponible Midler var udtømte, dens Portefeuille fuld af nødlidende Banco-Vexler, og iøvrigt var den bunden paa Hænder og Fødder af sine Funderings-Bestemmelers snærende Baand.

Men medens saaledes alle de sædvanlige Kilder og Tilløb til Pengemarkedet var stoppede eller udtørrede, traf det sig tilfældig saa, at den danske Statskasse flød af Penge. I Foraaret 1857 var netop Øresundstolden bleven traktatmæssig afløst ved en Erstatning af 35 Mill. Rdl., og en stor Del af de fremmede Magters Afløsningssummer var allerede indbetalt og til Stede i disponibel Form. Kunde man altsaa kun brøndbore sig ned til dette Kildevæld, vilde der være Penge nok at faa.

Andræ maa ogsaa øjeblikkelig have indset, at det under de forhaandenværende Omstændigheder ikke kunde være anderledes. Han havde vel en meget skarp Forstaaelse af, at det ikke kunde høre til Statens normale Opgaver at lindre privat Trang, men Nationalbanken var jo netop et *offentligt* Institut og burde derfor under saa overordentlige Forhold sættes i Stand til at røgte sit Hverv. Der er derfor næppe nogen Tvivl om, at det allerede samme Dag (Mandag den 30. Novbr.) er bleven aftalt mellem ham og Broberg, hvorledes Sagen officielt skulde gribes an. Nok er det i hvert Fald, at Komiteen den næste Dag, den 1. December, indgik med et ligefremt Andragende til Finansministeriet om en Hjælp fra Finanserne til Nationalbanken paa 1 à 2 Mill. Rdl. Endnu *samme Dag* fik Komiteen imødekommende Svar, saaledes at den om Onsdagen kunde meddele Nationalbankens Direktion, at den blot behøvede at henvende sig til Finansministeriet for at faa mindst 1 Million.

Samme Dags Aften afholdtes der et stort og livligt Møde paa Københavns Børs, hvor navnlig ALFRED HAGE tog Ordet for, at Regeringen skulde gribe yderligere ind. Da Stillingen i de nærmest følgende Dage endmere forværredes ved Meddelelsen om Pontoppidans forestaaende Fald, blev dette aabenbart ogsaa den eneste Udvej. Strax ved Krisens Begyndelse havde Nationalbanken sendt D. B. Adler og Edv. Hvidt til Hamborg for at undersøge de danske Firmaers Stilling. Lørdagen den 5. Decbr. kom der Telegram fra Adler til Nationalbanken med indtrængende Anmodning om Hjælp til Pontoppidan: »kan Banken ej hjælpe, maa Regeringen, og maa tvinges dertil af Handelsstanden. — — Hold København mindst i Dag.«

Grosserer-Societetets Komite holdt ej alene København denne Dag, men gik hastigt og virksomt videre. A. N. Hansen og Broberg søgte paany Finansministeren og, da de fandt denne modvillig, Indenrigsminister Krieger, som ydede dem sin Bistand med at bearbejde Andræ. Det lykkedes da ogsaa den

følgende Dag, Søndagen den 6. Decbr., at bevæge Andræ til at love, at han eventuelt vilde stille 3 Millioner til Indenrigsministerens Disposition — »saa kunde Krieger bruge dem, som han nu bedst syntes.«

Samme Søndag modtog Pontoppidan Rimesser fra Nationalbanken paa 73,856 Mark Banco, men deraf viste saa at sige det hele Beløb sig at være trasseret paa allerede falledede Firmaer. Dermed var altsaa Pontoppidan lige nær, og da han den følgende Formiddag paa ny telegrafisk Forespørgsel endnu ikke fik bestemt Tilsagn om Hjælp, suspenderede han sine Betalinger.

Dog netop da Nøden var størst, var Hjælpen ogsaa nærmest: selvsamme Dag, Mandagen den 7. December, som Pontoppidan standsede sine Betalinger, indsendte Grosserer-Societetets Komite sin officielle Henvendelse til Finansministeriet om de 3 Mill. Rdl., indgik med en Henvendelse til selve Majestæten om at komme Pontoppidan til Hjælp med 400,000 Rdl. og anmodede samtidig Privatbankens unge Direktør, C. F. TIETGEN, om at rejse til Hamborg for at undersøge Pontoppidans Stilling og stille Forslag til en Ordning.

At Valget netop faldt paa Tietgen, var i og for sig naturligt, da det jo var de samme Mænd, der sad i Komiteen, og som nys havde været med til at vælge ham til Direktør. Man havde strax set, hvor *lovende* den unge Mand var — og nu var der netop den bedst mulige Lejlighed til at se, om Holden var ham lige saa let som Loven.

Det er tilstrækkelig kendt, at Tietgen løste sin Opgave med Bravour. Naar Pontoppidans tidligere Kompagnon, REGNAR WESTENHOLZ, der var bleven tilkaldt under Krisen, i sine Optegnelser om hine bevægede Dage bruger det Udtryk: »Tietgen kom til os med det faste Forsæt, at Pontoppidan ikke maatte falde,« — saa er dette vistnok særdeles træffende. Thi herpaa beroede jo hans egen Sendings Succès: at komme derned og frelse Pontoppidan var just Bedriften — at konstatere, han ikke kunde frelses, kunde

saa at sige Enhver have gjort. Og rimeligvis havde mangan i Pengesager ligesaa forfaren Mand, blot lidt forsigtigere end Tietgen, ogsaa fundet dette at være sin Pligt i et Tilfælde, hvor som her Acceptorne var 3 Mill. Mark og den egentlige Formue højst kun 430—450,000 Mark. Betegnende nok kneb det ogsaa tilsidst at faa den saare samvittighedsfulde Pontoppidan til selv at modtage Hjælpen. At denne kom rettidig, saaledes at Huset kunde genoptage sine Betalinger inden Udløbet af den Frist, som af Hamborger-Loven var sat for at undgaa Fallit, skyldtes atter Grosserer-Societetets Komite, hvem det ved fortsat ihærdig Pression paa Indenrigs- og Finansministeren lykkedes at faa skaffet et Laan til Pontoppidan paa 1 Mill. Mark Banco fra Finanserne til Nationalbanken, ligesom den om Onsdagen den 9. Decbr. fik den for en Trediedel heraf (220,000 Rdl.) forlangte Garanti af københavnske Privat-Firmaer tegnet paa Københavns Børs, ja endog overtegnet med 150,500 Rdl. — i Løbet af blot 10 Minutter.

Dog dermed var Krisen ikke klaret i selve Danmark, kun en yderligere Fare udefra afværget. Den 11. Decbr. søgte Deputerede fra Komiteen Audiens paa Frederiksborg hos Frederik den Syvende for personlig at overlevere ham et Andragende om den alt den 7. ds. ansøgte Hjælp fra Statens Side — hvorpaa Kongen gav sit »huldrigste« Svar. To Dage efter kom han til Byen og berammede Statsraad om Sagen, men da Hall forinden søgte ham for at erfare hans Mening om Pengekrisen, som han troede, Majestæten var helt optagen af, underholdt denne ham kun med det ønskelige i, at han herefter fik telegrafisk Efterretning ud paa Frederiksborg om — Repertoire-Forandringerne i det kgl. Theater! Ministrene, især dog Hall og Krieger, var nu imidlertid selv blevne ivrige for at imødekomme den herskende Stemning, som Dag for Dag blev mere ophidset, og Andræ tilbød da i sin Egenskab af *Monarkiets* Finansminister at laane Kongeriget 300,000 £ af Øresundsfondens Midler. Krieger forelagde derpaa strax Rigsdagen et Forslag om at anvende et saadant

Beløb til Lettelse af Omsætnings-Forholdene, og Loven vedtoges den 18. Decbr. I Henhold hertil oprettedes der Dagen efter en saakaldt *midlertidig Laanekasse*, og for dennes Bestyrelse — som foruden et Par bedagede Embedsmænd kom til at bestaa af C. A. Broberg og J. Adolph, medens David til sin store Fortrydelse med Forsæt holdtes udenfor — stilledes derpaa det nævnte Beløb af 300,000 £ til Disposition.

Dette var nu godt nok; men det var *rede Penge*, man havde Brug for, og de paagældende Midler bestod i Vexler paa London, som ikke forfaldt før ind i Januar Maaned 1858. Da dette selvfølgelig var for længe at vente, gik man til Nationalbanken for at faa Vexlerne omsatte i Kontanter, men forgæves. Man besluttede derefter at henvende sig til Privatbanken.

Med denne var det imidlertid gaaet saaledes, at de indsatte Penge naturligvis i stort Omfang blev tagne ud igen under Krisen. En enkelt Dag i Terminen var endog de i Banken staaende Beløb, som henimod Novembermaaneds Slutning havde udgjort 1,149,000 Rdl., svundne ind til 400,000 Rdl. Det var i Virkeligheden derfor et højst kildent Spørgsmaal, da den midlertidige Laanekasses Bestyrelse Mandag Aften den 21. Decbr. forespurgte Tietgen, om Privatbanken kunde skaffe Rigsmønt for de 300,000 £.

»Aldrig glemmer jeg de Miner,« skriver Tietgen selv herom, »hvormed de Herrer saa paa mig, da jeg svarede:

»I Morgen én Million Daler, i Overmorgen en halv Million Daler, Resten efter Helligdagene.«

»Laanekassen afsluttede herpaa Forretningen med Privatbanken.«

»Selvfølgelig havde Privatbanken ikke halvanden Million Daler i sin Kasse; men skulde Bankerne altid ligge med alle de Penge, der paa Anfordring kan forlanges af dem, blev det en saare ringe Fordel at have den Art Penge indestaaende til Forrentning.«

»Vi havde en ganske god Kasse, og jeg havde sikret mig et

større Beløb Sølv mønt, som et af vore større Huse (Suhr's) skulde have sendt til Hamborg for fremmed Regning for at optage Laan derpaa i Hamborgs Bank — og iøvrigt regnede jeg i hint Øjeblik med Sandsynligheden, saaledes som Bankdirektører altid maa gøre. Uden at være for dristig, kunde jeg gøre Regning paa, at Privatbanken vilde faa Vexler betalte — baade af de protesterede og af dem, der forfaldt — saa snart Laanekassen expederede Laan for en Million Daler, og at en Del af Pengene saaledes kom lige tilbage til os, og endvidere kunde jeg sige mig selv, at de ældre og forsigtige Folk, der sad i Laanekassens Bestyrelse, skulde have deres Hyre med at expedere Laan for en Million Daler i Løbet af blot én Dag.*

Laanekassen expederede i Virkeligheden den første Dag kun Laan for 200,000 Rdl., den næste Dag atter for 200,000 — og kom aldrig af med mere end ialt c. 2,3 Mill. Rdl.

Foruden den nævnte Banquierforretning med Laanekassen afsluttede Tietgen endvidere ved Aarsskiftet 1858 en større Laaneforretning med D. B. Adler & Co. paa et Beløb af indtil 200,000 Rdl. imod derfor at erholde som Sikkerhed nødlidende, af Firmaet indfrie, Vexler med dettes Endorso. Samtidig havde en Del ansete Handelshuse tegnet Selvskyldner-Kaution pro rata for den samlede Sum.

Under Krisen var nemlig blandt andre ogsaa Adler geraadet i Pengevanskeligheder, der navnlig var ham paaførte ved Forretningsforbindelser i Jylland og Hamborg. Da det imidlertid kun drejede sig om en øjeblikkelig Forlegenhed, havde han let ved at finde den ovenfor omtalte formaaende Støtte fra Kjøbenhavns Børs, og han kom da ej heller til at benytte mere end noget over 100,000 Rdl. af Laanet — som iøvrigt ogsaa var dyrt nok: 8 pCt. Rente plus $\frac{1}{2}$ pCt. Provision, altsaa en sand Krise-Forrentning!

Ogsaa den Skånske Hypothek-Kasse maatte paa samme Tid og paa samme dyre Vilkaar ty til Privatbankens Hjælp for en lignende Sum.

Da Banken afsluttede sin Balance for 1. Kvartal (Novbr. 1857—Jan. 1858), viste det sig, at dens hele Tab paa Krisen havde været en 10—11,000 Rdl. paa protesterede Vexler, og efter Fradrag saavel heraf som af Etablerings-Omkostningerne, Administrations-Udgifter m. m. blev der en Gevinst paa 56,000 Rdl.

Først omtrent midtsommers genindtraadte der dog nogenlunde Ro og Tryghed i Forholdene, men da naturligt nok Foretagelses-Lysten saa kort efter Krisen endnu kun var yderst ringe, strømmede der saa rigeligt med Penge ind i Banken, at det til Trods for gentagne Nedsættelser i Diskontoen var i høj Grad vanskeligt at finde øjeblikkelig Anvendelse for Kassebeholdningen i fornøden Udstrækning. Efter Konference med Bankraadets Formand købte Tietgen derfor 1½ Mill. Mark Banco af det nylig i Hamborg afsluttede 4½ pCt.'s norske Statslaan. Dette var ganske vist det femdobbelte af det Beløb, som Obligations-Beholdningen efter Bankraadets foreløbige Bestemmelse maatte udgøre; men dette gav saa meget villigere sin Sanktion, som Tietgen atter med Fordel fik Papirerne afhændet til Finanserne. Direktionen blev overhovedet ved samme Lejlighed stillet friere i sine Dispositioner over Folio- og Indlaans-Midlerne, der i Løbet af Aaret var i stadig Væxt (Gennemsnits-Saldoen af Folio var i Decbr. 1857 knap 243,000 Rdl., i Juli 1858 henimod 638,000 og i Decbr. 1858 næsten 865,000 Rdl.). Efter hvad Tietgen i Juni udviklede for Bankraadet, gjorde til en Begyndelse Folk sig aldeles urimelige Forestillinger om den Rente, der nu, under den ny Privatbank-Æra, kunde faas af Folio-Penge, og man forstod ikke, »at der ikke kan være Tale om at svare Rente af slige stedse disponible Midler, uden hvor Foliohaveren lader alle sine væsentlige Pengeforretninger gaa igennem Banken og tillige holder en klækkelig Saldo paa Folio.« I de første 6 Maaneder af Bankens Virksomhed var der bleven aabnet 500 Folier, men deraf blev udelukkende de 150 stærkt og stadigt benyttede. Direktionen foreslog derfor at ophæve den saa højst besværlige Renteberegning

af de daglige Saldoer og kun tilstaa Renter af maanedlig Saldo. Bankraadet vilde dog ikke gaa videre end at bemyndige Direktøerne til at træffe fri Overenskomst om Rente og Provision ved Konto-Kuranters fremtidige Aabning — først da Nationalbanken i Begyndelsen af 1861 havde bestemt sig til ogsaa at forrente Folio-Midler, vedtog Privatbanken fra 1. Maj at svare sine Foliohavere uden noget Fradrag 1 pCt. Rente pro anno, som opgjordes og godskreves for hvert Halvaar, samt at forrente Indlaan, betalbare paa Anfordring med 2 pCt. pro anno. Efterhaanden var da ogsaa Forstaaelsen af Folios Benyttelse trængt saaledes igennem, at ved Udgangen af 1861 — hvor Bankens første 500 Foliohavere var voxede til næsten 1200 — viste Opgørelsen for Aaret 106 Mill. Rdl.'s Til- og Fraskrivninger paa Folio. — —

Helt ind i 1859 sporedes Eftervirkningerne af Krisen, idet Kapitalen med Ængstelighed holdt sig borte fra alle nye Foretagender, hvoraf atter Følgen blev, at Pengene ophobedes i Bankerne. Den 7. Febr. satte Privatbanken derfor Diskontoen ned i $3\frac{1}{2}$ pCt., hvilket er det første Tilfælde her i Landet af en Notering paa under 4 pCt. Siden gik Diskontoen under de Forhold, som Udbrudet af den italienske Krig medførte, efterhaanden op til 5 pCt., uden at der dog for Danmarks Vedkommende kunde tales om nogensomhelst Pengeknaphed. Kuriøst nok for en Nutids-Bevidsthed var Guld dette Aar (1859) i saa lav en Pris, at Privatbanken med Fordel kunde lade udmønte en stor Del Frederiksd'ore'r paa Mønten i Altona, medens den samtidig solgte Sølv for Statskassens Regning til Udlandet.

I August samme Aar foreslog Tietgen, at Banken skulde paatage sig Anlægget af den jyske Tværbane, hvortil Loven af 4. Marts 1857 havde stillet en Rentegaranti fra Statskassens Side i Udsigt. Bankraadet nedsatte vel ogsaa et Udvalg til at overveje Sagen, men dette fandt ikke et saadant Foretagende foreneligt med Statutterne. Derefter fik som bekendt Peto, Brassey & Betts af London Concessionen den 21. Oktober 1859. Herved kom

Tietgen i personlig Forbindelse med Firmaets Førstemand, Sir Morton Peto, og han fik snart efter Lejlighed til at udnytte dette Bekendtskab. I August 1860 blev Restbeløbet af det 5 pCt.'s engelske Laan af 1850 (684,600 £) opsagt til Indfrielse den 1. Marts 1861. Daværende Finansminister FENGER henvendte sig da til Privatbanken og anmodede Tietgen om at forsøge paa en Convertering af i hvert Fald en Del af Laanet til 4 pCt.s Obligationer, saa at Staten fik en Rente-Reduktion og slap for en øjeblikkelig kontant Udbetaling. Da Peto nu netop samtidig ønskede Kontrakt med den danske Regering om Anlægget af de jydsk-fynske Jernbanelinier, som Rigsdagen just i de samme Dage forhandlede om, fik Tietgen disse to Ting saa heldigt kombinerede, at Peto skaffede 400,000 £ af de 5 pCt.'s Obligationer converterede og derved paa sin Side opnaaede den 18. Marts s. A., imod at frastaa sin ovennævnte Concession, at faa den attraaede Kontrakt med Staten paa Anlægget af den fynske Tværbane, den jydsk-fynske Længdebane (fra Kolding langs Østkysten over Aarhus til Aalborg) samt endelig den jydsk-fynske Tværbane (der nu skulde være Statsanlæg), alt imod at Betalingen erlagdes i 4 pCt.'s Statsobligationer, udstedte i engelsk Sprog og Sterling. Til Fuldførelsen af det sidstnævnte Anlæg ydede Privatbanken Peto et Forskud paa 2½ Mill. Rdl. og satte derved Peto's ovennævnte Ingeniør-Firma i Stand til at opfylde den første Del af deres Forpligtelser, Bygningen af Aarhus-Viborg-banen. Til Emissionen af de nye Statsobligationer foreslog derefter Tietgen Peto ved Aarsskiftet 1862—63 at vælge det Tidspunkt, da den daværende Prins af Wales's Formæling med Prinsesse Alexandra (Marts 1863) var umiddelbart forestaaende. Peto modtog med Tak Forslaget, men ønskede sine Obligationer oversende til sig i London imod Betaling i hans 14 Dages Accept. Tietgen vilde imidlertid ikke ud med Bankens Obligationer, selv ikke, da Puggaard tilbød at dele Risikoen, og denne Mistillid viste sig da senere ej heller at være ubegrundet. Emissionen lykkedes

over al Maade, og Tidspunktet viste sig saaledes at have været i høj Grad rigtig valgt.

Begge de nys skildrede Transaktioner gjorde en for Tietgen særdeles smigrende Opsigt i den dansk-engelske Forretningsverden.

Blandt andre større Forretninger i Privatbankens første Aaringer skal ogsaa nævnes Bankens Deltagelse i den norske Hypothek-Banks $4\frac{1}{2}$ pCt.'s Laan af 1860, 1862 og 1863 sammen med J. P. Suhr & Søn. Sidstnævnte Aar sluttede Suhr og Privatbanken ligeledes for fælles Regning et nyt norsk Statslaan paa ca. 3 Mill. Mark i Forening med Salomon Heine og Norddeutsche Bank.

*

*

*

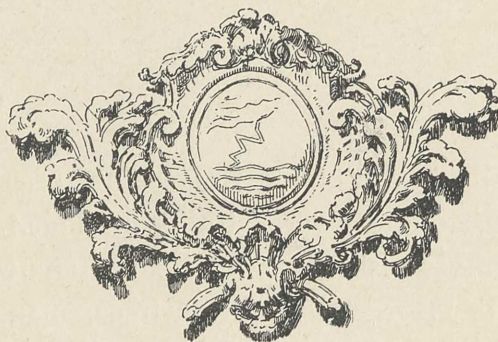
Iøvrigt var disse Aar først i Treserne prægede af en vis Forretningsstilhed, som det var naturligt for Tiden mellem Krisen og Krigen. Man var afslappet efter Femti-Aarenes Guldfeber og den deraf følgende Fortræd i Syvoghalvtreds, man følte sig urolig og forpint over de udenrigspolitiske Forviklinger, der saa aabenbart stilede henimod Krig og Lande-Vaade. Til den tyngende Fortid føjede sig saaledes en truende Fremtid.

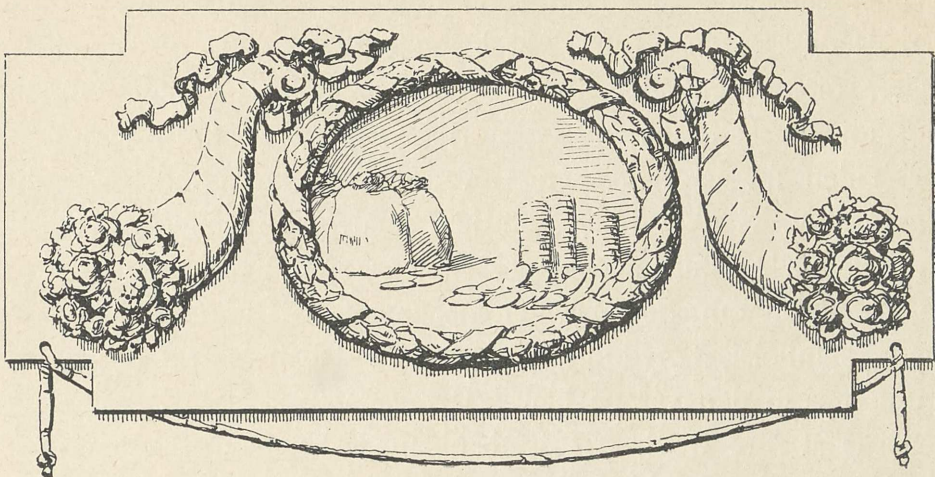
Og dog, berettes der, gik Livet sin vante Gang: man gik i Theatret, tog paa Landet, æsthetiserede i Dagligstuerne, politiserede i Kroerne, gik hver Dag rolig og trøstig til og fra sin Dont. Maaske har man just derfor ej heller den Gang følt det saa forunderlig ulykkevarslen, som det nu fornemmes af Børnenes Slægt saa mange Aar efter. Blandt de Tusinder af slumrende Echo'er, som Historiens Aand vækker ved at banke paa de svundne Tiders Grave, er der visselig mange, som buldrer fælt og hult, og atter andre, hvis Drøn af Kanoner og Krigslarm kan stemme Sindet sørgmodigt nok. Og dog vækker hine Aar ikke paa langt nær en saadan *Uhygge* som de tavse Aar, hvorfra netop intet Echo naar os, kun en næsten hørbar Stilhed, en kuende, hjærteklem-

mende Stilhed, hvor Aandedrættet holdes tilbage, for at man anspændt kan lytte sig til — det Uvejr, der kommer.

Det kom i Fireogtres — fo'r hærgende og ødelæggende som en Vandhose henover Land og Rige, et sandt Fjeldskred, der med sit Gletscher-Tryk næsten knuged' vort Folk til Døde, lemlæstede og krøblingslog os for lange Tider.

Men var hin Fimbulvinters Frostnat streng, var den til Gengæld ogsaa stakket. Og da Dagen atter dagedes, og Duggen drev saa vide, saa randt der op en *ny* Tid for Danmark og for *Alt*, hvad dansk var.





III.

Enhver Skuespiller ved, hvor meget det kommer an paa »Entré'en«: det Første-Indtryk, som Publikum faar af Personen ved hans blotte Indtræden. Ogsaa paa Livets Scene gælder det samme, og Tietgen havde netop gjort en glimrende Entré.

Og efter de dramatisk bevægede Optrin under Krisen, hvorunder han havde vist saa megen Aandsnærværelse og Handlekraft, tog han Hverdagens trælsomme Bankgerning op med en Paa-passelighed, Betænksomhed og Omsigtsfuldhed, som vilde have anstaaet selv den ældste og mest prøvede Bankmand af den gamle, forsigtige Skole. Han retfærdiggjorde saaledes Bankraadets dog i visse Maader saa vovelige Valg i en saadan Grad, at det højlig maatte smigre de paagældende Mænds Selvfølelse og behageligen højne deres Tro til egen Skarpsindighed og Menneskekundskab. Forholdet blev saaledes strax det allerbedste: »vor dygtige Tietgen« var den fortrolige Betegnelse for ham

blandt Bankraadets Medlemmer indbyrdes. I Virkeligheden gik han da ogsaa i disse første Aar helt og fuldstændigt op i Bankens Sager, ofrede den alle sine Kræfter, var tidlig og silde om sig blot for at skaffe den ny og større Fortjeneste. Som alt fortalt, var Tiden fra 1859—63 en treven Forretningsperiode, den ny Næringslov, vi fik i 1857, samtidig med Privatbanken, skabte til en Begyndelse kun alle en Overgangs sure Vanskeligheder, og de saa meget omtalte Gaslygter, der tændtes i December s. A., fik ingen symbolsk Betydning ved at gøre Tiden lysere — graa og grumset som den var og blev. Det var derfor efter Omstændighederne al Ære værd, at Privatbanken ej alene i disse Aar kunde give et ganske smukt Udbytte (henholdsvis $5\frac{2}{3}$ — $5\frac{1}{2}$ — $6\frac{3}{4}$ — $7\frac{1}{3}$ og $6\frac{3}{4}$ pCt.), men overhovedet erobre sig en saa fremskudt Stilling i Landets Finans- og Erhvervsliv, at baade Stat og Børs regnede med den nye Bank som med en afgørende Faktor.

Under disse Omstændigheder kunde Tietgen efterhaanden sætte sig trygt og sikkert til Rette paa Vognstyrerens Sæde. Oprindelig havde Bankraadets ledende Medlemmer, myndige og maalbevidste Mænd som de var, selv haft et fast Tag i Tømmerne; men efterhaanden slappedes deres Hænder i Velvære og Tryghed, og Tøjlerne gled ganske af sig selv over i den unge, energiske Tietgens Haand. Og ret længe varede det ikke, førend »lille Claus«, ganske ligesom i Odense-Digterens Eventyr, kunde smælde med Pisen og sige »hyp, alle mine Heste«.

Dog, som sagt, til en Begyndelse kørte Tietgen varsomt og sindigt, som Vejen og Vognen bød det. Naar der skulde sættes Fart op, maatte ej alene Banen først være fri, men heller ikke ønsked' han da at have Andre med paa Vognen end dem, »som lysted' at følge Svend Felding«. Efterhaanden dryssede derfor ogsaa En og Anden af paa Vejen, saaledes i Februar 1860 Bechgaard, i Marts 1863 selve A. N. Hansen. Gang paa Gang havde nemlig denne selvraadende og egensindige Mand i vigtige Anliggender staaet Tietgen imod, og da han selv fuldt vel vidste at

vurdere Vigtigheden af en *udelt* Villie i en stor Forretning og i saa Henseende havde Tumbleplads nok i sin egen, havde han forstaaeligt nok foretrukket at gaa sin Vej. Allerede Aaret i Forvejen, 1862, var le Maire gleden stille ud af Bankraadet og bleven erstattet med L. P. HOLMBLAD — samme Aar valgtes Suhr til Næstformand i Stedet for Etatsraad Liebenberg, der oprindeligt var indtraadt i Bankraadet ved Hannovers Død og ved Davids Bortgang ved Aarsskiftet 1859 havde afløst denne som Viceformand. Som nyvalgte Medlemmer var iøvrigt Etatsraad SCHIERN, Mægler E. I. HVIDT, Agent HANS A. CLAUSEN, Grosserer GEORG PETERSEN, Kammerherrerne F. TRESCHOW og SIMONI komne til, medens George Ryan og Sehested-Juel var afgaaede ved Døden. Endelig var den juridiske Konsulent, Højesteretsadvokat Liebe i 1862 bleven indvalgt i selve Bankraadet.



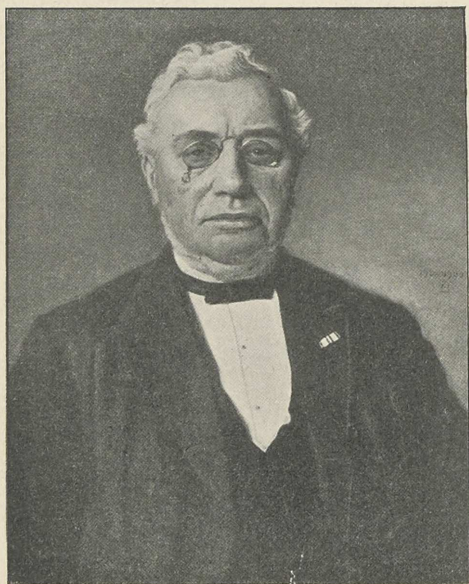
L. P. HOLMBLAD

Medens alle disse nye Mænd saavel som de ældre, tilbageblevne Medlemmer saa at sige alle var eller hurtig blev Venner og Beundrere af Tietgen, saa at han i dem efterhaanden vandt en fuldstændig Skjoldvagt om sin Person, var der af de oprindelige Stiftere endnu Een tilbage, med hvem lige det modsatte skulde blive Tilfældet. Det var D. B. ADLER.

D. B. Adler var selv Banquier, og ihvorvel hans Interesser uden Tvivl som Regel løb jævnsides med Bankens, kunde det derfor dog ikke helt undgaas, at der kom Skæringspunkter. Dette Tilfælde indtraf just i 1864.

Allerede i December Maaned 1863 rejste Tietgen til London for under de truende Krigsudsigter at arrangere et midlertidigt Laan for Staten paa 400,000 £, og da Krigen i Januar 1864 viste sig uundgaaelig, rejste han atter til London med Fuldmagt til Afslutning af et Laan paa 1,200,000 £. Dette mislykkedes vel, for at sikre Laanet maatte C. I. Hambro & Søn i London træde til og strax selv overtage en Broderpart, men det blev væsentlig Privatbanken, der inddrog og forhandlede disse nye 5 pCt.'s dansk-engelske

Obligationer her i Landet.



GEORG PETERSEN

Til Fortsættelsen af Krigen arrangerede derpaa Tietgen paa Privatbankens Vegne i Sommeren 1864 en svævende Statsgæld paa 6 Mill. Gylden hos den Amsterdamske Bank imod en Sikkerhedsstillelse af de samme Sommer udstedte nye, indenlandske Statsobligationer af den almindelige Type. Dette skete netop paa en Tid, da saavel politiske som andre Forhold gjorde enhver anden Form for udenrigsk Statsgæld utilraadelig, og paa Vilkaar, som selv efter Fre-

dens Slutning ikke var at opnaa billigere.

Da det ved Krigens Udbrud kunde befrygtes, at der vilde komme til at indtræde en følelig Pengemangel, foreslog Direktionen den 29. Februar Bankraadet at søge Aktiekapitalen forøget til de oprindelig fastsatte 4 Mill. Rdl. Ganske vist kunde man vel paa Forhaand ikke antage, at Tidsforholdene just var særlig gunstige for en slig Udvidelse, men paa den anden Side maatte man paaregne, at den samlede Indlaanssum vilde gaa stærkt ned i Løbet af Aaret, allerede paa Grund af, at Finanserne ganske

sikkert vilde inddrage *deres* da ret betydelige Tilgodehavende. Skulde man derfor ikke ligefrem indskrænke Bankens Virksomhed og derved afskære sig fra saadanne indbringende Forretninger, som netop nu Krigsurolighederne aabnede Udsigt til, saa var det ubetinget nødvendigt at skaffe sig disponible Midler ved en ny Aktiekapital.

Dette skete da ogsaa ved en Generalforsamlings-Beslutning af 30. Marts. Tegningen aabnedes den 20. Juli, og ved Afslutningen den 30. Juli var der ialt tegnet nye Aktier for 2,524,300 Rdl., hvoraf de ældre Aktieejere, der fik Fortrinsret til at tegne det samme Beløb i nye Aktier, som de maatte besidde i gamle, havde tegnet 1,073,800 Rdl. Da Jylland netop paa dette Tidspunkt var occuperet af den fjendtlige Hær, og de derværende Aktionærer altsaa udelukkede fra Samkvem med Hovedstaden, forbeholdt man disse 50,000 Rdl., og der blev saaledes til almindelig Fordeling 876,200 Rdl. tilbage. Emissionskursen var 110 pCt., og den saaledes indvundne Avance af 10 pCt. lod man indflyde i Reservefonden, som derved steg til den anseelige Størrelse af næsten 258,000 Rdl.

Da den danske Stats ovenfor nævnte ved Privatbankens Indflydelse og Bistand arrangerede Vexel-Gæld i Holland skulde afvikles (November Maaned), henvendte David, der i Mellemtiden var bleven Finansminister, sig til D. B. Adler, med hvem Moritz Levy (som imidlertid var bleven knyttet til Nationalbanken) havde bragt ham i Forbindelse, og anmodede ham om at faa arrangeret et fast Statslaan. Dette lykkedes ogsaa D. B. Adler hos Huset R. Raphael & Sons i London, hvad han strax underrettede David om pr. Telegram. Det synes nu, efter hvad man bagefter kan skønne, at David i et Øjebliks Distraktion, maaske nervøst overvældet af Begivenhedernes Tryk, har forputtet dette Telegram, eller det maa i hvert Fald paa en eller anden Maade være gaaet ham af Minde — nok er det, at da de hollandske Vexlers Indløsning staar for Døren, og der altsaa ingen Tid er at spille, modtager

David, *efter* (og altsaa til Trods for) Afsendelsen af D. B. Adlers Telegram, et Tilbud fra Tietgen om at søge Forhandling med den preussiske Regering om Tilbagekøbet af den for Sundtolden stiftede Gæld. Da saa Adlers Brev, der bekræftede Depechen, indløb, og det faste Laan altsaa var i Orden (November 1864), var Sagen jo dermed afgjort og Finanserne bundne — og der blev da ikke andet tilbage for David end at tilbagekalde den Tietgen givne Fuldmagt pr. Telegram.

Ej alene følte Tietgen sig herved personlig krænkert — hvori dog kun David og ikke Adler var Skyld — men desuden var jo ogsaa Privatbanken uimodsigelig gaaet glip af en stor Forretning. Dette glemte Tietgen ikke Adler af, saa meget mindre som han aldrig kunde frigøre sig for den sikkert helt urigtige Forestilling, at Adler og David i Forening havde villet »pudse« ham.

En Tid lang derefter gik vel alt tilsyneladende glat og udadtil fordrageligt. Men efterhaanden fik Adler aabenbart mer og mer Følelsen af, at der ved Bankraadets Forhandlinger blev vist »en større Reservation i Behandlingen af mange Sager end maaske ønskeligt« paa Grund af *hans* Tilstedeværelse. Mellem ham og Tietgen personlig blev Forholdet desuden mere og mere spændt, for ikke ligefrem at bruge Adlers eget, senere Udtryk: »fjendtligt« — fra begge Sider følte man, at det maatte komme til et Opgør.

Saaledes stod Tingene, da En af Adlers Bekendte i Slutningen af Oktober en skønne Dag mødte op i Privatbanken og begærede Laan paa en af de dansk-engelske Statsobligationer, som hørte til det af D. B. Adler & Co. ved Raphael & Sons stiftede Laan. Disse Papirer var udstedte paa engelsk Sprog i Stykker paa 1000 £, og hver enkelt Obligation lød paa Indfrielse til en bestemt Termin, hvad der formentlig stod i Sammenhæng med, at den russiske Sundtoldrate var sat i Pant for Gældens Tilbagebetaling. De paagældende Obligationer gik derfor almindeligvis Mand og Mand imellem under Benævnelsen *debentures*, et engelsk

Ord, som netop særlig bruges om Gældsfor skrivninger, der er stilede til Betaling paa bestemte Terminer.

Tietgen nægtede kort og barsk at lombardere dette Papir. Strax efter kom Adler selv ilende op i Banken og fo'r i Tietgen med det Spørgsmaal, »om han da ej laante paa *debentures*«. »Nej«, lød Svaret ganske lakonisk — og da Adler videre spurgte »hvorfor«, svarede Tietgen ligesaa lakonisk: »Privatbanken giver ingen Grunde«.

Det er ovenfor blevet skildret, hyorledes Adler var et Hera-klitisk Temperament, hvor alt var strid Strøm og blussende Hast, baade Tanke og Tale, Indfald og Handling: Haanden fo'r ham let til Hæftet, og Sværdet sad løst i Skeden. I sine ubeherskede Øjeblikke kunde han endog blive, hvad Franskmændene kalder *étourdi* — »kulret«, som det hedder i plat Mundart — og det kan derfor ej heller undre, at Tietgens Afslag og Svar satte ham i Fyr og Flamme. Han gik sporenstregs hjem og sendte Bankraadets Formand en harmdirrende Klage over det »yderst upas-sende Svar«, som en Funktionær saaledes havde givet »et af Bankraadets Medlemmer«, og fordrede samtidig Tietgen med Fynd og Klem desavoueret.

I det efterfølgende Møde i Raadet tog imidlertid hans Kollegaer paa Sagen med megen Kulde: man fandt aabenbart, Adler havde forivret sig, og at han selv havde udæsket til Strid ved at sende Tietgen det Papir paa Halsen, der maatte virke paa ham »som Peber og Tobak«. Adler benægtede vel afgjort at have »sendt« nogen i et saadant Ærinde, men maatte dog vedgaa, at han havde »anmodet« Vedkommende »om at begære Laan paa dette Papir«. Da Tietgen tilkaldtes i Mødet, begrundede han sin Nægtelse med Henvi sning til, at de paagældende Obligationer var *debentures* og altsaa ikke »*bonds*« (med andre Ord: ikke egentlige »Stats-papirer«), ligesom de da ej heller var Genstand for Notering paa Kjøbenhavns Børs og altsaa ikke her i Landet havde nogen officiel Værdi, der kunde lægges til Grund ved en Lombardering.

Endvidere henlede Tietgen Adlers Opmærksomhed paa, at det udtrykkelig hed i Reglementets § 25: »Naar Afslag gives paa en Forretning, meddeles aldrig Grunden dertil«. Bankraadet gav herefter Tietgen Medhold.

Adler rejste derpaa det almindelige Spørgsmaal om Directionens Competence og Bankraadets rette Forhold til Bankens Ledelse. Da det aabenbart var *Tietgens* Myndighed og hele Stilling, som derved blev »sat under Debat«, blev dette Skridt af Bankraadets øvrige Medlemmer opfattet og behandlet som et direkte Angreb paa denne. Dermed var for Adler Slaget paa Forhaand tabt. Tietgen havde allerede forlængst sat sig for fast i Sadlen til, at han kunde rokkes, sjældent har Mand og Hest været i højere Grad een Støbning. Og denne moderne Kentaur havde just paa det daværende Tidspunkt fattet en ny storartet Plan, som beslaglagde Bankraadets fulde Opmærksomhed. Hermed forholdt det sig saaledes:

I Sommeren 1864 var Civilingeniør KRØHNKE fremkommen med et Projekt, som gik ud paa at skabe en direkte Forbindelse mellem Kjøbenhavn og Hamborg ved en Jernbane gennem Sydsjælland, over Smaaøerne Farø og Bogø til Falster og Lolland og fra dettes sydlige Kyst ved Syltholmen videre over Femern, hvorfra Banen atter med en Bro skulde føres til Holsten — altsaa »den lige Linie« i strengeste Forstand. I Februar 1865 tilbød han Regeringen at udføre denne sin Plan uden nogen Udgift for Staten, naar han kun erholdt Eneret paa Anlægget og Driften.

Det sjællandske Jernbane-Selskab, der allerede i flere Aar havde stillet sig trevent og modvilligt til enhver Tanke om Udvidelse af det sjællandske Jernbanenet, og da ogsaa i Sydsjælland, blev opskræmmet herved og androg nu hurtig om at faa Concession paa en Bane til Vordingborg imod som hidtil at faa en 4 pCt.'s Rentegaranti fra Statens Side.

Da imidlertid Krøhnkes Plan øjensynlig var saa ulige fordelagtigere, ikke blot for Statskassen, men for Landet i sin Helhed,

udvirkede daværende Indenrigsminister TILLISCH en kgl. Resolution af 11. August 1865, der bemyndigede ham til under Forbehold af Rigsdagens Samtykke at give Krøhnke den ansøgte Concession, imod at denne deponerede en Sum af 20,000 £ til Sikkerhed for, at der inden en vis Tid (6 Maaneder) var gjort de fornødne Første-Skridt til Banens Anlæg. Det forlangte Depositum blev skaffet til Veje af Englænderen CHAPMANN, og der indrømmedes samtidig Concessionshaveren Tilladelse til at træde frit tilbage inden 1. November s. A. uden at tabe Depositum'et. Den 31. Oktbr. indløb der herpaa to Erklæringer henholdsvis fra Krøhnke og fra Chapmann, i hvilke den sidstnævnte fordrede sig det deponerede Beløb tilbagebetalt, hvorimod Krøhnke erklærede Kautionen definitivt stillet, da Foretagendets Gennemførelse nu var sikret.

Imidlertid havde ESTRUP afløst Tillisch som Indenrigsminister, og da efter dennes Opfattelse Forholdet imellem Krøhnke og Chapmann var Ministeriet uvedkommende, saa at det stillede Vilkaar for Concessionens Meddelelse ved den indbetalte Sum var *formelt* opfyldt fra Krøhnkes Side, ansaa han sig for æresforpligtet til at søge ham skaffet det i den kgl. Resol. af 11. August 1865 betingede Samtykke fra Rigsdagens Side og indbragte altsaa et dertil sigtende Lovforslag. Dagen efter, den 5. December 1865, fremsatte den daværende Folketingsmand for Københavns 6. Valgkreds, Professor A. STEEN, aabenbart efter Tilskyndelse fra det sjællandske Jernbane-Selskab, et privat Forslag om at give dette Selskab den ansøgte Concession paa en Bane til Vordingborg mod samme Statsgaranti som for de tidligere Anlæg. Ved Forelæggelsen betonedes han, at selv om Regeringen følte sig bunden til at gaa videre med Krøhnke, stod Rigsdagen ifølge Forbeholdet fuldstændig frit, og ved det af ham indbragte Lovforslag vilde hele Sagen kunne faa en flersidig Drøftelse. Den 8. December kom begge Forslag til 1. Behandling, og under denne udtalte Estrup om det sjællandske Selskabs Tilbud, at det var »et Underbud, et

saa lavt Tilbud, at der fornuftigvis ikke kan være Tale om at gaa ind derpaa«. Selskabet havde overhovedet efter hans Opfattelse forpasset det rette Tidspunkt til at tage denne Sag op. Denne Ministerens Stilling til Selskabet var saa meget mere mistroelig for dette, som der overhovedet var opstaaet et meget spændt Forhold mellem dets Direktion og Indenrigsministeriet — ja der gik endog truende Rygter om, at der i en nær Fremtid vilde kunne ventes Concession givet paa en Konkurrencelinie med Korsørbanen over Kjøge, Næstved og Skjelskør.

Det var under disse Omstændigheder, at Tietgen fattede en storartet Plan, hvorved bl. a. ogsaa det sjællandske Selskab vilde kunne slippe ud af Forlegenheden. I den ovenfor omtalte Kontrakt af 18. Marts 1861 mellem Regeringen og Peto, Brassey & Betts om Anlægget af det jydsk-fynske Statsbanenet havde det engelske Ingeniør-Firma forpligtet sig til at oprette et særligt *Driftsselskab* med en nominel Aktiekapital af 2½ Mill. Rdl. Dette Selskab, hvis Formaal altsaa skulde være at drive Banerne, blev ogsaa dannet, men da det ikke var muligt for Firmaet at faa dets Aktier afhændede i noget nævneværdigt Omfang, »blev Følgen den, at det saakaldte danske Driftsselskab i Virkeligheden var identisk med Peto, Brassey & Betts«. Da nu Driftsselskabet netop skulde kontrollere Anlægs-Entreprenørerne og hos disse købe Materiellet, blev altsaa det faktiske Forhold saaledes, at det engelske Firma kontrollerede sig selv og bestemte sine egne Salgspriser. Naturligvis var dette for den danske Regering en flov Situation, hvoraf den gerne vilde ud. Tietgen foreslog derfor en Uge efter, at den nys omtalte Forhandling i Rigsdagen havde fundet Sted (15. Decbr. 1865), det sjællandske Jernbane-Selskab, at Privatbanken dannede et helt *nyt* Driftsselskab — og denne Gang et helt indenlandsk Selskab »med ren dansk Bestyrelse« — der paa een Gang skulde overtage de allerede udstedte Driftsaktier og derved afløse det bestaaende Driftsselskab og samtidig forpagte Driften af de alt anlagte sjællandske Baner samt endelig paatage

sig Anlægget af en Bane fra Ringsted over Næstved til Vordingborg og videre over Falster gennem Lolland.

Herved vilde aabenbart baade Regeringen og det sjællandske Jernbane-Selskab være hjulpen, og førstnævnte endog blive sidstnævnte taknemmelig, idet nemlig Tilbudet tænktes fremsat igennem Jernbane-Selskabet.

Det sjællandske Selskab nedsatte den 26. December en Kommission, bestaaende af LEVY, ROTHE og SCHOVELIN, til at træde i Forhandling med Privatbanken om Sagen, og denne fremmedes derved saa hurtigt, at Tietgen allerede kort efter Nytaarsskiftet kunde rejse til London for at træde i officiel Underhandling med Peto om det gamle Driftsselskabs Op- og Afløsning — i Forvejen havde han allerede følt sig for, saa at principiel Enighed alt paa Forhaand *var* tilvejebragt.

Imidlertid gik Krøhnke-Loven sin Gang, kom den 6. Januar 1866 til 2. Behandling, den 9. til 3. Behandling og gik derefter til Landstinget. Om det Steen'ske Lovforslag var der bleven nedsat et Udvalg, der imidlertid af Estrup havde modtaget Meddelelse om Tietgens nye Plan og derfor foreløbig stillet sine Overvejelser i Bero.

Den 11. Januar kunde Tietgen telegrafere til Estrup, at der nu var opnaaet Enighed med Peto over hele Linien, og at Sagen dermed var moden til at bringes frem i Rigsdagen. Estrup valgte da den Vej at foreslaa en ny Paragraf føjet til det Steen'ske Lovforslag, hvorefter der aabnedes en Bagdør for det nye Driftsselskabs Indtræden. Derefter gjorde Udvalget sin Betænkning færdig, og Lovforslaget kom den 30. Januar til 2. Behandling. Ved denne erklærede imidlertid Estrup, at da »Forhandlingerne (om den nye Ordning) endnu er i den Grad svævende, at der endnu ikke kan siges noget Bestemt herom«, tog han sit Ændringsforslag tilbage — og Lovforslaget nægtedes derpaa Overgang til 3. Behandling.

Mens dette stod paa, havde D. B. Adler ogsaa gjort denne

Sag til et Angrebspunkt i sin Strid med Tietgen. Idet han under 26. Decbr. 1865 bebudede sin Udtræden af Bankraadet, ankede han over »det besynderlige i«, at Bankraadet aldeles ikke havde holdt Møde om et saa vigtigt Anliggende, der nu beslaglagde Offentligheden i saa høj en Grad.

Da Raadet den næste Gang holdt sit ordinære Maanedsmøde, den 15. Jan. 1866, refererede Broberg Sagen og afviste Adlers Anke med en Bemærkning om, at da Bankraadet i December netop havde haft Møde 3 Dage før, Sagen kom op, havde han ikke villet ulejlige dets Medlemmer til nyt Møde saa kort efter, saa meget mindre som Direktionen havde konfereret med ham og Næstformanden om alle Enkeltheder, og de fornødne Forbehold om Bankraadets Billigelse var blevne tagne i Tilbudet til det sjællandske Jernbane-Selskab.

I Tietgens Memoirer meddeles det nu, at den af ham fremsatte Plan »i Rigsdagen mødte en stærk Opposition, særlig fra D. B. Adler, der mente, at det kun var et billigt Forlangende fra Krøhnkes Side, at der gaves ham Tid til at tilvejebringe et andet Depositum, og i saa Henseende foreslog, at der gaves ham 6 Maaneder«. Man tror ved Læsningen heraf uvilkaarlig at finde en Hævn fra Adlers Side, — men Fremstillingen beror helt og holdent paa Fejlhuskning. Adler har vel udtalt sig omtrent som anført (»det er ikke nogen urimelig Tid, der forlanges for at bringe dette Foretagende i Gang«), men vel at mærke ved Folketingets *første* Behandling af Krøhnke-Loven, som fandt Sted den 8. December — altsaa en hel Uge før Tietgens Plan fremkom. Denne lærte Adler overhovedet først at kende ved at læse om den i Bladene for den 26. December. Og derefter *deltog han overhovedet ikke i de følgende Rigsdags-Forhandlinger* om de to Jernbanelove, begærede vel Ordet den 6. Januar 1866, men frafaldt det og var endog fraværende ved hint ovenfor omtalte Møde den 30. Januar, hvor Sagen faldt. Denne fandt iøvrigt heller ikke fra anden Side »stærk Opposition« — alle Parter var blot enige, at den godt taalte Ud-

sættelse, og ihvorvel det var den almindelige Mening, at Krøhnke ikke vilde kunne gennemføre *sit* Forehavende, troede man gennemgaaende i Rigsdagen at skyldte ham det Hensyn, som laa i, at han fik en vis Frist til at skaffe et andet Depositum. Naar den Tid var udløben, var man fra alle Sider enig om at lade det sjællandske Jernbane-Selskab, eventuelt det ny Tietgen'ske Driftsselskab, træde til. Lovforslaget blev derfor Lov den 9. Februar 1866. Heri sattes den Krøhnke tilstaaede Frist til 6 Maaneder — hvad der for ham ingen praktisk Betydning fik, da han, som man ganske rigtig havde formodet, ingen Penge kunde skaffe. Derimod blev mod al Forventning denne Udsættelse skæbnesvanger for Gennemførelsen af Tietgens Plan, thi allerede i Maj indtraf Overend, Gurney & Co.'s Fallit, og blandt de mange Huse, som blev trukne med i Faldet, var ogsaa Peto's.

Det kan iøvrigt i denne Sammenhæng endnu meddeles, at Tietgen derefter genoptog Sagen i Novbr. s. A. under den Form, at det nu skulde være det sjællandske Jernbane-Selskab, der selv overtog Driften af samtlige danske Baner, altsaa ogsaa de jydsk-fynske Statsbaner. Regeringen greb med Glæde denne Udvej til at faa skabt en alt oftere savnet Enhed i Driften af vore Jernveje og forelagde i Januar 1867 et hertil sigtende Lovforslag i Landstinget. Fra dette Tings Side rejste der sig imidlertid Modstand herimod, og Enden blev, som bekendt, at Staten selv overtog Driften af sine egne Baner ved Lov af 14. Marts 1867.

Den 21. s. M. udtraadte Adler af Privatbankens Bestyrelse, og i Stedet for ham og den ved Døden afgaaede Grosserer Sass indvalgtes Mægler AGGERSBORG og Etatsraad FENGER.

I det Opgør, som havde fundet Sted i Bankraadets Møde den 15. Januar 1866 mellem D. B. Adler og de øvrige Medlemmer, havde Broberg udtrykkelig erklæret, at vel havde Adler Ret i at finde Bestemmelserne om Raadets »Overbestyrelse« elastiske. Men dette var »netop meget heldigt, thi det gjorde det muligt, at naar Bankraadet havde en Direktion, der viste saa stor Nidkærhed for

Bankens Interesser og saa stor Dygtighed i Udførelsen af dens Forretninger, som det gentagne Gange af Bankraadet var anerkendt, at den nuværende Direktion gjorde, man da kunde overlade meget til denne.«

I Kraft af dette Synspunkt blev Tietgen efter Adlers Udtræden i organisk Forstand *Eet* med sin Bank. For lange Tider gjaldt det, at ligesom Ludvig den Fjortende kunde sige: »*l'Etat c'est moi*«, kunde Tietgen i hine Aar have sagt: »Privatbanken — det er mig«.

*

*

*

Efter den Krænkelse og Ydmygelse, der i 1864 var bleven tilføjet det danske Folk, var det en ganske kort Stund, som faldt det i en Sløvhedens og Selvopgivelsens Dvaletilstand. Men som det saa ofte gaar en livskraftig Nation efter en tabt Krig, saa genvandt ogsaa *vor* forbavsende hurtigt sin Selvtillid og Handlekraft. Det er den gamle Historie om igen: Lykken døver, Vanheldet sætter En Sporerne i Siden. Da i Løbet af faa Aar Østerrig og Frankrig kom til at dele *vor* Skæbne, fandt vel ogsaa heri den krænkede Nationalstolthed Lindring.

Hvad der lettede Genoprejsningens Værk var de *økonomiske* Følger af disse tre, saa hastig paa hverandre følgende Krige. Store Værdier blev herved ødelagte, og dette gav bagefter Produktionen et feberagtigt Opsving — store Værdier blev ogsaa omflyttede, navnlig ved »Milliard-Bevægelsen« efter Krigen i 1870—71, og dette gav Signalet til en ukendt Stigning i Omsætningen.

Men hertil kom yderligere, at selve den Omvæltning, som Landetabet medførte i mange Forhold, skabte en ny Række af Opgaver, som *maatte* løses. Saaledes havde det allerede under Krigen noksom vist sig, hvor uheldigt det var ej alene for Danmark, men derigennem ogsaa for de to andre nordiske Riger, at hele deres Telegrafkorrespondance med England praktisk talt var afhængig af det ene Kabel, som i 1857—59 var bleven lagt imellem

Vesterhever i Sønderjylland og Cromer i England. Omvejen ad Landlinierne over Hamborg, Holland til Lowestoft blev nemlig strax lukket ved Krigens Udbrud den 1. Februar, og Vesterhever-Kablets Endepunkt faldt et Par Dage derefter i Tyskernes Hænder. Med Tabet af Sønderjylland mistede derpaa Danmark definitivt Vesterhever-Kablet og derved sin direkte uafhængige Forbindelse med England. Ikke længe efter ophørte det paagældende Kabel endog helt at fungere, saa at al Danmarks Korrespondance med England maatte sendes ad Omvejen via Hamborg. Da endelig Sverige, belært af Erfaringerne i 1864, i Sommeren 1865 skabte sig en selvstændig Telegrafforbindelse med Tyskland og det øvrige Fastland udenom Danmark, gennem et Kabel mellem Trelleborg og Arkona, var dermed Danmarks tidligere Rolle som telegrafisk Transitland foreløbig udspillet.

Det var saadanne haandgribelige, ydre Omstændigheder, der kaldte paa initiativrige Mænd af Tietgens Type. Og Tietgen var da ogsaa selv strax paa Færde for at skaffe Danmark nye, bedre og billigere Telegrafforbindelser. Der var paa dette Felt en Idé, som især var slaaet ned i ham, nemlig det af den amerikanske Oberst *T. Shaffner* allerede i 1854 fremsatte Projekt. I Telegrafens første Historie er det stadig Tanken om at faa Europa og Amerika sat i telegrafisk Forbindelse, der spøger i Alles Hjerner. Da det nu til en Begyndelse var umuligt at telegrafere gennem *lange* Kabler, havde Oberst Shaffner fattet den Plan at gaa fra Norge over Færøerne, Island og Grønland til Canada, hvorved man opnaaede at faa Sektionernes største Længde bragt ned til ca. 700 engelske Sømile i Stedet for de af Søvejen over Atlanten fordrede 1900 engl. Sømile. Som Led i denne Plan havde han da ogsaa i 1854 opnaaet en Concession hos den danske Regering paa Anlæg og Drift af en Kabellinie mellem Grønland, Island og Færøerne. Senere havde han imidlertid forandret sin Plan derhen, at Ruten skulde gaa over Storbritannien, og han fik derfor i 1861 Regeringens Tilladelse til at lande et Kabel fra Skotland i Jylland.

Da dette i 1865 endnu ikke var blevet til noget, genoptoges det nævnte Aar Projektet under TIETGENS Medvirkning af et engelsk-canadisk Selskab, som hos den danske Regering opnaaede en Concession, der omfattede Kabler mellem Danmark og England og mellem Danmark og Norge. Paa Grundlag af denne Concession stiftedes i England den 1. Marts 1866 *The North-Atlantic Telegraph Company*, i hvis Bestyrelse Tietgen og O. B. SUHR indtraadte.

Samme Aars Sommer lykkedes det imidlertid at fuldbyrde Etableringen af to direkte transatlantiske Kabler — og dermed var selvfølgelig Benene slaaede fra det nysnævnte Selskab. Kabelfabrikanten NEWALL i Gateshead, der var en af Kontrahenterne for det paatænkte Anlæg, besluttede sig imidlertid til at udlægge det dansk-norske Kabel for egen Regning og søgte samtidig Tietgen for at faa ham til at danne et Aktieselskab til at gennemføre Udlægningen af det dansk-engelske Kabel og derpaa overtage begge disse Anlæg.

I Forbindelse med den ansete danske Købmand, H. G. ERICHSEN, Newcastle, prøvede da ogsaa Tietgen paa at faa oprettet et dansk-norsk-engelsk Telegrafselskab med en Kapital af 150,000 £. Da det imidlertid viste sig umuligt at faa dette Beløb tegnet indenfor den Tidsfrist, der i Concessionen var sat for Foretagendets Udførelse, skred Newall til efter Aftale med Tietgen og Erichsen at udføre det *dansk-norske* Anlæg (Hirtshals-Arendal-Linien) i For sommeren 1867.

Herefter tog man trøstigt fat paa det næste Led i det Kabelsystem, der skulde gøre Danmark til et saa vigtigt Centrum i Europas Telegrafnet: det *dansk-engelske* Kabel. Og i Januar 1868 var man da kommen saa vidt, at man samtidig i Kjøbenhavn og Newcastle kunde udstede en Indbydelse til Aktietegning i det »*Dansk-Norsk-Engelske Telegraf-Selskab*« med det Formaal at anlægge og drive en direkte undersøisk Telegraflinie mellem Danmark og England samt at erhverve den allerede bestaaende Led-

ning mellem Danmark og Norge. Denne Indbydelse var foruden af H. G. ERICHSEN, M. LEVY og W. SPONNECK undertegnet af 3 af Privatbankens Mænd: C. F. TIETGEN, C. A. BROBERG og O. B. SUHR. De ønskede 100,000 £ blev hurtig tegnede, og efter at de fornødne Tilsagn fra Regeringen var erhvervede, konstitueredes Selskabet den 4. April paa Kjøbenhavns Børs med Tietgen som Formand for en Bestyrelse, der bestod af samtlige 6 Indbydere.

Ikke saa snart havde Tietgen og Erichsen faaet dette Foretagende godt og vel i Gang, førend de lagde Haanden paa Værket for at faa tilvejebragt et direkte Kabel mellem Danmark og *Rusland*, en Plan, som allerede i flere Aar havde staaet paa Dagsordenen og i 1865 været Genstand for en Konvention mellem de to Landes Regering. Concessioner paa et saadant Anlæg blev da ogsaa erhvervede den 12. Aug. og 18. Septbr. 1868 og overdroges derpaa til et nydannet Selskab: Det *Dansk-Russiske* Telegraf-Selskab, der ikke alene fik Bestyrelse fælles med det Dansk-Norsk-Engelske Selskab, men hvis Aktiekapital (100,000 £) blev næsten helt tegnet af de største Aktionærer i det oprindelige Selskab. Den dansk-russiske Linie skulde gaa over Møen og Bornholm til Libau, men samtidig havde man faaet Tilsagn om Concession paa et projekteret svensk-finsk Kabel over Ålandshavet.

Under alt dette var stadig Tietgen selv personlig gaaet i Brechen, men Banken var paa ethvert Trin bleven holdt *à jour* med de Skridt, han foretog sig, og — som vi alt har hørt — dens Formand og Næstformand havde delvis været hans Medhjælpere. Nu var imidlertid det Tidspunkt kommet, hvor Privatmænd ikke længer alene slog til, men hvor der krævedes et stort, anset Pengeinstituts Mellemløst. I Foraaret 1869 gjaldt det nemlig om at faa en af de største Forretninger i Stand, som man endnu havde set herhjemme, nemlig en Amalgamering af de to fornævnte store Telegrafselskaber, i hvis Hænder Forbindelsen mellem Verdensrigerne England og Rusland var lagt. Hertil ønskede man endnu at knytte det *norsk-britiske* Selskab, der var i Færd med

at træffe Forberedelser til Udlægningen af et Kabel mellem Norge og Skotland. Først ved en saadan Sammensmeltning vilde man kunne skaffe Aktierne officiel Notering paa Londons Børs og derved Adgang til det internationale Pengemarked. For at naa dette Maal foreslog Tietgen nu Oprettelsen af et helt nyt Selskab, under Navn af »*Det Store Nordiske Telegraf-Selskab*«, med en Aktiekapital af 7,200,000 Kr. (400,000 £), fordelt paa Aktier à 180 Kr. (10 £), og hvis Formaal skulde være at opkøbe de andre Selskabers Anlæg og samle deres Drift under ét med Kjøbenhavn som Bestyrelses-Centrum.

Forslaget blev i Norge vedtaget efter nogen Modstand, men i de danske Selskaber med ligefrem Begejstring. Den 1. Juni 1869 blev *Det Store Nordiske Telegraf-Selskab* konstitueret, og Aktietegningen skete gennem Privatbanken.

Allerede 3 Aar i Forvejen havde Tietgen stiftet tvende andre Aktieselskaber og derved tilført Banken to store, gode Kunder. Den ydre Anledning hertil havde netop været den ovenfor omtalte Londonerkrise i 1866, som sprængte de Peto-Tietgen'ske Jernbaneplaner.

Englænderen J. R. CROSSKEY, der havde været medinteresseret i de Shaffner'ske Planer og derigennem bl. a. ogsaa havde gjort Bekendtskab med Tietgen, henvendte sig i 1863 til denne og bad om hans Bistand til Opnaaelsen af en Concession paa Etableringen af *Sporvognskørsel* i Kjøbenhavn. Tietgen ydede da ogsaa beredvillig sin Hjælp med at faa ordnet Forholdet til Magistraten, Kapitalen tegnedes i London, og Anlægget begyndtes. En slig Sporvej var den Gang noget splinternyt, som kun kendtes fra enkelte amerikanske Byer, og Anlægget i Kjøbenhavn var saaledes det første i Europa. Netop derfor havde man heller ingen Erfaringer, begyndte med for lille Kapital og kunde derfor ikke, trods stor Taalmodighed fra Magistratens Side, faa Foretagendet fuldført, men blev stikkende i det paa Halvvejen. Man maatte ty til Optagelsen af store Laan og fik da endelig ogsaa i Begyndelsen af

1866 et saadant arrangeret hos et engelsk Bankfirma. Ved Overend, Gurney & Co.'s ovenomtalte Standsning kom imidlertid dette Hus i Vanskeligheder — og paa de engelske Aktionærers Vegne kom derfor JOHN MORRIS til Kjøbenhavn for at søge en Ordning tilvejebragt.

John Morris var »*solicitor*» i London og var allerede som ung kommen i Kompagni med det engelske Postvæsens juridiske Konsulent, den noksom bekendte *Ashurst*. Firmaet Ashurst & Morris fik hurtig en ledende Stilling indenfor den engelske Finansverden. Dets Specialitet blev at forfatte Lovene for de store Aktieselskaber og financiére deres Start. Paa denne Maade blev det interesseret i Anlægget af Sporveje Verden over og var altsaa ogsaa med i det kjøbenhavnske Anlæg. Det var den Gang en af disse Mænds første større Forretninger — siden hen har Firmaet magtet saa meget, meget mere, at det f. Ex. i Forening med Rothschild har bygget den store, underjordiske elektriske Jernbane fra »*Bank of England*» gennem London vestpaa.

Morris kom i 1866 til Kjøbenhavn med Introduktion til Privatbanken og søgte altsaa C. F. Tietgen. Da han netop blev meldt lige før Børstid, betingede Tietgen sig med Uhret i Haanden, at Forhandlingen ikke maatte vare længer end 5 Minutter, da han netop skulde ind til Kursnoteringen, der selvfølgelig ikke lod sig opsætte. Morris var selv et hastigt Hoved og en kort, knap Forretnings-Natur, denne Tidsvurdering passede ham derfor særdeles godt, og da de fem Minutter var omme, var de to Mænd blevne enige om Dannelsen af et dansk Selskab, der overtog det engelske Selskabs Forpligtelser og Rettigheder.

Saaledes blev »*Det kjøbenhavnske Sporvejsselskab*» dannet.

Ved den følgende Dags skriftlige Redigering af Overenskomsten viste det sig, at Alt i Virkeligheden var aftalt klart og nøje — og Tietgen naaede ikke alene herved at faa dannet sit første Aktieselskab, men i Morris at vinde en Ven og Støtte for hele Livet. Mange, mange Aar efter kom Morris som ældgammel

Mand rejsende expres fra Syden til Kjøbenhavn for at se Tietgen endnu en sidste Gang inden dennes Død.

Vanskeligere var unægtelig Dannelsen af hans andet store Selskab, et af hans allerstørste, nemlig »*Det Forenede Dampskibs-Selskab*«.

Allerede i Foraaret 1866 havde han ladet spørge, om de Prior'ske Skibe var at faa til Købs, men Svaret havde lydt benægtende. Da var det, at en af C. P. A. Koch i London fremlagt Subskription paa Tegning af Kapitalen til Erhvervelsen af 4 nye Skibe, som allerede var bestilte hos A. Leslie & Co. i Gateshead, gjorde fuldstændig Fiasko paa Grund af den samtidig indtræffende Krise. Hjemme ønskede man imidlertid gerne at redde disse Skibe for den danske Handelsmarine, og Tietgen fattede da den Idé: at oprette et helt nyt Dampskibs-Selskab, som foruden at erhverve disse Skibe kunde optage C. P. A. Koch's andre 4 og de »Det almindelig danske Dampskibs-Selskab« tilhørende 3 Skibe — og saa til denne Flaade i Udenrigsfart føje de 7 Prior'ske Baade i Indenrigsfart.

Efter mange Bryderier lykkedes det, saa at dette det første Tietgen'ske Sammensmeltnings-Foretagende kunde konstitueres den 11. Decbr. 1866.

*

*

*

Allerede forinden det Store nordiske Telegraf-Selskabs Dannelse var Tietgen dybt inde i Planer om nye storartede Telegraf-Foretagender.

Samtidig med Fremkomsten af det Shaffner'ske Projekt om at forbinde Europa med Amerika ved fra Nordeuropa at gaa vest paa over Island og Grønland til Canada, dukkede ogsaa Tanken op om at tilvejebringe den telegrafiske Forbindelse mellem de to Verdensdele ved fra Europa at føre en Landlinie ud gennem Sibirien og fra de Forenede Stater en Landlinie op gennem britisk Nordamerika og Alaska, saa der forøvrigt kun behøvedes et kort

Søkabel over Berings-Strædet. I 1865 paabegyndte man endelig for Alvor denne Plans Udførelse, idet den russiske Regering tog fat ved den ene Ende, et amerikansk Selskab ved den anden. Men som alt ovenfor nævnt lykkedes det i 1866 at faa nedlagt det første transatlantiske undersøiske Kabel — og dermed opgav paa deres Side Amerikanerne Foretagendet. Rusland var imidlertid da naaet et godt Stykke frem, og saa snart Linien var bleven gennemført til den russisk-kinesiske Grænsestation *Kjachta*, sydøst for Irkutsk, var der herved skabt Muligheden for en telegrafisk Forbindelse mellem Europa og Østasien — men trods alle den russiske Regerings energiske Anstrengelser strandede dette stadig paa Chinas bestemte Modstand.

Da saaledes den sibiriske Linie hverken, som oprindelig paa-tænkt, kunde blive Bindeleddet for det telegrafiske Samkvem mellem Europa og Amerika, og ej heller tjene som overjordisk Telegrafvej til China, besluttede den russiske Regering sig til at følge en Plan, som bestod i: at føre Linien *igennem* til Wladivostock (altsaa i Stedet for til Berings-Strædet), for saa derfra at søge *China* og *Japan* naaet ved Hjælp af undersøiske Kabler.

Det Tidspunkt, 1868—69, hvor Regeringen optog denne Plan, faldt til Held for os netop sammen med Udførelsen af de danske Telegraf-Foretagender i Østersøen og den Botniske Bugt, hvorved disses Ledere var komne i hyppig og intim Forbindelse med den russiske Telegrafadministration. Dennes Chef, General-direktør LÜDERS, havde herved lært at vurdere det Arbejde, der blev præsteret fra dansk Side, og havde samtidig et aabent Øje for den Betydning, det vilde faa for Rusland, at Telegrambefordringen mellem Europa og Østasien ad de russiske Linier kun kom i Hænderne paa russisk og dansk Administration. Lüders henledte derfor Tietgens Opmærksomhed paa den Konkurrence, som 1869 blev aabnet i St. Petersborg i Anledning af den russiske Regerings Udbydning af en Concession paa *Anlæget* og *Driften* af *Telegrafkabler* mellem *Sibirien* og *Japan-China*.

Tietgen satte sig da i Forbindelse med H. G. ERICHSEN, Newcastle, og Generalkonsul PALLISEN i St. Petersburg. Man enedes om at anmode Kammerherre J. SICK, den tidligere danske Gesandt i Haag, om at foretage en Rejse til den russiske Hovedstad for at undersøge Terrainet. Til en Begyndelse fandt han Stillingen alt andet end gunstig. De engelske Selskaber havde allerede vundet et Forspring hos Fagministeren TIMATCHEF, og da endelig denne begyndte at laane Sicks ihærdige Forestillinger Øre, forskrev Englænderne en Frøken Bernardaki fra Krim, hvilken Dame overfor Timatchef skal have haft særlige Overtalelsesevner. Ved Hjælp af Storfyrstinde Maria Feodorownas Bistand lykkedes det imidlertid Sick at vinde alle de øvrige Ministre, og den 23. Oktbr. 1869 blev Concessionen paa det projekterede Kabelanlæg overdraget til Tietgen, H. I. Pallisen og H. G. Erichsen.

Dette var jo et glimrende Resultat, og dog — hvad var det saa i Grunden, der herved var opnaaet? Intetsomhelst andet end Lov og Lejlighed til at vove og vinde, til *selv* at erobre det forjættede Land. Rusland kunde kun byde Gennemførelsen af sin Landlinie til Wladiwostock og sikre Kablets Landing ved den ene Ende i Sibirien — men om Japans og Chinas Regeringer og Befolkninger vilde tilstede det samme ved Kablernes anden Ende, ja, det stod helt hen i det Blaa. Det eneste Visse ved Sagen var, at et engelsk Selskab allerede rustede sig til Togt for at skaffe Telegrafforbindelsen med China til Veje over Indien til Hongkong, saa at altsaa for vort Vedkommende det hele vilde være forgæves, om vi ikke kom først, saá og — sejrede.

Men det gjorde vi just — takket være Tietgen og hans Mænd.

Det første Skridt var Oprettelsen af et nyt, selvstændigt Selskab til Udførelsen af det østasiatiske Foretagende. Under Navn af: »Det Store Nordiske China og Japan Extension Telegraf-Selskab« blev det konstitueret den 9. Januar 1870 med en Bestyrelse bestaaende af Etatsraad Tietgen som Formand, Etatsraaderne BRO-

BERG, HOLMBLAD, M. LEVY og SUHR samt Kammerherre SICK. Faa Dage senere aabnedes Aktietegningen i Privatbanken og hos C. I. Hambro & Son i London, og allerede den 18. Januar var hele Beløbet (600,000 £) tegnet, de 3 Fjerdedele i London, Resten i Kjøbenhavn. Morris overtog alene for sit Vedkommende paa den saakaldte Chapmann-Gruppens Vegne en Trediedel af Kapitalen og Hoopers's Telegraph-Works i Mitcham ligeledes et stort Beløb, imod at faa Leverancen af »Coren« (den elektriske Ledningstraad med Isolationslagene).

Ved den daværende Marineminister General, W. RAASLØFFS virksomme Bistand blev derpaa det danske Krigsskib »Tordenskjold« stillet til det nydannede Selskabs Raadighed, og Kammerherre SICK blev af Regeringen udsendt i en ekstraordinær Mission til Hofferne i Peking og Tokio for at støtte Premierlieutenant E. SUENSON, der den 5. April 1870 gik ud til Østen som Selskabets Pioner.

Med største Spænding fulgte man herhjemmefra dette vovelige og brydsomme Foretagendes Gang ude i det fjerne Østen. Som vi alle ved, overgik Udførelsen de dristigske Forventninger. Den 30. Aug. 1871 var det hele østasiatiske Kabelsystem i Orden, Russerne kom først bagefter med Landlinien, men *den 1. Januar 1872* kunde dog den offentlige Trafik mellem Europa og China-Japan via Wladiwostock erklæres officielt aaben.

Ved den Fest, hvormed en større Kreds af Kjøbenhavns Borgere den 29. Jan. 1872 hædrede »Tordenskjold«s Officerer og Besætning efter Fregattens Hjemkomst til Danmark, sang man blandt andet følgende Vers af Ploug:

Nu styrte Østens Sphinxer ned,
Naar York og Yeddo tales ved,
Og Vestens Folkebølgers Drøn
Naaer op til »Solens Søn«.
Og da er Aandens Herredom
Befæstet over Tid og Rum,

Naar hele den beboede Jord
Kan høre samme Ord.

Saa højstemt en Strofe vilde rimeligvis i vor flade og nøgterne Tid falde de fleste for Brystet. Men i hine Dage følte den naturlig, saa overvættes varm og stor var den hjemlige Begejstring. For den Slægt, der havde Fireogtres i frisk Minde og saa nylig fornemmet det Selvopgivelsens iskolde Pust, som den Gang strøg hen over Landet, var der nu noget som en Genoprejsning i dette, at denne Kulturens Stordaad var øvet af *dansk* Snille og Handlekraft.

Med sjælden Styrke samlede denne Stemning sig om TIETGENS Person. Og yderligere Næring fandt Beundringen i de nye, store Foretagender, som han netop naaede at skabe i de selvsamme Dage. Den 1. Januar 1872 var Aktieselskabet *Burmeister & Wain* traadt ud i Livet, og den 16. Februar fulgte Aktieselskabet *Em. Z. Svitzer's Bjergnings-Entreprise* efter. Og begge Selskaber var blevne stiftede med hele Tietgens forbløffende Hast og Resoluthed. Da han en Dag bragte i Erfaring, at et dansk Firma havde bestilt 2 Skibe paa Værftet i Kiel, tog han deraf Anledning til at begære en Sammenkomst med Burmeister og Wain. Den fandt Sted en Aften Kl. 7, og det blev herved konstateret, at en stor Udvidelse af Virksomheden, baade for Nybygninger og Reparationsarbejds Skyld var paatrængende nødvendig, men ogsaa krævede store Kapitaler. Tietgen foreslog da, at Foretagendet skulde omdannes til et Aktieselskab ved Privatbankens Bistand — og endnu samme Aften enedes man, inden man skiltes, om alle Hovedpunkterne. Tietgen henvendte sig strax efter til M. LEVY, da han var »forberedt paa, at naar denne ikke var med, saa vilde han være imod.« Han gik imidlertid strax med, og sammen med ham indtraadte i Bestyrelsen af Privatbankens Mænd: Etatsraaderne C. A. BROBERG og L. P. HOLMBLAD. — Da det derefter blev nødvendigt ogsaa at sikre Arbejde til Værftets Beskæftigelse, fik Tietgen, som nævnt, kort derefter ogsaa Svitzers Bjergnings-Entreprise omdannet til et

Aktieselskab og derved medinddragen under sin og Privatbankens Interessesphære.

Samme Maaned (Februar 1872) udførte han sit Livs Hovedbedrift: det Europæiske og det Østasiatiske Telegraf-Selskabs Sammensmeltning.

At hvile paa Laurbær var nemlig i hans Manddomsdage ikke Tietgens Sag. Var Begejstringen over det dristigt fuldførte Foretagende i Østasien stor og udelt, saa maatte der ogsaa smeddes netop nu, da Jernet glødede saa varmt. Saa meget mere nødvendigt var dette, som der krævedes ikke faa nye Midler til Foretagendets Fuldførelse og Driftens videre Udvikling, og disse vilde aabenbart langt lettere kunne rejses, naar de to Selskaber udgjorde et samlet Hele. Og med lykkelig Hast og dristig Bravour fik han da ogsaa dette sat igennem paa tvende Generalforsamlinger den 22. og 23. Februar s. A. Med Hurraraab hilste Aktionærerne paa den sidstnævnte Generalforsamling den saaledes tilendebragte Dannelse af et Selskab med hele 27 Mill. Kr.'s Aktiekapital — det største Aktieselskab, som Norden endnu havde set!

Medens Tietgen saaledes var i Farten, stiftede han endnu to nye Selskaber, disse sidste ovenikøbet paa helt bar Bund, nemlig »*Det kjøbenhavnske Byggeselskab*« og »*De danske Sukkerfabrikker*«. Af disse har jo det sidste, som blev stiftet den 20. April (1872) ej alene — som Tietgen bebudede det i sin Aarsberetning for Banken — vist sig »tjenlig for Udviklingen af Landets og Byens Handel og større Industri«, men ogsaa herudover øvet stor og gavnlig Indflydelse paa dansk *Agerbrug*.

*

*

*

Ved Dannelsen af alle disse store Foretagender kastede Tietgen ikke alene Glans over Privatbanken, men tilførte denne stor og stigende Fortjeneste. Dette maa ikke forstaas saaledes, at han lod Banken agere *Crédit mobilier* eller »Gründerbank«, med andre

Ord lod Banken engagere sig med Kapital i disse Selskabers Start eller Drift. Men Banken blev saa at sige deres Kasserer, og herved forøgedes dens Kundekreds og Omsætning, dens Indtægter



ØSTRE AFDELING

steg, dens Betydning og Anseelse voxede. Det maa dog heller ikke glemmes, at det paa den anden Side næppe vilde være lykkedes Tietgen saaledes at blive den store Stifter og Nydanner af vigtige Samfundsforetagender, hvis han ikke havde haft Landets største og Hovedstadens den Gang eneste Privat-Bank i Ryggen.

Tietgen var mere end en blot Privatperson, han var Personliggørelsen af en *Institution*, et Kapital-Centrum og et Million-Institut. Endelig havde han i Bankraadets ledende Mænd forstaaende og formaaende Støtter, der dannede en virksom Baggrund for nele hans offentlige Fremtræden. I sin Bank havde han saaledes Soliditetens Klippegrund under Fødderne og kunde derfor vove og



VESTRE AFDELING

driste sig til mere, end En af »Fondsbørsens scepterførende Stormænd«, der blot var Enkeltmand, vilde have kunnet gøre.

Ogsaa for Banken *som Bank* i dette Ords snævre Betydning var disse Aar først i Halvfjerdserne glimrende Aar. For 1871 steg endog Udbyttet til 11 pCt., for 1872 blev det $8\frac{2}{3}$ pCt., i 1870 havde det været 7 pCt. Den store Fortjeneste i 1871 hidrørte for en stor Del fra Deltagelse i det franske Statslaan, Staden

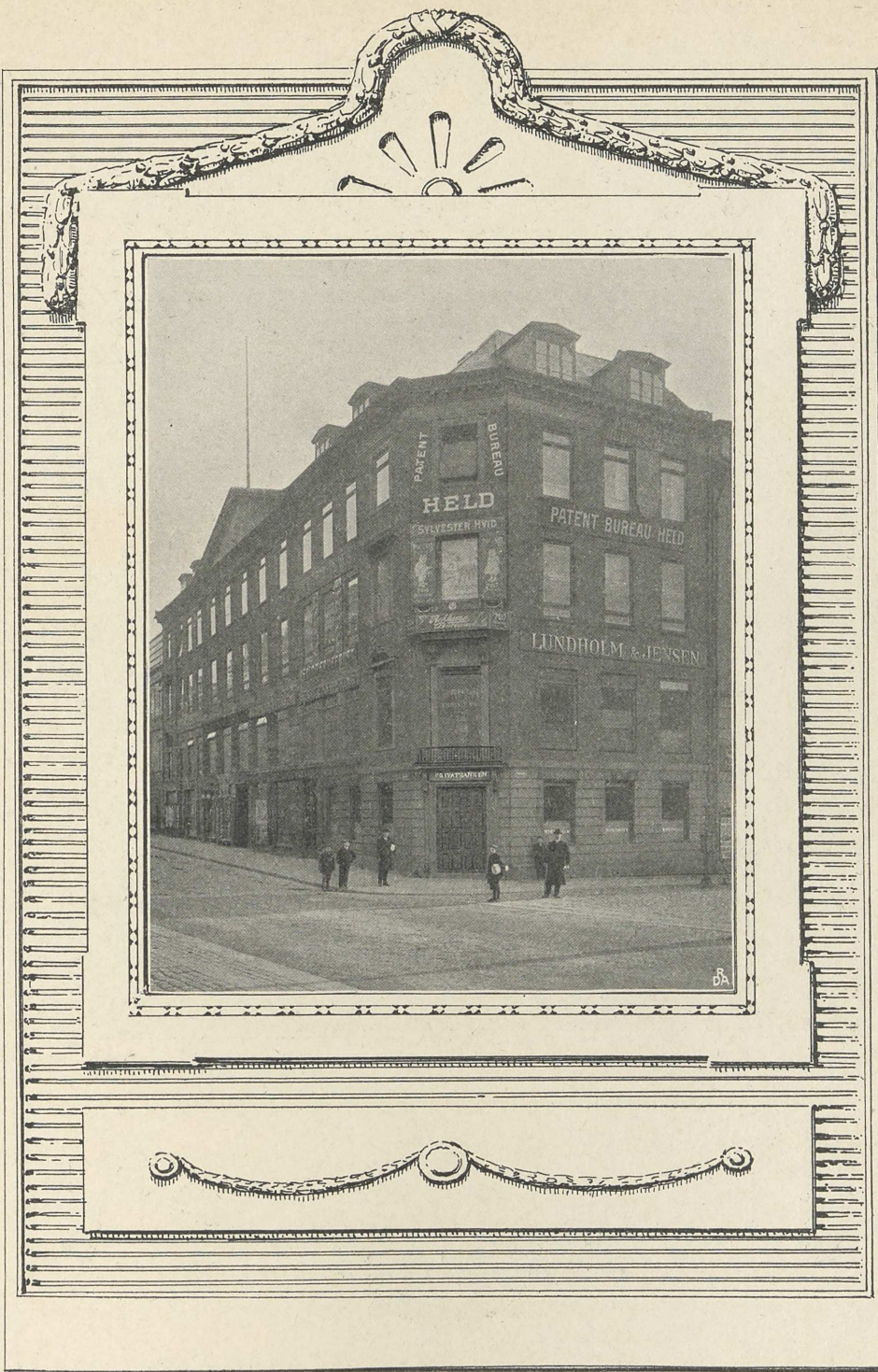
Paris' Laan samt Ydelsen af et større midlertidigt Forskud til den franske Regering. I 1872 deltog Banken paa samme Maade i Tegningen af det nye franske Statslaan, hvorpaa den af Frankrigs Regering var bemyndiget til at modtage Subskription paa de skandinaviske Lande. Da Tiderne i disse de saakaldte »Milliardaar« var ualmindelig gode, var ogsaa de almindelige Bankforretninger, saasom Køb og Salg af udenlandske Vexler, baade stor og lønnende.

Under disse Omstændigheder udvidede Banken sin Kapital med 2 Mill. Rdl. ifølge en paa en extraordinær Generalforsamling den 12. Oktbr. 1871 tagen Beslutning.*) Emissionskursen var 140, og det lykkedes herved med ét Slag at bringe Reservefonden op til det i Statuternes § 45 bestemte Maximum af $\frac{1}{6}$ af Aktiekapitalen eller 1 Mill. Rdl., hvorhos ca. 176,000 Rdl. overførtes til Vindens og Tabs Konto, saa at de nye Aktier med Hensyn til Udbytte kunde stilles lige med de ældre.

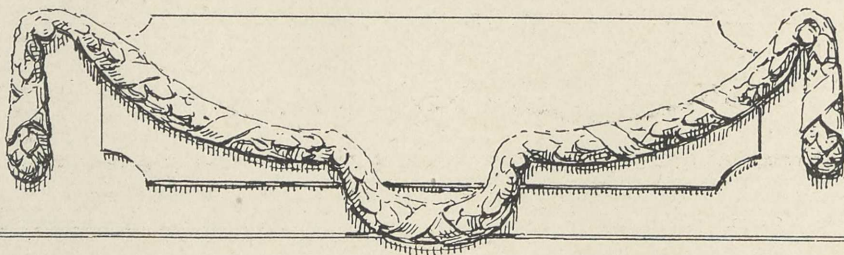
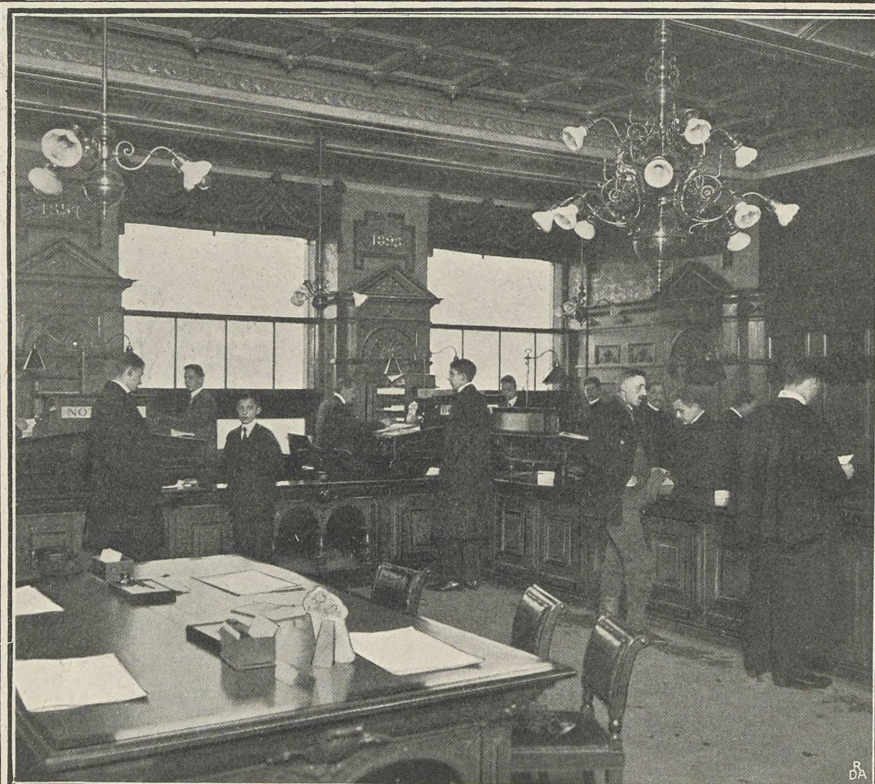
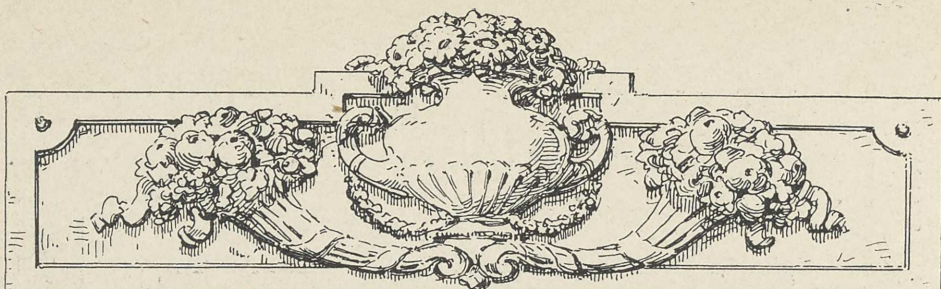
Den 2. Novbr. 1870 aabnede Banken i sin i 1869 indkøbte Ejendom paa Kongens Nytorv et Afdelings-Kontor for den østlige Del af Staden og fra 1. Jan. 1873 et nyt Afdelings-Kontor under Navn af Vestre-Afdeling i den i 1871 erhvervede Ejendom Nygade Nr. 7. — Det bør endnu i denne Sammenhæng nævnes, at Bankens Hovedkontor allerede i Oktbr. 1858 var blevet henflyttet i Børsbygningen, hvor Tietgen som Privatbank-Direktør havde sin »Residens«, saalænge han overhovedet virkede i Bankens Tjeneste.

Ved Fugls Død i Begyndelsen af 1867 var Tietgen bleven Første-Direktør, medens CHARLES AUMONT indtraadte som andet

*) Allerede den 28. Februar 1870 havde Tietgen foreslaaet Bankraadet, at »saa fremt Salget af de dansk-vestindiske Øer (til Nordamerika) gik i Orden«, Direktionen da i Forening med Bankraadets Formand skulde have Bemyndigelse til, »saasnart Efterretningen indløb«, at foreslaa Generalforsamlingen en Kapital-Udvidelse. — Som bekendt strandede imidlertid Salget, og dermed faldt ogsaa Udvidelses-Planen for denne Gang til Jorden.



VESTRE AFDELING



ØSTRE AFDELING

Medlem i Direktionen — den 10. Oktbr. 1870 valgtes Sekretær PETER NIKOLAJ DAMM til tredie Direktør fra 1. Jan. 1871, fra hvilken Dato der samtidig tildeltes Tietgen 2 Stemmer i alle Bankens Anliggender, med Recours til Bankraadet naar Stemmerne stod lige.

Den 10. April 1872 rettede dette en skriftlig Henvendelse til Tietgen, hvori det efter en Omtale af Bankens store Fremgang videre hed: »Overbevisningen om, at dette fornemmelig skyldes den fremragende Dygtighed og rastløse Virksomhed, som De, Hr. Etatsraad har udfoldet — og vi tør tilføje: den Kærlighed, hvormed De omfatter Banken



C. AUMONT

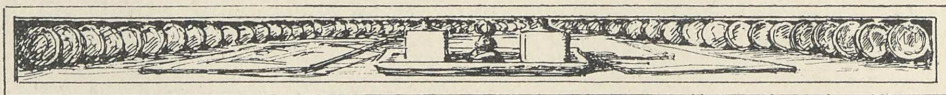
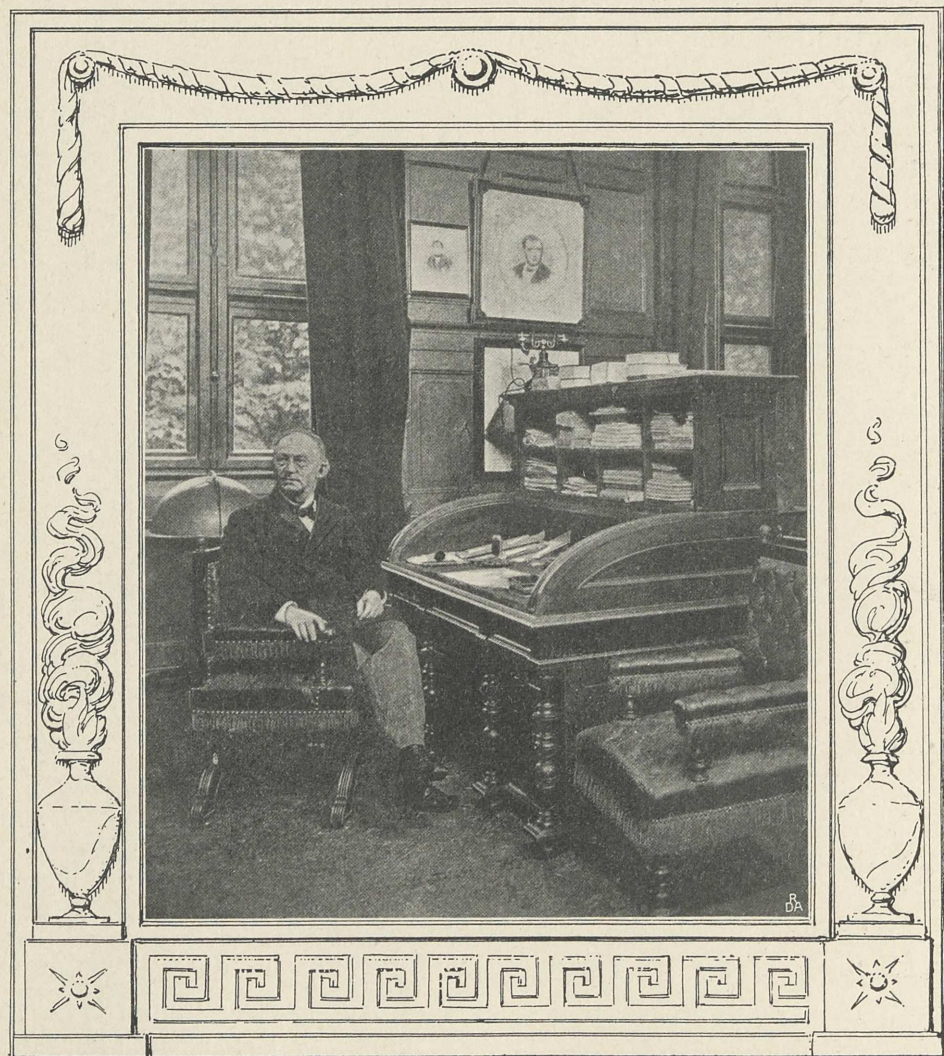
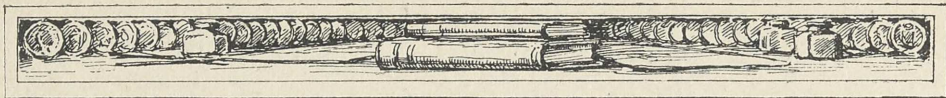
— har paa en naturlig Maade fremkaldt det Ønske at give Dem et Bevis paa, at denne Deres Virksomhed fortjener en varm Anerkendelse.« Beviset bestod i en extraordinær Gageforhøjelse paa 4000 Rdl.

*

*

*

Paa dette Tidspunkt, i Foraaret 1872, stod saaledes Tietgen fra alle Sider omstraalet af Heldets og Hæderens Glans. Det er vanskeligt nu i vore Dage ret at forestille sig, hvor mægtigt et Indtryk han gjorde paa den dalevende Slægt. Naar man 1871—72 »i alle Samfundsklasser« gladelig spekulerede i Telegrafaktier, var det efter Samtidens Vidnesbyrd ene og alene »i Tillid til den Mands Dygtighed og Begavelse, hvem de Foretagender, hvis Kapital repræsenteredes i Aktierne, skylder deres Tilværelse«, og som navnlig havde udkastet den »storartede Verdensplan, der knytter vort Fædrelands Navn til Forbindelsen med fjerne Lande.« Just



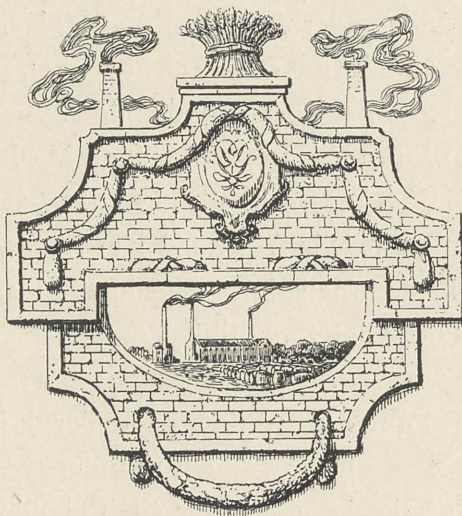
TJETGEN I SIT KONTOR PAA BØRSEN

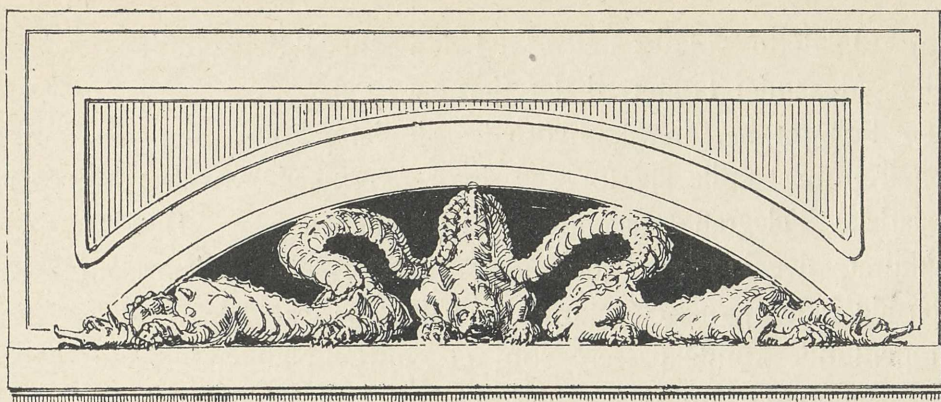
derfor havde han ogsaa kunnet svare selve den kongevalgte Nationalbankdirektør (Levy) paa dennes Spørgsmaal, om han ikke frygtede for at binde en Kapital større end Nationalbankens Grundfond i et Foretagende, hvor Aktiverne sænkes i Havet —: »Jeg frygter intet uden Abekattene.« Mand og Mand imellem fortæltes der om mange saadanne Tietgen'ske Ord, næsten alle med stingende Od. Det var overhovedet lykkedes ham at skabe sig en egen Type, aldrig set herhjemme hverken før eller siden: tonløst talende, kold og tør i Stemmeføring, hvas i Blikket, en Jernmaske af et Ansigt, hvor kun Mundvigens lette Dirren gav Sindsbevægelsernes Rytme-Spil. Som han virked' med sit faamælte og mundrappe Væsen, der var saa fuldt af Fynd og Hast, at det helt tog Vejret baade fra »Medløbere« og Modstandere, var han en *født* Hersker blandt Mænd — en Handlingens Mand midt oppe i et Folk af Drømmere. Samtidig raadete han over en springsk og sprudlende Fantasi, der endog turde sætte sig det *Eventyrlige* som selvfølgelig Maal — ikke for intet var han fra H. C. Andersens Stad! Og dog havde denne Børsmands Midas-Evne til at lade Alt, hvad han rørte ved, blive til Guld, egentlig intet til Fælles med den hyggelige Spidsborgerlighed, som nusler om i Odense-Digterens lille Verden, — saa lidt som der var noget af *Idyllen* ved ham. Fjernere bort fra Aaskræpperne og Andedammen kunde man dog ej heller komme end ud til selve Østerland, det ægte gamle Vidunder-Eventyrs Vuggeland, hvor Aandernes Trylletale ej kender til Tid eller Rum. Var det ikke netop dette, han med sin østasiatiske Telegraf havde gjort til den rene Virkelighed?

Og saa var han alligevel — saa allerkæreste *dansk!* Ej alene idet han paa ægte Grundtvigianer-Vis var ligefrem *forelsket* i alt, hvad gammeldansk var, men fordi hele hans Væsens Kærne var i Slægt dermed. Han var netop *dansk* i Folkevisens djærve Stil, som Mand ikke mindre end som Yngling stadig endnu den raske Svend, saa gæv en Helled' »som Nogen med Øjen vilde se«, vovende og villende det utrolige som selve Sivard Snarensvend,

»der han dansed' med Egen under Bælte«. Og ligedan var han i Gildelag: saa munter og kaad som en ung Fole — var han ikke ved hin Fest for »Tordenskjold«s Hjemkomst sprungen op paa et Bord og havde danset Reel med en af Skibets Matroser!

Men fremfor alt — det daarende ved ham var først og sidst den Sejrstryghed, hvormed han gik fra Daad til Dyst, fra Dyst til Daad, Alt *lykkedes* netop for ham: »der var Sejr i hans Haand og Sejr i hans Fod, og Sejr i alle hans Ledemod, Sejr udi hans høje Hest — og Sejr i ham selv allermest!«





IV.

»Lykken,« hedder det i den gamle Rimkrønike, »hun er et underligt Glar, naar det skinner allersomklarest, saa brister det allersomsnarest.«

Saa underligt var da ogsaa Loddet for Tietgen lagt, at netop som Alt føjed sig for ham bedst, saa lured Vanheldet paa ham lige foran hans Fod.

Det fortælles i Oldtidens Gudesagn om det Træ, som for de gamle Nordboere var selve Livets og Lykkens Træ, *Ygdrasil* Ask, at den ene af dens tre Rødder hviler over Helveds-Brønden Hvergelmir, og naar Asken ved Skærsommertid staar i sit fejreste Løvspring, da stiger fra Brøndens Ormekryb Slangen Nidhugg op for at gnave paa Livstræets Rod.

Saaledes skulde det ogsaa komme her: Nid og Nag, Ufred og Uheld, Vaade og Ve — svare Tider og onde Dage, der kom saa hurtigt efter de gode, at de næsten traadte dem i Hælene! Det var, som det prangende Flor af Rigdom og Ry, Lykkens Roser og Hæderens Laurbær, blot havde blomstret saa overflodsfagert og frodigt for skæbnegrunt at skjule Orme-Vrimlen ved Træets Rod.

Og dette voldtes netop ved den største Sejrsvinding af dem alle: Alexander-Togtet til det fjerne Østen.

For ret at forstaa, hvorledes alt dette kom, maa man først og fremmest stille sig for Øje, hvor overmaade voveligt hint øst-asiatiske Telegrafforetagende i Virkeligheden var. Det var lige akkurat, det i 1871 lykkedes at »splidse« det saaledes sammen derude i de fjerne Have mellem halvbarbariske Riger, at det saa nogenlunde kunde passere som et sammenhængende Hele. Og det var endda kun sket under stadige Overskridelser af de beregnede Omkostninger, saa at man ved Aarsskiftet 1872 var i ligefrem dødelig Pengeforlegenhed. Naar Tietgen medregnede, hvad *desuden* hans dog forholdsvis saa solide europæiske Selskab behøvede af ny Kapital, kom han op til en Sum, der var ligesaa stor som det oprindelige Store nordiske Telegraf-Selskabs *hele* Aktiekapital (400,000 £). At disse Penge paa det nævnte Tidspunkt for enhver Pris skulde skaffes, var det eneste Visse, alt andet var usikkert og svævende. Det hele derovre i Østasien hang jo bogstavelig talt i en Traad — i een Traad —, som kunde springe naarsomhelst paa tusinde Steder, overbides af Havets Beboere, beskadiges af Ankre, fiskes op og skæres over af uvillige Kinesere osv. osv. Den Forhaands-Frygt i saa Henseende, som de kyndige Kabelnedlæggere hjembragte histovrefra, og som virkelig ogsaa snart efter viste sig kun altfor begrundet, smittede øjeblikkelig Tietgen og udviklede sig hos ham til en Tvivlens Sot af farlig Styrke.

Saa længe han selv havde været i Ilden, fuldt optagen af at erhverve Concessionen, skrabe Pengene sammen, skaffe sig Regeringens Bistand, slutte Kontrakter med Per og Poul, faa Pionerer og Expeditioner lykkelig af Sted, havde hans lyse Lykketro ikke fornægtet sig. Men saa kom den aarelange Uvishedens og Spændingens Tid, hvor han saa at sige intet længer selv kunde udrette, men blot sidde stille og vente med Hænderne i Skødet og stole paa, at de Andre derude fik Held til at udrette det Vidunder-

lige. Sparsomt og draabevis flød Efterretningerne ind til ham derovre fra Østen, og de fortroligste af dem meldte om Uheld paa Uheld, den ene Genvordighed efter den anden — som vel alle hver Gang blev lykkelig overvundne, men kostede Penge og Penge, dyre og vanskelige at bekomme. Og dem blev det *hans* Sag at skaffe, naar Tidens Fylde kom, — selv i det heldigste Tilfælde, naar alt gik vel, og Pionererne fra Østen vendte hjem bedækkede med Hæder (saaledes som det altsammen siden skete), saa vidste han allerede fra Foraaret 1871 og for hver Dag, som derefter gik, med stigende Vished, at det vilde blive et for vore smaa danske Forhold næsten uoverkommeligt Beløb, som det vilde paahvile *ham* at bringe til Veje. Hvad han alt *havde* udrettet for overhovedet at stille Foretagendet paa Benene, var allerede faldet ham besværligt nok: officielt var vel Tegningen af »Kineserne« gaaet glat og godt, men *han* vidste, hvor vanskeligt det i Virkeligheden havde været at faa dem rigtigt afsatte, hvorledes de næsten havde maattet »tigges paa Folk«. Og da Papiret i April 1871 kom til Notering paa Londons Børs, blev det da ogsaa til en Begyndelse noteret ikke lidet under Pari (10 £), nemlig $8\frac{7}{8}$ £.

Dette maatte ikke have Lov til at blive længe ved — der maatte skabes *Tillid*, ovenikøbet voxende Tillid til Foretagendet. Men dette betød atter faste og stigende *Kurser* for Aktierne — ej alene for selve »Kineserne«, men ogsaa for »Store Nordiske«, thi som allerede selve det lange Navn paa »Extension-Selskabet« noksom tydede paa, var det lige fra først af Meningen, at disse To en Gang i Tiden skulde vorde Eet.

Til at fremkalde den saaledes ønskede Hausse i de tvende Papirer hjalp nu paa naturlig Vis de til Stadighed gunstige Efterretninger, som i Løbet af Aaret 1871 kunde meddeles Pressen ovre fra Østen. At der paa Expeditionen kun altfor ofte medgik flere Midler end beregnet, kunde selvfølgelig Publikum ingen Rede have paa, og de opdukkende tekniske Vanskeligheder, som det uventet kostede baade Tid og Penge at overvinde, var

det ude af Stand til at vurdere. Desto fordelagtigere faldt Endesultaterne det i Øjnene, efterhaanden som de fremkom: nu havde den japanske Regering givet Landingstilladelse for Selskabets Kabler, nu var det første Telegrafkabel landet paa det himmelske Riges Territorium, nu var »Tordenskjold« gaaet gennem Suez-Kanalen, nu var den ankommen til China, nu var endelig Linien mellem Shanghai og Hongkong erklæret aaben, nu var der blevet tilvejebragt Forbindelse mellem Japan og China osv. osv.

Det var navnlig fra April 1871, altsaa samtidig med det nye Selskabs Aktier kom i Markedet, at disse Sejrsbulletin'er indløb Slag i Slag. Under disse Omstændigheder blev i de følgende Maaneder saavel disse Aktier som »Store Nordiske«s Genstand for stadig fortsatte Spekulationskøb, som endog til Tider antog et for vor Børs rent usædvanligt Omfang. Folk af alle Samfundsklasser deltog deri. »Konferensraaden og Bryggerkarlen, Spækhøkeren og Kammerraaden, Herrer og Damer, Enker og gamle Jomfruer, der havde nogle Tusind Daler til Bedste, vovede sig ud paa Børsens Glatis og paa Spekulationens vildsomme Hav«. Folk opfattede disse Aktier som rene »Fortunatus-Papirer«, og der var Tider paa Aaret (1871), hvor de steg saa at sige hver Dag. China-Japan-Extension-Aktierne begyndte den 28. April med en Kurs af 90 Rdl. (altsaa Pari)*), naaede allerede i Løbet af Maj op til 96, steg videre i Løbet af Juni til 107½, avancerede i Juli efterhaanden op til 110, noteredes om Eftersommeren enkelte Dage til 112 og svingede derpaa Resten af Aaret op og ned mellem 106 og 111, i hvilken sidste Kurs de stod ved Aarsskiftet 1871—72.

»Store Nordiske«s Telegraf-Aktier aabnede i Januar 1871 med en Kurs af 104½, begyndte i Marts at stige Dag for Dag til 107, fortsatte i April til 113, gik videre i Maj til 125, naaede i Juni 135, steg i August helt op til 138¾, bevægede sig i Efteraaret mellem

*) De i det følgende anførte Kurser er stadig Køber-Kurser.

130 og 138 og naaede endelig gennem en Række Smaasvingninger 139 $\frac{1}{2}$.

I Januar-Februar 1872 var Kursen endog flere Dage (i Sammensmeltningens »Heden«) oppe paa en Højdegrad af over 145 — hvorefter den skraanede langsomt ned indtil den 11. April, da Papiret sidste Gang noteredes og da sluttede med en Køberkurs af 135 $\frac{1}{4}$ Rdl.

I det samme Tidsrum af 1872 havde »Kineserne« været helt oppe i 119 $\frac{3}{4}$ (ligeledes i Sammensmeltningens-Heden), men var derefter atter sunkne og stod de sidste Noteringsdage i 111 à 110 $\frac{1}{2}$.

Der er nu næppe nogen Tvivl om, at uden denne vældige Hausse vilde det ikke have været Tietgen muligt at gennemføre Sammenslutningen af de to Selskaber og derved skaffe de manglende Millioner til at fortsætte og videre udvikle de tvende Foretagender. Under Indtrykket af hin forbløffende Værdistigning tegnedes denne Gang de nye Aktier let og villigt. Da de to Selskabers oprindelige Aktiekapital var tilsammen 18 Mill. Kr., og det nye »Store Nordiske« blev dannet med en Aktiekapital af 27 Mill. Kr., var den nominelle Kapitalforøgelse altsaa 9 Mill. Kr. (500,000 £). Heraf turde dog Tietgen ikke, for ej at overlæsse Markedet med det nye Papir, strax udstede mere end Halvdelen, og heraf fandt der faktisk ikke nogen Indbetaling Sted paa et Aktiebeløb af 1,800,000 Kr. (100,000 £). Da det nemlig paa det daværende Tidspunkt uundgaelig maatte staa saaledes for den hjemlige Bevidsthed, at Aktionærene i det gamle velfunderede »Store Nordiske« løb en for dem fuldstændig overflødig Risiko, ved at deres Selskab herefter fik saa explosionsfyldt et Foretagende som det østasiatiske paa Slæbetov, maatte som altid, hvor Lysten savnes, Hjærterne vindes ved klækkeligt Vederlag. Tietgen fandt da paa den Idé, at Aktionærene i det europæiske Selskab skulde have Lov til i Bytte for 4 af de gamle Aktier at faa 5 af de nye, hvad der omtrent svarede til Forskellen i Markedsværdien mellem »Store Nordiske« og »Kineserne« i Overgangs-Øjeblikket (4×144

= $5 \times 115\frac{1}{4}$). De ovennævnte 1,8 Mill. Kr. af de nye Aktier medgik altsaa hertil. Ialt indvandt der saaledes reelt i denne Omgang c. $2\frac{3}{4}$ Mill. Kr., men der var, som vi alt har hørt, Brug for ialt henved det tredobbelte. Det gjaldt altsaa nu om at faa Restbeløbet af de nye Aktier $4\frac{1}{2}$ Mill. Kr. udstedt paa et passende Tidspunkt, saa man kunde opnaa en fordelagtig Kurs.

Allerede derfor var det fremdeles nødvendigt, at Aktieværdien holdtes i Pari eller derover. Da de nye Aktier første Gang noterades paa Københavns Børs, hvad der skete den 12. April 1872, blev den første Køberkurs 105 Rdl., altsaa 10 Points under Regulerings-Værdien ved Sammensmeltningen (c. 115 Rdl., jfr. ovf.), og lidt under den Markedspris, hvori de to Selskabs Aktier umiddelbart forinden havde staaet. Allerede 3 Dage efter var de gaaede ned i $100\frac{3}{4}$, og der sporedes i det hele taget nu en kendelig Vaklen i Kursen, en vis Tendens til at slappes. Dette medførte atter til Tider hidsige Indkøb, som enkelte Dage drev Kursen op over 107, og hvorved den i hvert Fald stadig holdtes over Pari hele Sommeren igennem.

Hvor stor, ja maaske afgørende Betydning for hele det nye Foretagendes Fremtid det netop paa dette Tidspunkt kunde have, at Aktiernes gode Markedsværdi saaledes hævdedes ude i det aabne Marked, vidste Ingen bedre end Tietgen selv. Paa den Generalforsamling den 22. Februar s. A., hvor det østasiatiske Selskabs Aktionærer vedtog Sammensmeltningen, var der optraadt en Mr. JAMES HIGGINS fra Salford, der samme Dag var ankommen til København som Repræsentant for en Kreds af engelske Aktionærer. Paa disses Vegne nedlagde han Indsigelse imod, at det Store Nordiske Telegraf-Selskabs Aktionærer begunstigedes paa det østasiatiske Selskabs Bekostning, da Fremtiden efter hans Mening netop tilhørte dette og ikke hint Foretagende. Dette klang nu den Gang saa paradoxalt, at onskabsfulde Tunger strax henkastede den spøgefulde Formodning, at Higgins paa en eller anden mystisk Maade gik Tietgens Ærinde for at hidse »Store Nordiske« s

Aktionærer til at »bide paa Krogen«. Saa meget er imidlertid vist, at denne Mr. Higgins' fra et Nutidsstandpunkt saa overraskende klare Forudseenhed ikke deltes af hine Dages Tietgen. Selv efter hans saa heldigt udførte Bedrift med Sammensmeltningen var han fuld af Mismod ved Tanken paa, hvorledes det skulde gaa det østasiatiske Anlæg i Fremtiden. Det var kun lykkedes ham altfor godt at mane Eventyrets Geister frem og faa dem til villig at tjene sig, nu gik det ham ligesom Troldmandens Lærling: han betoges saaledes af sin Lykkeevnes koglende Magt, at han glemte Trylleordet og blot følte hemmelig Rædsel ved Synet af sin egen Skabnings sære Skikkelse og fantastiske Dimensioner.

Under Trykket af denne for ham saa uvante Afmagtsfølelse blev han ligefrem henrykt ved allerede en Maanedstid efter Sammensmeltningen pludselig at faa Øje paa en Udvej — netop en Vej *ud* for dansk Kapital og danske Interesser!

Paa det nævnte Tidspunkt fattede nemlig den bekendte amerikanske Telegraf-Pioner CYRUS W. FIELD — den samme, for hvem Nedlægningen af Atlanterhavskablet endelig var lykkedes — den storartede Plan at samle alle undersøiske Telegrafforetagender Jorden over i et eneste stort Selskab: »*The Globe Company*«, der tillige skulde omfatte de eksisterende Kabelfabriker og saaledes paa dette Omraade faktisk blive Indehaver af et Verdensmonopol. Denne Idé, som paa en interessant Maade forudgriber den moderne amerikanske *Trust*-Tanke, blev ej alene greben med Begejstring i Amerika, men ogsaa i England. I det sidstnævnte Land blev Planen tagen op af ingen mindre end den saakaldte »Kabelkonge«, Sir JOHN PENDER. Denne højst ejendommelige Mand, en liden, firskaaren, tætbygget Skikkelse med et Ansigt som hugget ud af Granit, havde efterhaanden svunget sig op til at indtage en ledende finansiel Stilling i saa at sige alle engelske Telegrafforetagender — og i November 1872 lykkedes det ham da virkelig ogsaa til en Begyndelse at forene de 4 Selskaber, der

ejede Kablerne mellem England og Indien, under Navn af »*Eastern Telegraph Company*«, og kort efter igen at sammenslutte de 3 Selskaber, der ejede Kablerne mellem Indien paa den ene Side og Hongkong-Java-Australien paa den anden, under Navn af »*Eastern Extension Australasia Telegraph Company*«. Videre naaede Pender forøvrigt ikke, som Helhed viste Globe-Projektet sig uoverkommeligt og uigennemførligt i Praxis.

Men saa længe forinden som i Maj 1872 havde man god Ret til at haabe, det lod sig gøre, og Tietgen søgte derfor ogsaa af al Magt at faa sit Selskab afhændet til Pender. Denne viste sig imidlertid saare kølig overfor Tietgens Tilnærmelsesforsøg, maaske netop fordi disse var for ivrige. Til Held for »Store Nordiske« og Danmark mislykkedes jo ogsaa tilsidst det hele fuldstændigt. Men saa længe disse Bestræbelser stod paa, var det saaledes ogsaa under Hensyn hertil af særlig stor Vigtighed, at de danske Telegraf-Aktier stod i en god Kurs.

Under disse Omstændigheder hændte det, at et større kjøbenhavnsk Kolonialvarefirma, hvis Indehaver var en yngre Ungdomsbekendt af Tietgen, i sin overdrevne Begejstring for eller Tillid til Tietgens Midas-Evne engagerede sig i de store Spekulationskøb af hine Papirer, som fandt Sted sidste Halvdel af 1871 og helt hen paa Sommeren 1872, i et efter vore smaa danske Forhold rent ud forbløffende Omfang.

Dette Firma var en stor Kunde hos Privatbanken, som diskonterede Vexler for det, undertiden til ret betydelige Beløb. Men Forretnings-Konjunkturerne var, som ovenfor fortalt, den Gang gennemgaaende gode, det var saa at sige overalt en frugtbar Grødetid for nye Foretagender, og det vidstes netop om det paa-gældende Firma, at det var Deltager i saadanne ovre i Sydsverige, der netop hine Aar »opdyrkedes« af dansk Kapital og Foretag-somhed. Efterhaanden havde dog imidlertid Firmaets Kredit i Banken voxet sig saa stor, at det i Maj 1872 skriftlig havde maattet love Første-Direktøren ikke at indlade sig paa nye Forret-

ninger. Ved de Samtaler, som ved denne Lejlighed fandt Sted mellem Bankens Direktion og Firmaet, kom det frem, at dette ved Siden af sin Vareforretning og sine industrielle Foretagender havde et spekulativt Engagement i Telegraf-Aktier, der opgaves til ca. 26,000 £. I den følgende Tid fornyedes Firmaets løbende Tratter, og Alt gik sin rolige Gang — indtil Banken den 17. Septbr. 1872, altsaa Efteraaret samme Aar, modtog Meddelelse om, at hvis et større Beløb i nye Vexler ikke kunde antages, maatte Firmaet standse sine Betalinger!

Da nu Firmaet efter Bankens Skøn sad i en god Forretning, hvis uforstyrrede Fortsættelse gav Haab om et smukt Udbytte, og da det laa inde med et stort Varelager og, som anført, med en Række Fordringer paa forskellige Fabriksanlæg m. m., syntes det at være haardt mod vedkommende Skyldner at lade ham gaa fallit — og Banken vilde desuden derved ogsaa udsætte sig selv for et større øjeblikkeligt Tab. En pludselig fremtvungen Realisation af Firmaets Aktiver antoges nemlig under de daværende Omstændigheder at ville være højst uheldig, hvorimod en rolig og successiv Afvikling under Bankens Tilsyn kunde ventes i hvert Fald at ville begrænse Bankens Tab overmaade stærkt.

Efter nogen Modstand gik Firmaet ind paa, at der skredes til en Undersøgelse af, om der ikke kunde træffes en Ordning, hvorved Banken skaffede sig Kontrol med Firmaets Forretninger og Sikkerhed i dets Aktiver.

Ved denne Undersøgelse, som foretoges af Direktør Damm, viste det sig imidlertid, at Firmaets Engagement i Telegraf-Aktier i sin Tid maatte have været langt større end da antaget, og at Spekulationen derefter var bleven fortsat i stedse stigende Maalestok. Forholdsvis store Beløb af de hos Banken diskonterede Tratter og Accepter, som var trukne paa eller af Firmaets Forretningsforbindelser, og bag hvilke man havde formodet, at der laa Vareomsætning eller andre lignende normale Transaktioner, maatte øjensynlig være medgaaede hertil, og desuden havde Firmaet skaffet

sig Midler til sine Spekulationskøb ved efterhaanden gennem forskellige Mellemmænd at belaae de indkøbte Aktier rundt om i Banker og Banquierforretninger og i ikke faa Tilfælde taget yderligere Laan paa Recipisserne imod Vexelaccept. Saa snart som det rygtedes, at der vilde ske en Afvikling af Firmaets Engagements ved Privatbankens Mellemkomst, strømmede der nemlig Meddelelser ind om, at der saa hist, saa her var større eller mindre Poster lombarderede paa Firmaets Regning. Helt dramatisk indløb disse Efterretninger sidste Halvdel af September-Maaned 1872 Slag i Slag. Den 18. var man kommen til Kundskab om et samlet Aktiebeløb af 33,670 £, hvorpaa der var laant noget over 150,000 Rdl. Den 19. faar Banken Meddelelse om nye 17,000 £, den 21. om Tilstedeværelsen paa eet Sted af Laane-Recipisser til et Beløb af ikke mindre end hele 111,200 £, hvoraf ovenikøbet de 43,200 £ samme Sommer gennem en Række Vexellerere var blevne belaaente i selve Privatbanken. Derpaa følger den 23. Efterretning om nye 3000 £, den 24. om 32,700 £, den 25. 7,900 £, den 26. 4,500 £, den 27. slap man med en beskeden lille Post paa 1500 £, men saa fulgte til Gengæld den 28. en Sum af 30,140 £ og endelig den 30. af 6000 £. Herefter var man ialt kommen op til den enorme Sum af 247,610 £, hvoraf de 92,970 £ var til Stede i Aktier, de 154,640 £ i Recipisser for haandfaaet Pant til et samlet Laanebeløb af over 2 Mill. Kr. Da den gennemsnitlige Indkøbskurs havde været $122\frac{1}{2}$ Rdl., altsaa 245 Kr. pr. Aktie à 10 £ (jfr. ovf.), drejede det hele Engagement sig altsaa om o. 6 Mill. Kr.

Dette var i 1872 overmaade mange Penge paa eet Brædt — intet Under derfor, at Direktionen blev betuttet. Men især virkede dog paa Tietgen selv dette Overmaal af Tillid, blind Tillid, til det samme Foretagende, for hvis Fremtid han netop samtidig i Stilhed kæmpede en haard Kamp med sine egne indre Tvivl og allehaande ydre Vanskeligheder, rent ud forfærdende og overvældende. Det var, som han pludselig var bleven stedt Aasyn til Aasyn med selve den Spekulationens Aand, hans Ønskers Dristighed

havde fremmanet — og dens Medusa-Ansigt stirred ham nu i Møde med forstenende Haan. Hvilken grum Skæbnens Spot laa der ikke i dette: hint lærvillige Firma havde ikke en Gang spekuleret efter *Sandsynlighed*, thi at disse Papirer i Sommeren 1872 yderligere skulde stige, laa helt udenfor Rimelighedens Grænser. Det var ikke Købmandens kloge Forudseenhed eller Skakspillerens fine Forudberegning: Hvid begynder og gør (Baissen) Mat i tre Træk. Nej, der var netop i hin Spekulation den trygge, glade Barnetro til Heldets Bestandighed og Heltens Uovervindelighed, som gaar paa Trods af alle truende Tegn, den frejdige, tillidsfulde Voven, som ifølge en bekendt religiøs Forfatters Mening netop skal »imponere den geskæftige Sandsynlighed og gøre den maaløs«. Men Tietgen delte den saavist ikke mer. Slemst havde det været i Enrum at bære paa den hemmelige Frygt for, at den Foretagendet iboende Dumdristighed skulde tage Magten fra ham — »den lever ikke til, jeg maa forklage min Sorg« — men langt, langt værre var det dog nu, at selve hans *Bank* var bleven Medvider, maaske endog Medlider i disse hans Bekymringer. For *saa* vidt i alt Fald, som de drejede sig om Kursernes Opretholdelse: det *ydre* Udtryk for Tillid!

Dog hvorum alting var, saa meget stod i hvert Fald fast for ham, at det netop paa det paagældende Tidspunkt vilde være saare ubelejligt, om en saa vældig Post af Telegraf-Aktier nu pludselig paa een Gang blev bragt i Markedet. Kursen var strax ved det blotte Børsrygte om den store Haussespekulation, som maatte anses for mislykket, begyndt at vige, fra 102 ult. August gik den i Løbet af September helt ned til 96. Nu midt oppe i de *Pender'ske* Planer og med en stor Aktie-Emission i Vente at faa Aktierne yderligere bragt til Fald efter saa stor en Maalestok, som et Millionsalg ved Realisation af et Konkursbo vilde medføre, kunde blive rent ud skæbnesvangert. Paa den anden Side var Papirerne ikke belaante højere, end at de gældende Kurser, der jo stadig stod flere Points over Pari, fremdeles levnede en saa stor Margin, at Aktierne i Privatbankens Eje vilde

blive et ganske godt Aktiv. Hellere end at lade Firmaet gaa fallit, syntes det derfor at være en i alle Maader naturlig Udvej at indløse de andetsteds lombarderede Telegraf-Aktier, tage dem i haandfaaet Pant til Sikkerhed for Firmaets Gæld og iøvrigt lade dette likvidere sin Gæld til Banken under dennes Kontrol.

Det vil alle Dage kunne omtvistes, hvorvidt denne Tietgens Betragtning var uangribelig korrekt, naar man udelukkende stiller sig paa *Bankens* Standpunkt. Tietgen udtalte selv halvandet Aar senere i Bankraadet, at han ikke var vis paa, om ikke hans Stilling til et andet Selskab (Telegraf-Selskabet), for hvilket det den Gang ikke var ønskeligt, at betydelige Beløb Aktier realiseredes à tout prix, kan have influeret paa hans Opfattelse. Det hørte imidlertid til Tietgens Væsens-Ejendommeligheder, at det i Øjeblikket altid stod saaledes for ham, som om det, der just passede ham — vel at mærke ikke *qua* Privatperson, men som sine Foretagenders Fader — ogsaa af almene Grunde var det Rigtige. Han kunde umulig have forenet saa mange forskelligartede Interesser i sin Person og som Helhed varetaget dem alle vel, hvis han havde været optagen af ængstelig at vaage over, at det ene Selskab i Sammenløbet endelig ikke kom til at træde det andet paa Tærne. Den, om man vil: *naive* Maade, hvorpaa han betragtede alle de Foretagender, der stod under hans Ledelse, som hørende sammen i et udeleligt Interesse-Fællesskab, blot fordi de jo allesammen gik op i ham som i en Generalnævner, var netop hans store Styrke. Naar man spørger, hvorfor han har udrettet saa meget mere end de fleste Andre, saa turde maaske netop Hemmeligheden være den, at han ikke var splidagtig med sig selv og derfor heller ikke let kunde falde paa, at der kunde blive Tale om Strid i hans Rige.

Hertil kom nu endvidere, at de Forretnings-Aktiver, som det paagældende Firma laa inde med, alle var af den Natur, at deres Værdi afhang af en rolig og stilfærdig Afvikling. Og i saa Henseende maa man jo stadig huske paa, at Tiderne vedblivende

var gode — og dermed ogsaa Udsigterne til en fordelagtig Realisation af de paagældende Varer og udestaaende Fordringer paa rettidig Vis! Rigtignok viste det sig siden, at de fleste af disse Fordringer var dels overmaade vanskelige, dels ligefrem umulige at faa drevne ind — noget ganske vist ogsaa paa Grund af, at Konjunkturerne forandrede sig hurtigere, end man havde ventet, navnlig for industrielle Foretagenders Vedkommende. Men til syvende og sidst kom det i Øjeblikket an paa et *Skøn*, og i det Optimismens Aar 1872 blev dette uvilkaarlig præget af en vis Tryghedsfølelse og Forhaabningsfuldhed.

Nok er det — Banken besluttede sig altsaa til at indløse de Telegraf-Aktier (og andre Værdipapirer), som af Firmaet var depone-rede til Belaaning rundt om, og tog disse til Sikkerhed for den alt Firmaet tilstaaede Kredit samt den yderligere Kredit, som var nødvendig for fremdeles at holde Forretningen ej alene oven Vande, men overhovedet gaaende — og derved skabe den fordelagtigst mulige Likvidation.

Virkningen heraf paa Aktie-Markedet var til en Begyndelse yderst gunstig: Kursen paa »Store Nordiske« bedrede sig i Løbet af Oktober op til 99 Rdl., og ved Aarets Udgang stod de i 101 $\frac{1}{4}$ à 101 $\frac{1}{2}$. Den overtagne Aktiv-Masse gav saaledes foreløbig ingen Aarsag til Frygt eller Uro, Firmaets Forhold efter Tilsynets Indsættelse ej heller, og for helt at fæstne og betrygge Fremtiden, foreslog Tietgen Bankraadet i Januar 1873 at afskrive et Beløb af ca. 256,000 Kr. paa protesterede Vexler under »Tabs og Vindens Kontoen« paa Regnskabet for 1872 og saaledes strax og een Gang for alle at tage det formentlige Tab ved Affairen — hvad det fede Aar 1872 med sine 8 $\frac{2}{3}$ pCt.'s Udbytte sagtens kunde taale. Dette skete ogsaa, og det synes, som om dermed egentlig Alle i Banken paa det paagældende Tidspunkt har holdt dette kedelige Anliggende for endelig at være »verschmerzt«.

Samtidig med, at Tietgen stillede det ovennævnte Forslag om en extraordinær Afskrivning, foreslog han, at der i Opgørelsen

for 1872 »Intet opførtes som Fortjeneste paa Bankens *Jernbaneforretninger*«. I Aarsberetningen kom det derefter ogsaa til at hedde — hvad der jo i alle Maader lød særdeles betryggende — at ihvorvel Banken i Aarets Løb havde haft en væsentlig Andel i det *Nordvestsjællandske* og det *Lolland-Falster'ske* Jernbaneanlæg, vilde »Fortjenesten derved først blive tagen til Indtægt i senere Regnskaber«.

Som vi har set, havde Tietgen en vis *faible* for Jernbaneforetagender. Da hans Forsøg i det Større ikke var lykkedes, prøvede han sig med det Mindre. I December 1868 havde han saaledes sammen med Lensgreve *Knuth-Knuthenborg*, Premierlieutenant *Garde* og Overingeniør *Rowan* ansøgt om Concession paa Anlæg og Drift af Maribo-Bandholm-Banen, og efter at denne derpaa var bleven ham og de andre nysnævnte Mænd meddelt under 8. Januar 1869, overtog han for sit Vedkommende Halvparten af denne Jernbane, som fuldførtes i Efteraaret 1869. I samme Aars Februar Maaned blev der vedtaget en Lov om Anlægget af en Bane fra Roskilde over Holbæk til Kalundborg, paa hvilket Anlæg der i selve Loven blev stillet det Sjællandske Selskab Udsigt til at erholde Concessionen mod udvidet Statsgaranti. I Januar 1868 havde dette Selskab endelig faaet Concession paa Anlæg og Drift af den Sydsjællandske Jernbane, hvortil samtidig var blevet knyttet Anlægget af en Falster-Bane fra Orehoved til Nykjøbing. Arbejdet paa den Sydsjællandske Bane paa-begyndtes i Efteraaret 1868 og fuldførtes i Oktober 1870, og samme Aars Foraar skred man derpaa til Anlægget af Falster-Banen. Men allerede Aaret i Forvejen var der ved ovennævnte Lov af 26. Februar 1869 bleven aabnet det Sjællandske Selskab Adgang til at fritages for Anlægget af Falster-Banen, uden at tabe de dertil knyttede Begunstigelser, naar Banen til Holbæk aabnedes senest den 1. Januar 1872, Holbæk-Kalundborg-Banen senest den 1. Januar 1876. Det var nemlig Tanken at faa alle de Sjællandske Baner samlet paa det sjællandske Selskabs Haand, de eventuelle

Lolland-Falster'ske Baner derimod under et for denne Landsdel dannet, selvstændigt nyt Jernbaneselskab.

Det Sjællandske Selskabs Aktionærer modsatte sig imidlertid paa en Generalforsamling Marts 1870 Overtagelsen af Concessionen paa Nordvestbanen, og man forsøgte derfor paa at skaffe Holbæk og Kalundborg en Baneforbindelse med Kjøbenhavn ved at gaa over Frederikssund og Roskildefjord. Et dertil sigtende privat Lovforslag blev vedtaget af Rigsdagen og udkom som Lov den 25. Juni 1870. I Henhold hertil søgte 3 Privatmænd (Kaptajn Nyholm, Etatsraad Juel og Justitsraad Glud) at faa skaffet Kapital til et saadant Anlæg, og atter var saaledes en Chance lige ved at gaa det Sjællandske Selskab forbi paa Grund af dettes bristende Evne til at slaa til i rette Øjeblik.

Paa dette Tidspunkt (Eftersommeren 1871) fremkom da Tietgen med Tilbud om at afkøbe Selskabet den paabegyndte Falster-Bane for en Sum af 750,000 Rdl. og at overtage Anlægget af Nordvest-Banen med Udgangspunkt fra Roskilde mod en Betaling af ca. 3 Mill. Rdl. i statsgaranterede Aktier. Herved fik endelig Selskabet Mod paa Foretagendet og erhvervede under 2. Oktbr. s. A. Concession paa samme. Allerede forinden (11. Septbr. 1871) havde Banken overtaget Tietgens Kontrakt med Selskabet saavel om Anlægget af Nordvest-Banen som om Købet af Falster-Banen, hvorhos Banken afkøbte Tietgen hans Halvpart i Maribo-Bandholm-Banen. Banken indtraadte dog kun som Mellemmand, idet der af Tietgen allerede var sluttet de fornødne Aftaler med et Konsortium af Anlægs-Entreprenører, hvis finansielle Disponent var G. A. Gedalia.

Dermed var altsaa Falster-Banen ophørt at være et Led af det Sjællandske Banesystem og unddraget Statsgarantien. Da nu i 1871—1872 det foran omtalte Projekt om en Forbindelse med Udlandet over Lolland-Femern igen begyndte at spøge og endog i Februar fremkom under Form af et Regeringsforslag i Folketinget, maatte det efter nævnte Tings Mening forebygges,

at Falster-Banen kom til at staa som et selvstændigt, af Staten uafhængigt Mellemlid imellem den Sjællandske og den eventuelle Lollandske Bane. Det gjaldt derfor om at tilvejebringe en sammenhørende Lolland-Falstersk Bane, hvormed Staten i hvert Fald til en vis Grad havde Haand i Hanke, hvilket da formentlig medførte Nødvendigheden af at udstrække Statsgarantien til en saadan Bane i dens Helhed. Den endelige Lov af 25. Marts 1872 kom derfor til at lyde paa et af Staten rentegaranteret Anlæg af en Lolland-Falstersk Jernbane, der fra Nykøbing skulde føres over Guldborgsund, men som iøvrigt *enten* kunde udføres som en Del af en stor gennemgaaende Forbindelseslinie Kjøbenhavn-Hamburg *eller* som en udelukkende lokal Bane for Lolland — men i begge Tilfælde skulde den, der erholdt Concessionen, forinden Rente-garantiens Ikrafttræden godtgøre, at han var Ejer af Falster-Banen. I Tilfælde af, at Banen kun blev lokal, gjordes dog Garantiens Givelse afhængig af Tilvejebringelsen af et saakaldt Forstærknings-Fond, men til Gengæld kunde Garantien da ogsaa udstrækkes til Falster-Banen for et Beløb af 600,000 Rdl.

Da det derefter i Løbet af 1872 viste sig, at Tanken om Udførelsen af en gennemgaaende Bane Kjøbenhavn-Hamburg via Lolland-Falster igen maatte opgives, erklærede Privatbanken paa Tietgens Forslag sig i sin Egenskab af Falster-Banens Ejer beredt til at modtage Concession paa Anlæg og Drift af en lokal Lolland-Falstersk Jernbane, og en saadan Concession blev derpaa udfærdiget under 29. Marts 1873.

Samme Aar engagerede Banken sig med 1 Mill. Kr. i Anlægget af Banen fra Falun til Kihl, som byggedes af Bergslagernas Järnvägs-Bolag imod Optagelsen af et Prioritetslaan paa 8 Mill. Kr. hos et Konsortium af Banker. Ligeledes blev Banken interesseret i tvende nordtyske Jernbaneanlæg, henholdsvis i Hannover og Posen.

Det kan strax siges, at disse Tietgens jernbanepolitiske Dispositioner kun bragte Privatbanken Tab og Fortræd. Det var

derfor ogsaa et priseligt Maadehold, at der saavel paa Regnskaberne for 1873 og 74 som 1872 intet af »den derved forventede Fortjeneste« blev »taget til Indtægt paa Vindens og Tabs Konto.« Allerede ved den foreløbige Opgørelse i 1875 viste for de to danske Foretagenders Vedkommende det virkelige Resultat sig at maatte blive »et betydeligere Tab«, saaledes at baade Aarets Fortjeneste forringedes, og der paa Jernbaneanlægskontoen maatte afskrives 285,000 Kr.

Det vil fra første Afsnit erindres, at Grosserer-Societetets Komite med Privatbankens ledende Mænd i Spidsen i 1856 havde fraraadet Gedalias Bankprojekt, fordi den af ham planlagte Aktiebank skulde kunne »deltage i Jernbaner og lignende større Foretagender«. Derimod anbefaledes Privatbank-Projektet, fordi Stifterne vilde »indskrænke sig til« at drive egentlige Banquierforretninger uden ved Siden af »at befatte sig med alle Slags industrielle Foretagender saasom Jernbaner«. Der er da noget af en Skæbnens Ironi i dette, at nu, en halv Menneskealder efter, forener Privatbanken og Gedalia sig gladelig om at bygge og drive Jernbaner. Denne Tyrketro til, at man ad Jernveje nemmest naaede Guldgruber, var forøvrigt det eneste Berøringspunkt mellem Tietgen og Gedalia — og for Sidstnævnte var den dog for saa vidt bedre begrundet, som han uimodsigelig en Gang var slumpen til at tjene nogle Penge ad denne Vej, nemlig ved Bygningen af Vendsyssel-Banen 1869—71. Til Gengæld forløftede han sig nu ganske paa Anlægget af den ulyksalige nordvestsjællandske Bane, idet saavel Materialier som Følge af en vældig Prisstigning paa Jern, som ogsaa Jordarbejderne blev langt, langt dyrere end beregnet. I Marts 1875 maatte Banken indrømme Anlægsentreprenørerne et Tillæg af 200,000 Kr. udover den akkorderede Betalingssum, dog saaledes, at de i Banken for G. A. Gedalia & Co. diskonterede Vexler paa ialt 112,800 Kr., udstedte til nævnte Firma af en anden af Entreprenørerne (Justitsraad E. C. Møller) i Anledning af Jernbaneanlægget, maatte tjene som delvis Afgørelse

af denne Extrabevilling. Desuagtet viste Entreprenørerne sig ude af Stand til at opfylde deres Kontrakt, saaledes at Banken tilsidst selv maatte overtage Fuldførelsen af Banen.

Hvad Lollands-Banen angaar, som byggedes 1873—74 paa Bankens egen Regning, da medgik ogsaa hertil en større Sum end beregnet, saaledes at det Maximumsbeløb, hvorfor der efter Lov af 25. Marts 1872 kunde gives Rentegaranti af Staten for det hele Lolland-Falster'ske Komplex' Vedkommende, blev overskredet. Dette Beløb udgjorde for selve Lollands-Banen 4 Mill. Kr., for Falster-Banen 1,2 Mill. Kr., altsaa ialt 5,2 Mill. Kr., med Fradrag af 160,000 Kr., som var beregnede at ville medgaa til Forbindelsen mellem Lolland og Falster ad den alt tilstedeværende Christian den Niendes Bro over Guldborgsund, og hvorfor der først skulde gives Garanti, naar Forbindelsen var etableret. I Henhold hertil blev Rentegarantien af Regeringen efter Lollands-Banens Aabning den 1. Juli 1874 foreløbig fastsat til 5,040,000 Kr.

Da der allerede forinden, i Foraaret s. A., havde vist sig Udsigt til at faa en Gjedser-Bane (som i Loven af 23. Maj 1873 forudsat), var man imidlertid herved kommen ind paa Planer om at faa bygget en helt ny, særlig Jernbanebro over Guldborgsund. En saadan havde i Loven af 25. Marts 1872 alternativt været paa-tænkt for det Tilfælde, Syltholm-Femern-Projektet var kommet til Udførelse. Men nu vilde man altsaa kunne faa Forbindelseslinien sydpaa med Udlandet over Gjedser-Rostock, og dermed vaagnede atter Ønsket om Jernbanebroens Tilvejebringelse. Privatbanken tilbød da under 4. Marts 1874 Regeringen at bygge en saadan paa Betingelse af, at Garantisummen forhøjedes med 240,000 Kr. Den daværende Indenrigsminister fandt dette billigt, og Arbejderne paa Benyttelsen af Christian den Niendes Bro blev derfor efter Aftale med ham stillede i Bero. Samtidig fremsatte Ministeren i Folketinget et Forslag til Garanties Udvidelse, og dette tiltraadtes af Folketingsudvalget, dog under den udtrykkelig

tilføjede Forudsætning, at forinden Rentegarantien gaves, skulde Broen være aabnet for Færdslen og Gjedsers-Banen paabegyndt (Betænkning af 30. Marts 1874).

Umiddelbart efter blev Rigsdagen sluttet, og da der derpaa under 20. Maj 1874 blev meddelt Entreprenørerne J. Stichel og C. Riesebech af Berlin Concession paa Gjedsers-Banen, og den af Folketingsudvalget stillede Betingelse dermed kunde antages at blive opfyldt, udvirkede Indenrigsministeren under 29. Juni s. A. en kgl. Resolution, der bemyndigede ham til paa visse nærmere Vilkaar at tilsige Privatbanken den ønskede Udvidelse af Rentegarantien med 240,000 Kr. for Anlægget af Jernbanebroen under Forbehold af Rigsdagens Sanktion.

I Henhold til dette Tilsagn lod Banken strax Bygningen af Jernbanebroen paabegynde, og den 1. Oktober 1875 kunde den aabnes for Trafiken. I Januar s. A. var der blevet forelagt Folketinget et Forslag til Lov om forskellige Jernbaneanlæg, i hvilket Rentegarantien for Broanlægget med den af Udvalget foreslaaede Tilføjelse var optagen. Det herom nedsatte Folketingsudvalg fandt det imidlertid tvivlsomt, om ikke Concessionshaveren ifølge Loven af 25. Marts 1872 var forpligtet til at bygge Broen uden en saadan Udvidelse af Rentegarantien og hævdede derfor Rigsdagens fulde Frihed overfor dette Spørgsmaal. Betænkningen herom blev afgiven den 14. Maj 1875, og da Rigsdagssamlingen strax efter blev sluttet, standsede dermed Sagen indtil videre. Følgen heraf var, at Banken efter Jernbanebroens Aabning ej alene var afskaaren fra at faa den nye Garanti paa de lovede 240,000 Kr., men Ministeriet mente endog at burde nægte Meddelelsen af Rentegarantien for de i selve Loven af 25. Marts 1872 fastsatte 160,000 Kr. for Forbindelsen mellem Lolland-Falster ad *Christian den Niendes* Bro. Hertil savnede nemlig Regeringen efter sin Formening egentlig Lovhjemmel, og til Tak for det kostbarere Broanlæg, Banken frivillig havde paataget sig, gik den saaledes nu ogsaa glip af den Rentegaranti, som vilde have været selvfølgelig og given, hvis Banken havde

indskrænket sig til det, hvortil den ene var forpligtet: at benytte den gamle Bro.

Indenrigsministeren erklærede sig dog villig til hos Rigsdagen at søge ny Lovhjemmel for de 160,000 Kr. og samtidig søge Banken skaffet den ved den kgl. Res. af 29. Juni 1874 i Udsigt stillede nye Garanti paa de ovennævnte 240,000 Kr. Da det nemlig i Løbet af Sommeren 1875 havde vist sig, at Entreprenørerne af Gjedser-Banen som Følge af de samme Konjunktur-Forhold, der ramte Gedalia paa den nordvestsjællandske Bane, ikke saa sig i Stand til at gennemføre Anlægget, var dermed den i Folketingets Udvalgsbetænkning af 1874 og den kgl. Resolution af 29. Juni s. A. fastsatte Forudsætning for Ydelsen af den sidstnævnte Garanti formentlig bortfalden, og der fordredes altsaa ogsaa i dette Tilfælde ny Hjemmel. Et hertil sigtende Lovforslag, altsaa omfattende en samlet Tillægsgaranti af 400,000 Kr., blev da i November 1875 forelagt Landstinget af Indenrigsminister Skeel. Forslaget vedtoges ogsaa af Landstinget — men blev i Folketinget med 46 Stemmer mod 25 nægtet Overgang til 2. Behandling og saaledes brat forkastet!

Herefter blev Forholdet altsaa dette, at medens det samlede Lolland-Falster'ske Jernbaneanlæg stod Banken i 5,752,000 Kr., maatte den mod al rimelig Forventning nøjes med en Rentegaranti herfor paa lidt over 5 Mill. Kr., saa at en Sum af over 700,000 Kr. blev udækket af Statens Garanti.

Saaledes taarnede i disse Aaringer Fortrædeligheder og Ulykker sig sammen om de Tietgen'ske Jernbaneforetagender, saa at det hele blot løb ud i Ærgrelser og Tab.

Det meste af alt dette kunde man dog endnu give *Tiden* Skyld for: netop i Halvfjerdsernes Begyndelse havde man Verden over spekuleret sig *fast* i Jernbaner, og dette havde *sin* Andel i den uhyggelige og langvarige Snigkrise, som begyndte med det store Wiener-Krach i Maj 1873 og i de følgende Aar bredte sig Verden over. Denne Konjunkturskiften kom imidlertid ogsaa til

at gaa ud over det Foretagende, hvis Dannelse netop havde været Tietgens store Lykke-Coup: »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab«. Eller rettere sagt: over dets *Aktier*, som overhovedet denne Krise aabnede med en dyb Depreciering af alle de nye »Værdier«, hvis Overflod Verden umiddelbart før var bleven lyksaliggjort med i Form af *Aktier*.

Og det var jo netop i et af disse Papirer, det nysnævnte Selskabs, at Banken i 1872 ved Omstændighedernes Ugunst var bleven interesseret med et Beløb, som svarede til Halvdelen af dens egen Aktiekapital.

For nu ret at bedømme det vanskelige heri, maa man vel erindre, at »Store Nordiske« den Gang var saa at sige det eneste internationale Papir, der omsattes og noteredes paa Københavns Børs, og dets Kurs kom derfor let til at falde sammen med Verdensbarometret. Og da det tilmed efterhaanden var blevet en yndet Spekulationsgenstand, og der som Følge deraf stedse var en større Mængde løst flydende i Markedet, kunde vor lille Fondsbørs en enkelt Dag let blive helt oversvømmet heraf. Dette Papir blev derfor som et sandt Elektroskop: gengav alle udefra kommende Begivenheder med nervøst hastige og voldsomme Udslag.

Og som alt ovenfor berørt, var den økonomiske Verdens-Atmosfære omkring os i Foraaret 1873 saa overladet med Elektricitet, saa tordensvanger, at det et Sted maatte komme til Udbrud.

Efter Krigen i 1866 var Østerrig under en liberal Lovgivnings-Æra traadt ind i en Opsvings-Periode. I Løbet af Aarene 1867—73 dannedes der ikke mindre end 682 Aktieselskaber med en samlet Kapital af 2577 Mill. Fl. I Tyskland var »Gründer«-Virksomheden i disse Aar endnu livligere, navnlig efter de tyske Sejre 1870—71. Der stiftedes ialt 1870—medio 1873 958 Aktieselskaber med en samlet Kapital af 3600 Mill. Mk. De tyske Stater benyttede nemlig i stort Omfang de indvundne Krigsskadeserstatninger til at betale deres Gæld, og den saaledes fremkomne Kapitaloverflod søgte nu

paa denne Maade ny og fordelagtig Anbringelse. Der skabtes herved i Løbet af kort Tid en umaadelig Masse Bank- og Industripapirer — og derved overrigeligt Materiale til Børsspekulationer. Den Sejrsrus, som efter Versailles-Freden greb det tyske Folk, gav sig bl. a. ogsaa Udtryk i en fuldstændig fantastisk Overvurdering af Mængden og Betydningen af de disponible Midler, som ved Milliard-Bevægelsen tilførtes det nye Kejserdømme. Følgen blev, at Kapital i altfor urimelig stort Omfang gjordes fast, navnlig i »Jern« og »Mursten«: saaledes fremkaldte hine Aaringers store Indvandring i Hovedstaden (»der Zug nach der Stadt«) en vældig Byggespekulation. Saa at sige alle »officielle« Værdier svindledes under disse Omstændigheder op til en Højde, hvorpaa de umulig kunde holde sig.

Faldet blev da ogsaa brat og dybt, da Tilbageslaget kom.

I et gammelt Eventyr fortælles der om Skatte, som ved den blotte Nævnelse af et enkelt Trylleord pludselig blev til Støv. I dette Tilfælde var Trolldmanden den bekendte liberale Politiker LASKER. I Februar 1873, da hele Situationen endnu var glimrende og tryk, rettede han i den preussiske Landdag et baade i Form og Indhold lige rammende Angreb paa Handelsminister ITZENPLITZ og Geheimeraad WAGENER som moralsk Meddelagtige i hele den »Gründer«-Mani, der da rasede i Tyskland, især paa *Privatbanernes* Omraade, og i de sig dertil knyttende vilde Aktiespekulationer, som navnlig dreves af den saakaldte »Jernbanekonge«, STROUSBERG. Der findes kun faa Sidestykker til, at en Rigsdagstale har gjort en saadan Virkning: saa snart Ordet »Svindel« var sagt — og uforfærdet rettet mod Rigets mægtigste Mænd — varede det ikke længe, før de tysktalende Folk med Forfærdelse opdagede, hvor overmaade meget af deres Guld der var blevet til Støv.

Faa Dage efter Verdensudstillingens Aabning (1. Maj 1873) i Wien begyndte der paa dens Børs at vise sig kritiske Tegn. Allerede den 8. Maj var Insolvensernes Antal 100, og det samlede Kursfald beløb sig til henved 3 Mill. Fl. »Og nu var

en Standsning ikke længer mulig. Den 9. Maj indtraadte Katastrofen med en Hæftighed, som stillede alle tidligere Kriser i Skygge i Henseende til Ulykkens Omfang og Frygtelighed. « Børsen stod formelig under et Rædselsherredømme, de rasende Scener, som foregik, spottede enhver Beskrivelse: fra »Coulissen« styrtede Mængden ind paa de store Spekulanter, »greb dem i Struben og fordrede med Dødsangstens Skrig deres saa brat tabte Ejendom tilbage.« Tilsidst maatte Regeringen træde til, men da var der bl. a. faldet hele 22 Banker — og 17 andre tabte det meste af deres Aktiekapital.

I Begyndelsen af Juni naaede Krisen de tyske Børspladser, og Papirerne sank i Løbet af Højsommeren 30—50 pCt. I August-September fik Haussen atter Overtaget — da indløb der den 20. i sidstnævnte Maaned Telegrafmelding om Udbrud af en Krise i New York. »Det store, højt ansete Bankhus, Jay Cook & Co., havde indstillet sine Betalinger, hvad der ikke blot medførte Firmaet Fisk, Hatch & Co.'s Fald og tillige truede med at angribe Londonerfirmaet Mac Culloch, men ogsaa fremkaldte en saadan Storm paa Bankerne, at en Del af disse maatte lukke deres Døre, og Sparekasserne bleve tvungne til at søge et Moratorium — ja, selve Børsen blev endog lukket for en halv Snes Dage.« En fuldstændig overdreven Byggen Jernbaner havde saa at sige udtømt Staternes disponible Midler. Under Virkningen af disse nye Vanskeligheder paa det internationale Pengemarked, som ogsaa kom til at berøre England, blussede Krisen paany op i Tyskland. Den under Byggeperioden i Berlin startede Quistorpske Bank gik fallit og gav herved Signalet til en ny Række Insolvenser. Helt hen til sidst i Oktober vedblev »das Krachen«, dragende Jernbaner, Banker og Byggeselskaber, for ej at tale om Fabriker og store Handelsfirmaer med ind i Undergangen.

I Modsætning til 1857 blev Danmarks Handels- og Pengeforhold denne Gang kun i ringe Grad *direkte* berørt af de skildrede Rystelser i Udlandet. Men det kunde dog ikke »være Andet,

end at disse Tilstande paa fremmede Pladser ogsaa her fremkaldte en Stemning af Usikkerhed« — Diskontoen skiftede da ogsaa 8 Gange i Aarets 8 sidste Maaneder og svingede mellem 4 à 5 og 6 à 7 pCt.

Skønt Forholdenes Udvikling i Danmark 1866—73 havde haft noget af det samme ydre Forløb som sydpaa, saa fandt dog Krise-Bacillen ingen gunstig Jordbund herhjemme af to Grunde. Den økonomiske Opblomstring havde sine Rødder helt nede i vort Agerbrugs solide Fremgang, og de Nydannelser, der skete paa Erhvervslivets Omraade, og hvoraf netop de Tietgen'ske Selskaber maa nævnes i første Række, var gennemgaaende sunde Foretagender, som stod i naturligt Sammenhæng med Landets Erhvervsliv og vor Hovedstads Væxt. Nu saa mange Aar efter har Kendsgerningerne forlængst godtgjort dette — Alle véd vi nu paa vore Fingre, at Foretagender som »De danske Sukkerfabriker« og »Det Forenede Dampskibs-Selskab« ligefrem er Grundpiller i Nationens økonomiske Liv.

Men modstod saaledes i første Omgang det danske Samfundslegeme den tysk-amerikanske Smitsots Angreb, saa blev dog allerede i 1873 den trygge Tillidsfuldhed, som hidtil havde været den herskende Grundstemning herhjemme, uoprettelig brudt — Børsen blev betagen af Forudfølelsens klamme Uhygge, og især om Efteraaret løb der Gang paa Gang Kuldegysninger igennem den.

Som det vil forstaas af, hvad ovenfor er sagt, gik dette først og fornemmelig ud over *Telegraf-Aktiernes Kurs*.

Denne havde hævet sig i Løbet af Januar 1873 og stod endnu medio Februar i 104 Rdl., altsaa 14 Rdl. over Pari. I Marts blev Kursen lidt svagere, men var dog endnu i Midten af April 102³/₄. Saa kom Maj, og dermed begyndte Papiret for Alvor at falde: efter den halvaarlige Renteudbetaling var Kursen i Juli 91¹/₂ og gik derefter i Slutningen af September ned til 82, altsaa 8 under Pari. Under disse Forhold lykkedes

det akkurat i Juli Maaned at faa de tilbagestaaende 250,000 £ nye Aktier, som Selskabet selv skulde sælge, afsat til Pari i London.

Imidlertid havde Forholdet til det oftnævnte Firma udviklet sig saaledes, at Banken ikke længer kunde nøjes med blot at have et Indseende med Firmaets Afvikling af sin Gæld. Paa Direktør Damms udtrykkelige Forlangende fremtvang man i August (1873), at Bankens »Befuldmægtigede ved Afviklingen« blev indsat som egentlig Administrator af Forretningen, ligesom Banken samtidig overtog samtlige Firmaets Aktiver til Ejendom — deriblandt foruden den alt som haandfaaet Pant tilstedeværende Beholdning af Telegraf-Aktier Recipisserne paa nye 14,150 £, som Firmaet ved venskabelig Bistand udefra var blevet sat i Stand til at erhverve.

Efter dette Tidspunkt dalede, som alt nævnt, Telegraf-Aktiernes Kurs mer og mer. Ganske vist bedrede den sig ved Aarets Slutning til 91¼ Rdl., men det forudgaaende stærke og uafbrudte Fald havde indeholdt tilstrækkelig Belæring om, at Tilliden til Papiret var rystet. Under disse Omstændigheder maatte Tietgen i det første Bankraadsmøde i 1874 meddele, at de fra Firmaet overtagne Værdipapirer, som skulde validere med Debet-Saldoen paa »Kontoen for overtaget Hypothek,« ikke paa langt nær dækkede Kontoen, naar dennes Værdi opgjordes til de ved Aarets Slutning (ult. 1873) gældende Kurser. Han mente nu vel, at man desuagtet roligt kunde afvente »bedre Konjunkturer,« men da dette kun var »et personligt Skøn,« og da »Tabet vilde være blevet væsentlig mindre,« om ikke hans Anskuelse med Hensyn til Bankens Stilling overfor Firmaet var bleven fulgt, havde han selv deponeret et Beløb af egne Værdipapirer i Banken som Sikkerhed for Dækningen af det ved Kursfaldet hidtil lidte Tab. Han havde i saa Henseende ved Nytaarsskiftet aftalt med Kontrollkomiteen, at han debiteredes for det Beløb af de til Ejendom overtagne Telegraf-Aktier, som i sin Tid var blevne oprindeligt lombarderede i selve Privatbanken,

hvorhos han yderligere overleverede Banken en Del sydamerikanske Værdipapirer til et samlet nominelt Beløb af 60,000 £.

Herved genoprettedes foreløbig Tilliden indadtil, man slog sig i Banken atter til Ro — og da Det Store Nordiske Telegraf-Selskabs Driftsindtægter voxede særdeles stærkt i 1874 (Aktieudbyttet blev hele 7 pCt., og Reservefonden steg fra 420,000 Kr. til 577,000 Kr.), bedredes da ogsaa Kursen efterhaanden i Aarets Løb. Hvad der bidrog hertil var General Raasløffs diplomatiske Sendelse til China for endelig at skaffe Selskabet en formel Anerkendelse af dets undersøiske Virksomheds Legalitet. Det havde knebet haardt for Tietgen at faa denne Mission i Stand: under Kong Christian IX's Bortrejse i Anledning af Islands Tusindaars-Fest havde Regeringen stillet sig afvisende til Sagen. Men da Kongen en Søndag i August vendte hjem til sin Hovedstad, blev han i Sundet tæt udenfor denne modtaget af en hel flagsmykket Damper-Flaade, hvorfra Tusinder af Mennesker tiljublede ham Velkommen under Tonerne af »Kong Christian stod ved højen Mast« — det var 14 af »Det Forenedes« Dampere, som Tietgen havde stillet til Publikums Disposition, for at Kongens Hjemkomst kunde blive fejret paa værdig Maade. Dybt bevæget takkede Kongen Tietgen ved Ilandstigningen paa Toldboden og spurgte ham: »Er der Noget, jeg kan gøre for Dem?« — »Deres Majestæt! jeg vilde gerne have General Raasløff til China.« Da dette rygtedes, steg Telegraf-Aktierne strax — i April var de allerede paany naaede op i Pari, nu gik de op i 102. Og da siden efter Raasløffs Sendelse endnu samme Aar lykkedes fuldstændig, naaede Kursen 102¾ à 103 Rdl. Fra denne Kant blæste altsaa Børen gunstig for Banken igennem hele 1874.

Af større Forretninger, hvori Banken samme Aar deltog, skal fremhæves: det norske Statslaan af 1874 paa 20 Mill. Kr., der overtoges af Banken i Forening med Norddeutsche Bank, C. J. Hambro & Søn og Robert Warschauer & Co.; den svenske Rigshypothekbanks Laan paa 18 Mill. Rmk., der overtoges i For-

bindelse med Norddeutsche Bank og Gebr. Bethmann i Frankfurt, samt endelig et Beløb af det svenske 4 pCt. Statslaan af 1872, paa 12 Mill. Kr., der overtoges i Forening med Landmandsbanken her og nogle svenske Banker.

Aaret blev saaledes et rigtig godt Bankaar, med et Udbytte paa 8 pCt.

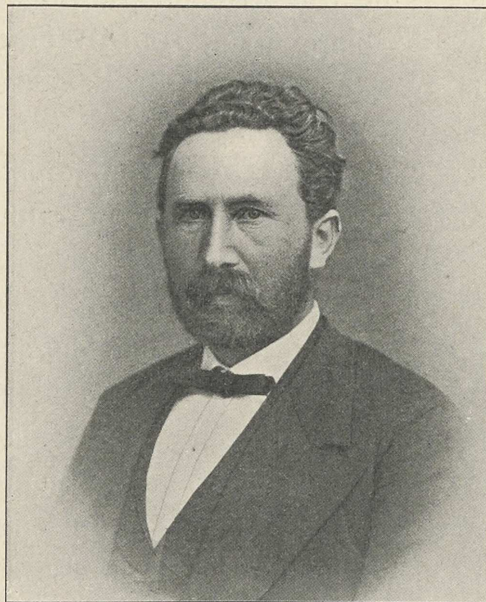
1874 var paa denne Vis et Stilhedens Aar før Stormen. Men endog bortset fra den uheldige Gænge, hvori som ovenfor skildret Bankens Jernbaneanliggender var komne ind, var der dog i det hele taget truende Tegn nok i Horisonten.

Allerede i April 1873 havde Tietgen faaet en Konkurrent paa Siden af sig i *Handelsbanken*. Det var D. B. Adler, som havde været Mester herfor.

Tietgen havde i sin Egenskab af Privatbank-Direktør faaet rig Lejlighed til i Aarene efter Adlers Bortgang at udfolde sit Væsen som den store Starter og Nyskaber, han var. Men herved blev da ogsaa hans Bank ført ind paa en Virkemaade, som greb *ud over* det rent bankmæssige, gik ud over den Valuta- og Diskonterings-Forretning, som efter Manges Mening netop ene var en *banker's* — og det var jo dog egentlig en Overførelse af engelsk Bankvæsen med dettes snævre Ejendommeligheder, man i sin Tid havde ventet af Tietgen! Denne Opgave syntes da saaledes endnu at kræve sin Løsning, og just for D. B. Adler, der netop havde tilbragt sin Ungdom i London og indsuget sine Ideer i Fyrrernes England, laa det derfor dobbelt nær at føle sig fristet til at tage denne Sag op paany. Det vilde vel ogsaa, saa rigt et Interesse-Liv Adler levede, have været ham utaaleligt, om han havde følt sine Bevæggrunde som rent *personlige*: Modsætningsforholdet til Tietgen maatte ganske af sig selv skærpe hans Blik for, hvad der i dennes Bankstyrelse, saglig set, blev trængt i Baggrunden eller dog ligesom stillet i anden Række.

Det kan nu her indskydes, at det sikkert var til stort Held for Privatbanken, at den, som ovenfor berettet, netop kort for-

inden havde knyttet P. N. DAMM til sig som 3. Direktør. Damm viste sig nemlig hurtig at være født *Bankmand* med udpræget Evne og Villie til at fastholde Grænselinierne for en Banks rette Virkefelt — en koldblodig og nøgtern Vurderer af Konjunkturer, Kendsgerninger og Forretningsværdier og netop derfor som skabt og skikket til at staa den fantasi- og temperamentsfulde Tietgen ved Side i den vanskelige Tid, der nu trak op.



P. N. DAMM

Vandt Tietgen saaledes i sin egen Bank en værdifuld Arbejds- og Kampfælle — ved et Skæbnens Træf forøvrigt netop den Samme, som mange Aar senere, efter at Konkurrencestriden forlængst var sluttet, skulde blive Handelsbankens Førstedirektør — saa kunde han ikke være blind for, at den nye Banks Dannelse var planlagt og udført som et Stød mod hans Vælde. Det var lykkedes at holde Alt saa hemmeligt, at

Tegningens Fremlæggelse blev en fuldstændig Overraskelse for ham: han anede end Intet før samme Dag, som Bomben sprang. Han havde ogsaa al god Grund til nøje at mærke sig, hvad det var for *Mænd*, som saaledes handlede bag ham og mod ham. Det var først to af hans hidtil Nærmeststaaende: SPONNECK og MARTIN LEVY, dernæst aabenlyse Modstandere af ham som D. B. ADLER og REIMANN, endelig Folk, der stod helt udenfor hans Interesse-Sphære og nærmest følte Kulde imod ham, saasom ESTRUP, NELLEMANN og SKEEL. Og ved disse Mænds organiske Sammenslutning var der altsaa nu bleven dannet et økonomisk Magtcentrum, uafhængigt af, til Dels endog modvilligt imod ham og hans Kreds.

Da derpaa i Juni 1875 de tre Sidstnævnte dannede det Estrup'ske Ministerium, har Tietgen uden Tvivl haft den fulde Forstaaelse af, at der nu forestod ham Modgangs-Dage, Sværd-Tid og Kamp-Tid. — —

De største Vanskeligheder for ham skulde dog komme *indefra*, fra hans egen Banks Stor-Engagement i hans eget Yndlingsforetagendes Aktier.

I 1875 begyndte Eftervirkningerne af Krisen i 1873 at spores føleligt Verden over paa en hel Række af store Produktions-Områder. Priserne begyndte gennemgaaende at synke og synke, og det varede ikke længe, før dette Værdifald ogsaa ramte Landbrugets Frembringelser — saa meget mere som den oversøiske Konkurrence nu begyndte Aar for Aar at gøre sig gældende med stigende Styrke. Ogsaa herhjemme begyndte det derfor at blive »daarlige Tider«, hele Forretningslivet led under de vigende Varepriser, hvortil i 1875 yderligere kom Knaphed og Dyrhed paa Penge.

Hvad særlig »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« angaar, kom dette ovenikøbet det nævnte Aar til at lide under særlige Uheld, idet dets Forsøg paa at gennemføre en Landlinie mellem Amoy og Foochow stødte paa uventet stærk Modstand fra den chinesiske Befolknings Side, saa at Anlægget trods al udvist Ihærdighed og det ene farefulde Forsøg efter det andet sluttelig maatte opgives den 15. Decbr. 1875.

Under Trykket af alle disse sammenstødende Omstændigheder vedblev Selskabets Aktier at falde hele Aaret igennem. De begyndte at staa i 100 $\frac{1}{4}$ Rdl. eller, omsat i den nyindførte Guldmønt, 200 $\frac{1}{2}$ Kr. I Marts var de allerede faldne til 188 Kr., i Juni til 180 Kr., medio August gik de yderligere ned til 172 Kr., i September til 160 Kr., i Begyndelsen af November faldt de yderligere til 152 $\frac{1}{2}$ Kr. og naaede ved Maanedens Slutning helt ned i 145 $\frac{1}{2}$ Kr.

Skønt der til de gode Kurser i 1874 med stor Forsigtighed var bleven realiseret en Del Telegraf-Aktier af Bankens Beholdning

paa Londoner-Markedet, var dog de allerfleste endnu usolgte til Stede, og efter det store Kursfald i 1875 var saaledes Bankens Aktivmasse igen bleven føleligt værdiforringet. Direktionen saa sig derfor i Begyndelsen af 1876 nødsaget til at foreslaa Bankraadet, at der foreløbig af Reservefonden afskrevs et Beløb paa 500,000 Kr. Da der samtidig, som alt ovenfor oplyst, ligeledes maatte afskrives et større Tabs-Beløb paa Jernbaneanlægs-Kontoen, og dette endda ikke forslog, henstillede Direktionen samtidig kun at betale et Udbytte af 5 pCt. til Aktionærerne.

Dette vedtoges, dog kun mod Georg Petersens bestemte Modstand, idet denne strax vilde have afskrevet en hel Million Kroner. Tietgen svarede imidlertid betegnende nok herpaa, at han gerne gik med dertil, *hvis* han samtidig turde fordriste sig til paa derom stillet Forespørgsel fra Generalforsamlingens Side at svare, at dette Beløb under alle Omstændigheder vilde være tilstrækkeligt — *men*, efter de i 1875 gjorde Erfaringer, vilde han ikke »vove en saadan Udtalelse«. Tiden gav ham desværre heri Ret.

For Bankens almindelige Virksomhed havde Aaret 1875 ej heller været gunstigt: den store Forretningsstilhed gjorde Provisionsindtægten mindre end tidligere, og Fortjenesten paa fremmed Valuta var ligeledes ringere end i tidligere Aar. Under de trykkede Forhold blev det desuden ogsaa vanskeligt at faa de af Banken i 1874 overtagne svenske og norske Statslaan afviklede paa fordelagtig Vis, saa at ved Forretningens Opgørelse større Poster henstod urealiserede.

Som naar den vise Ugle varslende tuder mod Uvejr, lød det i November s. A., da Nationalbankdirektør Levy i et Foredrag i »Nationaløkonomisk Forening« Novbr. 1875 spaaede vanskelige Tiders Komme paa Grund af vor Handelsbalances fortsatte Forværrelse. Hidtil havde Landet hjulpet sig ved Salget af fremmede Papirer, altsaa ved i stort Omfang at opgive Tilgodehavender i Udlandet, men »en saadan Tilstand som den nuværende er uholdbar i Længden«,

og »skulde et Tryk undgaas, maatte fremfor alt alle Klasser lægge sig efter større Sparsommelighed.« — Under dette Indtryk af en økonomisk Reaktionsperiodes Indtræden, hvis Rigtighed Fremtiden kun i altfor sørgelig høj Grad bekræftede, følte Levy sig foranlediget til i den følgende Tid overalt at mane og raade til den yderste Forsigtighed, hvad der især kom til at gaa ud over de stakkels Telegraf-Aktier, som han mente at burde advare alle Pengeinstituter imod at anbringe deres Penge i.

Paa Generalforsamlingen den 12. April 1876 begyndte Oppositionen mod Tietgen truende at hæve sit Hoved. Endnu var det kun som en dump Knurren, et enkelt Stormsus i Sivet — men tilstrækkelig varslende om, hvor grumt et Uvejr der kunde bryde løs, om Barometerstanden vedblev blot at holde sig lige-saa lav.

Og i Løbet af Aaret 1876 sank den ovenikøbet endyderligere. Til den mørke Grundstemning, som Tidens almindelige økonomiske Tryk skabte, føjede sig bristende Tillid til Tietgen.

Thi Tillid er en sælsom Urt, som kun daarligt trives i Skygge. I Lykkens Solskin havde den foldet sig ud i et brammende yppigt Flor — nu var det, som om Frosten sved bort baade Blomster og Blade. Man lysted' ikke længer »at følge Svend Felding«: man troede ikke længer paa hans Lykke. Den altid Sejrrige led jo nu Nederlag paa Nederlag, ja fra selve det Foretagende, som havde været hans Livs fejreste Triumf, syntes der ligefrem at true ham fældende Vanheld.

Det var atter Nemesis: at det just skulde komme herfra, fra Eventyrets dristigt vundne Vovestykke. Saa var det dog sandt, hvad der var bleven sagt om Napoleon, at hvor et Menneskeliv er som et helt Eventyr, der er der ligesom i Eventyret endnu en eventyrlig Skikkelse. En runken gammel Hex, en vindtør En, et lille Dyr, en Edderkop, paa hvis ene Følehorn der staar et underligt Ciffertegn — det er Udfaldet, det heldige Udfald. Og Eventyrets Helt, hvem Intet, Intet kan modstaa, er dog i dette

lille Dyrs Vold — og naar det kommer til Stykket, saa bliver der slet ikke noget af det saa prægtigt begyndte Eventyr, naar det lille Dyr ikke vil, eller det bliver Eventyret om en Edderkop med en rød Prik paa det ene Følehorn. Eventyrets Fe havde givet Tietgen en Tryllestav, en Pilevaand, der fik Velstands Kilder til at sprudle frem, hvor han peged'. Men nu syntes det, som Edderkoppen havde forvandlet den guddommelige Ønskekvist: hvor han nu svinged' den, viste der sig kun at være Dyndvulkaner, hvoraf der vælded' frem et Uføre af Vanskeligheder, Genvordigheder og snavse Rygter.

Denne underlige Mistillid øgede endyderligere de tilstede-værende Vanskeligheder paa alskens Vis. Det kunde endda være ligegyldigt, at det i Folkesnak blev en udbredt Talemaade: »nu skulde Tietgen blot gaa hen og dø, saa skal De se, hvor det ramler altsammen.« Man havde den naiveste Forestilling om, at hans Foretagender hang ligesom Perler paa en Snor: En behøvede blot at klippe Traaden over, saa dryssed' de af allesammen den ene efter den anden. Naturligvis vidste man i Børskredse bedre Besked. Men just derfor kunde det ogsaa her kun forklares som Resultatet af løse Stemnings-Udslag, naar Privatbankens Aktier stadig gik ned og ned i Kurs. I Løbet af 1875 var de allerede faldne fra $137\frac{3}{4}$ til 122, altsaa ialt $15\frac{3}{4}$ Points — i 1876 faldt de efterhaanden endnu stærkere og naaede tilsidst ned i 6 Points under Pari, altsaa et yderligere Fald paa 28 Points.

Med Telegraf-Aktier gik det, man kunde fristes til at sige: selvfølgelig omtrent ligesaa galt. Efter en mindre Stigning først paa Aaret blev de med en kortvarig Afbrydelse midtsommers ved at falde og falde: fra $155\frac{1}{2}$ Kr. i Januar sank de efterhaanden til 130 Kr. i November — og var altsaa dermed nu ikke stort mere værd i Kroner, end de i sin Tid var blevne købte for i Dalere.

Da der samtidig Aaret igennem herskede stor Pengeknaphed, hvorunder Diskontoen efterhaanden steg til 6 à 7 pCt., foregik

der overhovedet en betydelig Dalen i alle Kurser, selv paa anerkendt solide, rentebærende Papirer, hvad der nødvendiggjorde væsentlige Afskrivninger paa Bankens Beholdninger. Naar disse foretoges, blev Saldoen paa Vindens og Tabs Konto kun ca. 652,500 Kr.: til Trods for den høje Diskonto var m. a. O. Bankens Fortjeneste i 1876 knapt *halvt* saa stor som for faa Aar siden (1871). Og hertil kom altsaa den vældige Værdiforringelse, som gennem det fornævnte Kursfald havde ramt den Aktiemasse af »Store Nordiske«, Banken endnu laa inde med (130,000 £).

Under disse Omstændigheder henstillede Direktionen til Bankraadet under 13. Marts 1877, at der ikkun gaves et Udbytte af 4 pCt. for Aaret 1876, medens Resten (172,500 Kr.), henlagdes til Reservefonden, samt at der dernæst af denne afskreves et Beløb af 1,600,000 Kr. paa Bankens Restbeholdning af Telegraf-Aktier og andre fra det oftomtalte Firma overtagne Sikkerheder (for c. 300,000 Kr.). Herved vilde altsaa Bankens tidligere Reservefond fra Aarene 1871—74 paa 2 Mill. Kr. synke ned til 72,500 Kr., altsaa et forholdsvis ganske ubetydeligt Beløb. Desuden foreslog Damm at lade den fremlagte Balances Aktivside underkaste en *kritisk* Revision.

Den foreslaaede Afskrivning paa 1,6 Mill. Kr. svarede i Forbindelse med den Aaret i Forvejen skete Afskrivning paa $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. omtrentlig til Forskellen mellem de oprindelige 247,600 £ og de tilbageværende 130,000 £, begge beregnet til Pari-Kurs. Da Kursen imidlertid den 31. December 1876 var 139 à 139 $\frac{1}{2}$, var altsaa i Opgørelsesmomentet Beholdningens virkelige Pengeværdi c. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. mindre.

Efter en langvarig Drøftelse gennem 3 Møder vedtog Bankraadet disse Henstillinger. Under Forhandlingerne hævdede Geheimeraad Fenger med stor Styrke, at efter den Maade, hvorpaa Telegraf-Aktierne var komne i Bankens Besiddelse, var der ingen Grund til at opgøre deres Værdi efter Kurserne ved Regnskabsaarets Slutning; da Papiret gav godt Udbytte, burde man ganske

rolig lade Beholdningen ligge, til man kunde realisere den til Pari. Gennemgaaende var dog de øvrige Bankraadsmedlemmer stemte for, at Salg forsøgte saa hurtigt, som nogenlunde ske kunde.

Til kritiske Revisorer valgtes Grossererne A. E. HIORT og I. H. MANNHEIMER — og Valget kunde sikkert ikke have været bedre. Der gaves ikke i hine Aar paa Kjøbenhavns Børs to Mænd, som kunde sættes over disse tvende i Ry for rodfæstet Hæderlighed, redelig Upartiskhed og upaavirkelig Selvstændighed. En bedre Borgen for, at Alt ej alene blev prøvet grant og nøje, men eftervejet og vurderet paa Samvittighedsfuldhedens fineste Guld-vægt, havde umulig kunnet faas. Paa sin Side sørgede da ogsaa Direktionen gennem Damm for, at alle Kort blev lagt dem aabne paa Bordet, saa de virkelig kunde faa Indseende i Alt.

Den af disse Revisorer afgivne Beretning blev oplæst paa Generalforsamlingen den 11. April 1877 og virked' til en vis Grad ogsaa beroligende. Det fremgik nemlig heraf, at den med Aarsberetningen offentliggjorte Balance gav et i alt væsentligt rigtigt Billede af Bankens øjeblikkelige Stilling, idet Revisionen kun paa trende Punkter tog Forbehold overfor Evalueringen af forskellige Poster af Aktiver, deriblandt med Hensyn til de 13,000 Stkr. Telegraf-Aktier, hvor der efter det alt ovenfor nævnte kunde være Tale om en anden Opgørelsesmaade, der forringede denne Beholdnings Værdi med ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.

Ikke desto mindre forløb Generalforsamlingen højst ubehageligt, og navnlig mod Tietgen faldt Angrebene tætte og hvasse. Det var ikke heldigt, hævdedes det fra Oppositionens Side, »at en Mand, der med sit mægtige Geni satte saa kolossale Foretagender i Gang, tillige var Direktør i en Bank, idet han let kunde komme til at holde mere af det ene af sine Børn end det andet.« Med stor Harme afviste Broberg som Bankraadets Formand dette »Vink« om at afskedige Tietgen, dertil satte man ham altfor højt. — Tietgen selv maatte give en udførlig Frem-

stilling af, hvorledes Banken var kommen i Besiddelse af de mange Telegraf-Aktier, en Fremstilling, som iøvrigt kom til at lyde usikker og famlende i Modstandernes Øren. Det var saaledes faktisk urigtigt og lød mistænkeligt, naar han meddelte, at Direktionen i 1872 var skredet ind imod det oftere omtalte Firma i Anledning af den Kredit, Banken havde ydet det, *fordi* der gik Rygter om, at det paagældende Firmas Ihænderhaver havde købt en Del Telegraf-Aktier — paa det daværende Tidspunkt i det nævnte Aar kunde dette fornuftigvis ikke have forfærdet Tietgen særlig, Papiret nød netop da en Tillid fra alle Sider, som skulde synes urokkelig. Som ovenfor oplyst, var dette ej heller den virkelige Grund til Direktionens »Indskriden« i 1872: første Gang fandt denne Sted som Følge af Firmaets for stærkt voxende Vexel-Gæld, anden Gang paa Grund af dets ligefremme Trusel om Betalingsstandsning. Ved den kortere Omtale, som Tietgen paa Generalforsamlingen Aaret i Forvejen havde gjort den samme Sag til Genstand for, havde han desuden brugt det Udtryk, at Banken overtog Aktiver, der forefandtes hos en uvederhæftig Debitor og »den Kreds af Mænd, der i Forening med ham var engageret overfor Banken.« Tietgen havde dermed aabenbart sigtet til, at forskellige af Firmaets Forretningsforbindelser i Provinserne og Sverige var gaaet ind paa at endossere eller acceptere Vexler for det og derved havde sat det i Stand til at erhverve Kontanter, som Firmaet saa brugte til sine Aktieindkøb — hvad maaske de paagældende Forbindelser ej har været fuldstændig uvidende om. Denne Oplysning var imidlertid fra Oppositionens Side bleven opfattet som en Slags Indrømmelse af, at Firmaets Indehaver havde været Repræsentant for et »Konsortium« af Spekulanter, og paa den nu omtalte Generalforsamling blev det derfor hævdet, at Tietgen jo alt forrige Aar havde maattet ligefrem tilstaa, at der stod et »Konsortium« bag ved Indehaveren, følgelig maatte man have flere Personer, maaske endog Banken særdeles vel

kendte og nærstaaende Personer, at holde sig til.*) Tietgen benægtede nu vel dette: en Trassent, en Acceptant og en Endos-sent kunde han dog umulig have benævnt med Udtrykket Kon-sortium, saa meget mindre som Ingen bedre end han vidste, at der ingenlunde var Tale om nogen »fingeret« Person, men kun om »denne enkelte bestemte Mand« og hans af egen Drift plan-lagte og paa egen Regning og Risiko gennemførte Spekulation*). Men først da Etatsraad MELCHIOR, som under Brobergs Forfald havde været Bankens Ordfører paa Generalforsamlingen i 1876, bestemt havde erklæret, at Ordet »Konsortium« ikke var blevet brugt, lod man dette Angrebspunkt falde. En Opponent résu-merede imidlertid de mange Modvilliges Indtryk af Tietgens upræcise Fremstilling derhen, at han i hvert Fald havde »Skinnet imod sig.« Broberg frelste dog heroverfor Situationen ved med Indignationens Styrke at svare, at det dog vel var almindelig anerkendt, at man aldrig maatte dømme efter Skinnet — Skinnet var som Folkegunst, der den ene Dag hæver en Mand til Sky-erne og den næste styrter ham i Rendestenen. Alle de store Foretagender, som Tietgen havde sat i Værk, havde netop altid haft deres Udspring i hans Interesse for Privatbanken — det kendte Ingen nøjere end han, Broberg.

Hermed slap man for denne Gang igennem Generalforsam-lingen uden Mén. At Tilliden ej alene til Tietgen, men ogsaa

*) Der blev ikke paa selve Generalforsamlingen fremsat nogen *aabenbar* Sigtelse mod Tietgen for at have »staaet bag ved« Spekulationen, men Mand og Mand imellem var i hine Dage denne Beskyldning ret almindelig. Til Bedømmelse af dette os her uvedkommende, men i sig selv saa interessante psykologiske Spørgsmaal skal det blot oplyses, at efter hvad Privatbankens Arkiv indeholder herom, kan det paa Grundlag af private Breve og under Edstilbud afgivne Er-klæringer (bl. a. fra det paagældende Firma selv) slaas fast som utvivlsomt, at vedkommende Firmas Indehaver paa ingen Maade har været »Straamand for eller benyttet« af C. F. Tietgen — denne har »ingensinde opfordret eller *animeret* ham til at købe Telegraf-Aktier« — endsige selv »haft nogen Del« i denne Spekulation.

til selve Banken var bleven stærkt rystet, kunde man dog ikke skjule for sig selv — og med bange Anelser gik man Fremtiden i Møde.

Allerede den nærmest følgende Sommer bragte nye Genvordigheder og Uheld. Banken maatte gaa ind paa en Overenskomst, hvorved der af dens Deltagelse i det ovenfor omtalte Hannoveranske Jernbaneforetagende resulterede et Tab paa 128,000 Kr., og der opdagedes et større Underslæb i Vestre-Afdeling. Endelig forsøgte Tietgen forgæves at faa afsat en større Post af Telegraf-Aktier i Paris.

Desuden led Bankens Virksomhed i 1877 under den »store Stilhed i Forretningsrøret,« som drev Omsætningen ned, og den vedvarende Pengeknaphed, hvorunder Diskontoen i Juli steg til 6 à 7 pCt., den 15. Oktober endog til 7 à 7½ pCt. — den højeste Notering siden 1857 — og temmelig betydelige Guld-mængder maatte tilføres Landet for at lette Pengeforholdene.

Telegraf-Aktierne holdt sig nogenlunde i Kurs Aaret igennem, var til Tider oppe i 136 Kr. og som Regel ikke under 132½ Kr. Men som Følge af den russisk-tyrkiske Krig 1877—78 blev det i denne og den dermed nærmest følgende Tid Rusland umuligt at yde Selskabet en haardt tiltrængt Hjælp til Styrkelse og Doublering af dets undersøiske Kabler i Østasien — fra 1877 til 1878 steg dets ekstraordinære Udgifter fra 250,000 Kr. til 684,000 Kr. — og Penge var, som sagt, i disse Aar dyre og vanskelige at erholde. I Begyndelsen af 1878, da Vanskelighederne kulminerede, faldt derfor Kursen endyderligere, ja var endog enkelte Dage nede i 120 Kr.

Under Trykket heraf gik Banken i Foraaret 1878 til sin ordentlige Generalforsamling.

Man havde denne Gang anset det for nødvendigt »paa Grund af Forholdene og Stemningen« ej alene ligesom i 1877 at underkaste det foregaaende Aars Regnskab en kritisk Revision, men desuden at lade Resultatet heraf medfølge Aarsberetningen og Balancen som trykt Bilag. Ifølge dette vilde der da under

»Konto for forskellige Aktiver,« som i Regnskabet var opført med 2,85 Mill. Kr., let kunne opstaa et Tab af 750,000 Kr. paa den herunder opførte, tidligere »Konto for overtaget Hypothek« (993,000 Kr.), saafremt de 130,000 £ i Telegraf-Aktier, som nu var overførte paa Obligationskontoen med $1\frac{2}{3}$ Mill. Kr., ikke blev realiserede til en højere Kurs end den ultimo December 1878 gældende: 128 Kr. Desuden fandtes der under samme Konto tolv Poster til et Beløb af 1,85 Mill. Kr., hvis Gennemsnitsværdi Revisorerne kun ansatte til $37\frac{1}{2}$ pCt. af denne Sum i Tilfælde af en ugunstig Realisation. Alle øvrige paa Balancen opførte Aktiver ansaas for fuldgode og sikre.

Hertil bemærkede Bankraadet i Aarsberetningen, at de paa-gældende Fordringer vel ikke var likvide og maaske ogsaa for en Del kunde medføre Tab for Banken, saa at der herefter kunde være en berettiget Tvivl til Stede, om Banken under de foreliggende Omstændigheder burde give noget Udbytte til Aktionærene. Desuagtet tog dog Bankraadet, under Hensyn til det rent Skønmæssige i en saadan Evaluation og i Haab om Indtrædelsen af »gunstigere Tider«, ikke i Betænkning at foreslaa en Dividende af 4 pCt. *Dels* fandt man det nemlig urigtigt og mindre hensynsfuldt overfor Aktionærene strax at afskrive Aarets hele Fortjeneste, i Stedet for at fordele Tabet paa flere Aar, *dels* holdt man sig forvisset om, at Banken med sin udstrakte indbringende Virksomhed og sine gode Forbindelser i Ind- og Udlandet vel vilde være i Stand til indenfor et ikke altfor langt Tidsrum atter at bringe den fulde Likviditet til Veje.

At dette Bankraadets Standpunkt under de daværende Forhold, hvor Banken allerede Aaret i Forvejen havde mistet saa at sige hele sin Reservefond, kunde give Anledning til berettiget Kritik, tør ingenlunde benægtes. Men det gjaldt virkelig i hint Øjeblik om intet mindre end Bankens Existens: Rygterne om, at Banken stod for Fald, vilde have faaet den farligste Næring, om de havde faaet den tilsyneladende ydre Bekræftelse, der kunde

ligge i, at dens Aktier pludselig viste sig at være et udbytteløst Papir, der ikke engang gav saa mange Renter som en almindelig kgl. Obligation. Til alt Uheld havde *Industribanken* Aaret før opvist et saa stort Tab, at ej alene Aarets Udbytte og hele Reservefonden gik med til at dække det, men desuden for 1 Mill. Kr. af dens Aktiekapital. Det kunde have været dræbende for Privatbanken at udfordre til en Sammenligning hermed ved nu at møde frem uden Reservefond og — uden Udbytte.

Tiden har givet hine Mænd Ret. Men det kan ikke undre, at al den Modvillie og Mistillid, som nu gennem tvende Aar havde opsamlet sig mod Tietgen og Privatbanken, paa Generalforsamlingen (den 9. April 1878) slog ud i lys Lue.

Det blev en uhyggelig og stormende Generalforsamling.

Først og fremmest gjorde Oppositionen med stor Styrke gældende, at naar der paa den fremlagte Balance paa Konto for forskellige Aktiver var opført 2,85 Mill. Kr., saa var dette jo i Uoverensstemmelse med de kritiske Revisorers Evaluation — paa selve Regnskabet havde saaledes den i Statuternes § 43 paabudte Evaluering af uvisse Fordringer *ikke* fundet Sted. Hvis derfor nu Generalforsamlingen simpelthen gav den af Bankraadet ønskede Decharge, vilde dette faktisk involvere en Statutforandring — og en saadan havde Generalforsamlingen ingen Myndighed til at foretage, da Dagsordenen intet Forslag indeholdt herom.

Dirigenten, Højesteretsadvokat LIEBE, afviste denne Paastand pure, ligesom han ogsaa nægtede at lade optage Afstemning over



C. LIEBE

et fremsat Forslag, som gik ud paa Nedsættelsen af et Udvalg paa 3 Aktionærer til sammen med den i Statutterne omtalte Regeringskommissær at undersøge, om ikke en Fjerdedel af Aktiekapitalen var tabt og dermed Selskabet pligtigt til at opløse sig. Ej heller modtog han et Forslag til en motiveret *Dagsorden* i samme Retning.

Ved netop saa direkte at sigte paa Bankens Undlivelse og ovenikøbet hertil søge Regeringens Bistand, tabte Oppositionen Slaget fuldstændig. Men alle gode Kræfter var ogsaa i Ilden for at værne Institutionen mod dette planløse, ildesindede og overdrevne Angreb. Som alt antydet kørte først og fremmest Liebe som Dirigent Forsamlingen i stramme Tøjler. Hans hvasse og rappe Formalisme skar igennem som en Damascenerklinge, hvis skarpe Æg blot ved den letteste Berøring gav alle farlige Forslag dræbende Saar. Dernæst kæmped' Broberg som en Løve, Melchior advarede paa sin mildt indtrængende Maade mod Ubesindighed og Fremfusenhed, Fenger talte med klog og koldblodig Veltalenhed Tilhørerne trætte, og tilsidst gik den ene af de kritiske Revisorer, I. H. Mannheimer, paa saa vederhæftig Vis i moralsk Borgen for Bankens Sundhed og Levedygtighed, at dette endelig gjorde Udslaget. Det af Oppositionen stillede Forslag, hvorpaa tilsidst Slaget toges, nemlig et Forslag til en ny motiveret Dagsorden, der misbilligede, at den i Statuternes § 43 paabudte Evaluation ikke havde fundet Sted, forkastedes, efter en nøje Prøve af de tilstedeværende Stemmers Gyldighed, med 289 Stemmer mod 76 Stemmer.

*

*

*

Truende havde det set ud, ilde var det — men vel gik det. Efter at Stormen hin 11. April havde rystet Banken i alle dens Fuger uden dog at have kunnet vælte Huset, løjede den langsomt af. Endnu i 1879 var der Efterdønninger paa Generalforsamlingen, da Bankraadet paany vilde fordele 4 pCt. af Aarets Nettofortjeneste

til Aktionæerne til Trods for, at Revisorerne paa Kontoen for forskellige Aktiver (som i Regnskabet for 1878 var opført med 2,165,000 Kr.) mente at burde paaregne et Tab for Banken af omtrent 1,350,000 Kr., hvorpaa man kun havde Reservefondens ca. 72,600 Kr. at afskrive. Baade Melchior og Georg Petersen havde været derimod — men det gik forholdsvis glat: da Tietgen paa Generalforsamlingen i faa, men fyndige Ord betegnede den af Oppositionen paaberaabte Mistillid til Banken som ene skabt af d'Herrer Opponenten selv, tav man beskæmmet. Og i Virkeligheden var den almindelige Mening ogsaa bleven beroliget ved at høre, at Banken nu endelig var bleven befriet for Telegraf-Aktiernes Byrde.

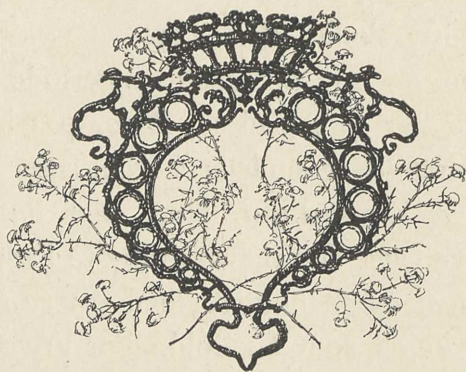
Allerede i Marts 1878 var Kurserne begyndt at stige, og Banken havde da til en Begyndelse afhændet det af Tietgen i sin Tid deponerede Beløb, som i Forbindelse med Realisationen af en Del af de af ham samtidig deponerede andre Værdi-Papirer efter Laanets Indfrielse havde givet et kontant Overskud af 46,000 Kr. Dernæst lykkedes det Tietgen i Sommeren samme Aar at slutte en Overenskomst med Werbrouck, Direktøren for *Banque parisienne*, om Overtagelsen af Restpartiet. Salget opnaaedes paa Betingelse af, at det hele Beløb stilledes Vedkommende i *option*, og *option* gaves strax paa 1000 Aktier til en Kurs af 129 $\frac{3}{4}$ Kr. — herhjemme stod Papiret da i 129 Kr. — med et Tillæg af 5 francs à 2 $\frac{1}{2}$ francs paa hvert følgende Tusind, saa at Prisen paa det sidste skulde blive 157.

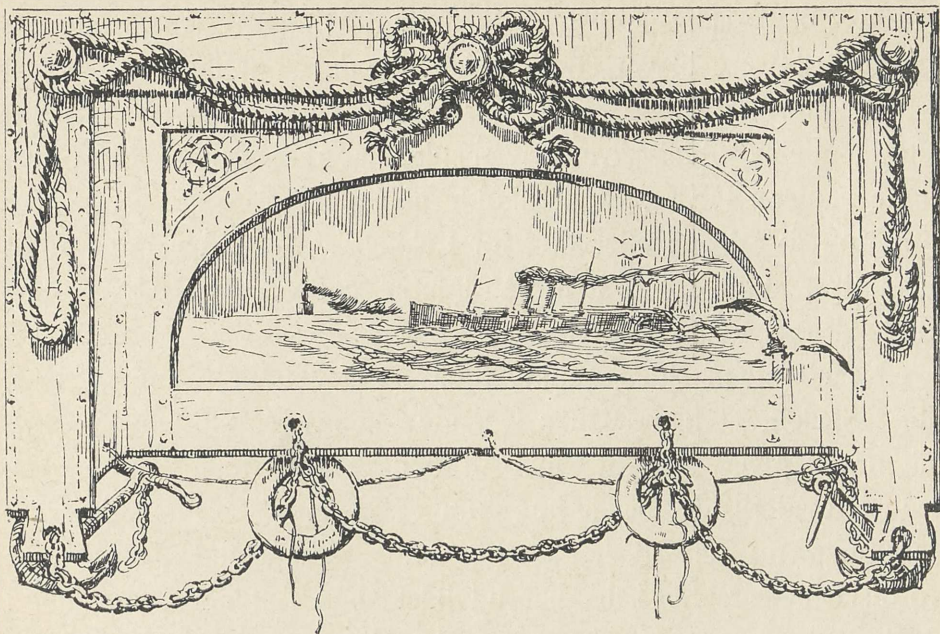
Nu begyndte en ny Spekulations-Periode for dette Papir, men denne Gang var Skuepladsen Paris, paa hvis Børs Tietgen efter mange Anstrengelser endelig havde faaet Aktierne optagne til Notering. Det Konsortium, som med *Banque parisienne* i Spidsen havde overtaget den nævnte mindre Post paa 1000 Aktier, forstod at reklamere og manøvrere med saa stor Behændighed, at Kursen sprang i Vejret som en Bold. For Privatbanken var dette Skuespil egentlig lidet lysteligt. Thi da Franskmændene havde

faaet *option* paa hele Beholdningen, kunde man intet sælge til de stigende Kurser, og imedens gik Tiden, uden at Pariserspekulanterne gjorde den mindste Mine til at ville tage flere af de tilbageværende 12,000 Aktier. Tietgen foreslog, at man skulde deltage i Haussespekulationen ved altsaa at købe nye til, men som let forstaaeligt var, havde Bankraadet faaet en hellig Rædsel for at blive engageret oftere og mere i dette Papir. Saa nøjagtig paa den sidste Dag, inden Overenskomsten udløb, kom det franske Konsortium og tog hele Resten. Den opnaaede Gennemsnitskurs paa hele Partiet blev Kr. 144,47, og der indvandttes derved et Beløb paa Kr. 214,110 $\frac{2}{3}$ mere, end hvad Papirerne havde været optagne for i Balancen 1877 (Kurs: 128 Kr.).

Som bekendt tjente Pariserne endnu betydelig bedre paa Forretningen. De Aktier, de havde faaet til en Pris af ca. 200 francs pr. Stk., stod blot faa Aar efter i det tre- å firedobbelte, og efter at det franske Marked i Løbet af kort Tid havde suget alle Aktierne til sig, steg og steg de i Pris og har endog til Tider været helt oppe i 1000 francs, altsaa det femdobbelte.

Men ved den ihærdige og »regnskabskyndige« Opposition imod Tietgen var altsaa nu Privatbanken »lykkelig og vel« bleven befriet for det slemme Papir — og Landet for en aarlig Indtægt, der nu om Dage løber tæt op til 4 Mill. Kr.!!





V.

Naar man nutildags fra Taarnhøjden af Privatbankens grundmurede Velstand, omslynget af de Tietgen'ske Foretagenders frodigt-skønne Krans, skuer tilbage over hine Trængslens Aar, tror man næppe sine egne Øjne: at een Gang al denne Sundhed og Styrke har været truet paa Livet af saa meget Vanheld og Rænkespil. De siden disse fjerne Dage henrundne Aar har forlængst godtgjort, hvor oprørende meningsløst det havde været, om hin paa Smaalighed og Snusfornuft grundede Opposition havde tvunget Banken i Knæ, endsige faaet Lov og Lejlighed til at ramme dens Livsnerve.

Saa længe Angrebene blot rettedes mod *Tietgen*, var de farlige nok. Thi om end Tietgen var Tietgen, saa var han dog kun en Enkeltmand, en *Person*, og langt større Mænd end han har maattet vige, for at den Samfunds-Institution, hvortil de var knyttede, derved kunde bestaa. Hvor stor Hengivenhed og Be-

undring Bankraadet end nærede for sin Direktør, saa kunde det dog tilsidst være blevet en Fristelse for det at frelse Banken ved at lade *ham* falde. Men da man skød over sit første Maal og netop endelig vilde selve Privatbanken som saadan til Livs, forlangte af dens Fædre, at de skulde give dens fortsatte Tilværelse som Bod for Brøde eller dog for Lykkebrist, — saa var der intet andet Svar at give end Kong Volmers: det var *deres* Hus — og kunde de vel dette nedstyrte i Grus?

Naar Tietgen siden tænkte tilbage paa den Tid, sved det ham ofte i Sjælen, at hans Banks ledende Mænd dog sluttelig for *saa* vidt havde givet efter for Oppositionens Tryk, som de imod hans stadige Raad tilsidst havde fremtvunget Salget af Telegraf-Aktierne. Naar man nu ser, til hvilket glimrende Foretagende »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« har udviklet sig i Aarenes Løb, kunde man ganske vist ogsaa have Lyst til at korse sig over saa stor en Mangel paa Taalmod og Fremtidssyn. Men det er nu en Gang let nok at spaa baglæns — man bør overlade til Mithridates at holde Nabocodonoser for en »ret Prophet«, fordi han »ogsaa veed forbigangne Ting«. For ret at vurdere, hvor vanskelige Forholdene i Virkeligheden var for Banken i 1877—78, maa man holde sig for Øje, at Situationen var denne: Penge var dyre og knappe; medens Gennemsnits-Saldoen paa Folio endnu i 1876 oftest havde været oppe paa henved 4 Mill. Kr., var den i 1877—78 sjældent højere end lidt over 3 Mill. Kr. og ofte nede paa $2\frac{2}{3}$ Mill. Kr. Efter 1875 forringedes overhovedet de 3 følgende Aar de paa Folio indbetalte Beløb med over 83 Mill. Kr. Knapheden paa disponible Midler var i 1877—78 til Tider saa stor, at man ligefrem gik i daglig Frygt for »at svække Bankens Mobilitet og binde dens Kapital.« Ja, det gik til Tider endog saa vidt, at ven-skabeligsindede Firmaer blandt Bankens Storkunder, som havde klækkelige Beløb staaende paa Folio, underhaanden opfordredes til altid i Forvejen at give Banken Varsel, naar de vilde udtage større Summer af deres Tilgodehavende. Det var derfor paa det

paagældende Tidspunkt egentlig ligefrem nødvendigt, for at faa rede Penge, at skaffe sig det Par Millioner Kroner, som hin oft-nævnte Restbeholdning af Telegraf-Aktier repræsenterede, — hidtil havde man maattet lombardere dem i Udlandet og ofte til særdeles trykkende Renter.

Nuomstunder, hvor der for en Bank som Privatbanken kun vilde behøves et Telegram til Udlandet for at faa Penge i Millionvis til Disposition, lyder alt dette sælsomt og helt forunderligt. Men just derfor maaler det i Grunden bedre end noget andet, hvor trang den Port var, gennem hvilken Banken da maatte klemme sig ud af sine Vanskeligheder.

Efter alle Samtidiges Vidnesbyrd stod Tietgen denne Tid igennem med mandigt Taalmod og utrættet Ihærdighed. Uforanderlig bar han Ro og Selvtillid til Skue, viste ingen Vaklen eller Frygt, holdt Hovedet tillidsfuldt oppe — og gik sin daglige Gang saa frejdig og ubekymret, at Ingen ved Synet af ham noget Øjeblik kunde tro, at Uheld og Bekymringer Time for Time taarnede sig op omkring ham. »Vanskeligheder er kun til for at overvindes«, sagde han selv senere paa det nationaløkonomiske Møde i Malmö 1881 — da havde han ogsaa vist, at dette energiske Ord i hans Mund ikke var en blot Taalemaade. Paa ny og dybsindigere Vis kunde der med Sandhed siges om ham: »i med- och motgång lika, sin lyckas öfverman.«

Men da netop derfor den lunefulde Gudinde atter rakte ham sin Finger, men rigtignok ogsaa kun — en Finger, tog han strax hele Haanden. Ligesom han havde baaret Vanheldets voxende Byrde uden at segne under den, saaledes rettede han sig som en Staaifjeder, saa snart det letted' og lysned' en Smule for ham. Hans »herskende Egenskab« var netop fremfor alt *Spænstighed*. — —

Med 1879 veg efterhaanden det ydre Tryk. Pengemarkedet blev atter rigeligt, og under »den stadige Stilhed i Forretningslivet« strømmede atter betydelige Kapitaler til Banken. Da derefter Diskontoen herhjemme gik ned til 3 pCt., begyndte Foretagelseslysten

atter at røre sig, og den gode Høst i 1880 gav i Forening med den almindelige Bedring af Konjunkturerne Omsætningen fornyet Liv. Banken deltog desuden det nævnte Aar med Held i forskellige større inden- og udenlandske Laane- og Converterings-Operationer — saasom det norske og det svenske 4 pCt.'s Statslaan af s. A., Converteringen af den svenske Hypothekbanks 5 pCt.'s Laan og Det Forenede Dampskibs-Selskabs Obligationer — og ved alt dette steg Fortjenesten saa stærkt, at Kontoen for forskellige Aktiver, gennem passende Afskrivning, kunde bringes ned til en Værdi, hvis Ansættelse de kritiske Revisorer kunde slutte sig til, »naar Reservefondens 89,300 Kr. medtoges for en mulig Difference«. Hermed var der altsaa endelig tilvejebragt fuld Dækning paa alle Poster — Banken var igen *paa ret Køl*.

I 1881 foldede det nyvakte Forretnings-Røre sig endnu livligere ud, og næppe mærkede Tietgen, at Tidens Bølge atter bar og løfted', før han atter tømred' nye Foretagender sammen og dristig satte nye Skuder i Søen. I det nævnte Aar stiftede han »De Danske Spritfabriker« og »Thingvalla Dampskibs-Selskab«, det følgende Aar »Kjøbenhavns Telefon-Selskab«. Foruden i den finansielle Ordning af de nævnte Selskaber deltog Banken i 1881—82 i »Det Forenede Dampskibs-Selskab's Aktie-Udvidelse, Converteringen af Tuborg-Fabrikers Prioritetslaan samt i Sukkerfabrikerne's Obligationslaan.

Netto-Overskudet steg da ogsaa i disse Aar fra ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. i 1880 til $\frac{3}{4}$ Mill. Kr. i 1881 og over $\frac{4}{5}$ Mill. Kr. i 1882. Efter i 5 Aar at have nøjedes med kun at give 4 pCt. Udbytte, kunde man derfor i 1881 fordele 5 pCt. til Aktionærene og i 1882: $5\frac{1}{2}$ pCt. og dog samtidig det førstnævnte Aar forøge Reservefonden op til 190,700 Kr. og videre i 1882 op til 274,400 Kr. — hvorhos man i Regnskabet for 1881 nedskrev Bankens Beholdning af de i Kampens Tid saa meget omstridte Bergslagernes Järnvägs Aktiebolags Obligationer med 10 pCt. (til en Kurs af 70). En *bogstavelig* talt »extraordinær« Forsigtighedsregel; thi faa Aar efter

(1889) kunde de realiseres til den Pris, hvortil de i sin Tid overtoges!

Da Banken (eller rettere Tietgen) i 1882 fejrede sit 25 Aars Jubilæum, var det ej alene i den trygge Følelse af vel overstaaede Genvordigheder, men tillige i den faste Forvisning om at kunne skride Fremtiden i Møde under *Tillidens Tegn*.

Men hvad der var vundet, var endnu mere end dette: Privatbanken var gennem sin skiftende Skæbne endelig naaet til at staa for Alverdens Bevidsthed som det, den naturligvis altid havde været: en virkelig *Institution*. Den kaldtes ikke længer for »Tietgens Bank« — det var *den*, der havde frelst Tietgen, ikke omvendt. Den havde vist sig at være bygget paa Klippegrund og havde just derfor kunnet hævde en selvstændig, af andre Foretagender og personlig Storhed uafhængig Tilværelse.

*

*

*

Egen voxer stille i Skoven, siger Carlyle, i tusinde Aar; fra et lille Agern skød den op, tog Væxt, blomstrede og løvedes Aar efter Aar — alt i *Tavshed*! Disse Ting *hændte* ikke, de blev langsomt *gjort*, ikke i en Time, men i Dagenes Flugt: hvad var der at sige om *det*? Den ene Time syntes ligesom den anden, tavs og stiltfærdig. Først naar Skovhuggeren kommer med sin Øxe, høres der et Echo gennem Ensomheden — det langtlydende Brag, naar Egen *falder*.

Saa lidet har Historien at berette om, hvad der gaar godt og naturligt — først naar der kan blive Tale om Fald og Ulykke, faar den travlt med at fortælle. Derfor har MONTESQUIEU Ret, naar han siger: »lykkeligt det Folk, hvis Krønike er kedelig«, — eller som det endnu skarpere er blevet udtrykt: »lykkeligt det Folk, hvis Krøniker er tomme«.

Og for en Samfundsinstitution som en *Bank* gælder dette endnu mere. Hvis man med Begrebet »Historie« forbinder Fore-

stillingen om sælsomme Tildragelser eller vidunderlig vexlende Skæbnespil, saa burde egentlig aldrig en Bank have nogen Historie. Eller i hvert Fald ikke nogen *anden* Historie end den, der kunde fortælles med tørre Tal, som meldte om idel Fremgang og Trivsel, en stadig fortsat Væxt, hvor blot Tempoet skiftede. Dog, ved en Bank, der, som Privatbanken, er undfangen i en glad og tryk Blomstringstid og kom til Verden paa Kanten af en Krise, maa man finde sig i, at den bærer Mærker af begge. Saa menneskelig kækt, som den, takket være sin geniale Leder, begyndte med at gaa i Spidsen for dansk Erhvervslivs Udvikling, maatte den ogsaa i Modgangstider komme ind under menneskelig Forkrænkkeligheds Vilkaar.

Men fra det Øjeblik, da Banken endelig havde voxet sig op til en *Institution*, voxet sig ud over enkeltmenneskelige Dimensioner — efter at den netop i Stormens Dage havde vist sig at være bleven Borg og Fæste, som gav sin Leder Ly og Værn, — saa er »Romanen ude«, og fra nu af vorder, *til Bankens Held*, dens Krønike kort og kedelig.

Var de første 25 Aar bevægede nok, saa har de sidste 25 Aar vist et roligt fremadskridende Forløb, en stadig fortsat Stigning i Rigdom og Ry, i Anseelse og Velstand, i Samfunds-Betydning og Pengevælde. Som al anden økonomisk Udvikling er ogsaa Bankens foregaaet stødvis og ujævnt, slaaende Følge med Konjunkturernes skiftende Gang, men stedse har Forskellen mellem Aarene kun været en Forskel i Opmarchens Hastighed — Forskellen mellem sindig Fremadskriden og rask Sejrsløb.

Naturligvis har der ogsaa i disse sidste 25 Aar af og til kunnet indtræde Uheld og Vanskeligheder ligesom i Halvfjerdsernes Slutning. Men de har altid kunnet overvindes indenfor selve det paagældende Aars Ramme, altsaa været i Ordets egentlige Betydning *forbigaaende* — eller de har kun været Udtryk for den naturlige Gnidnings-Modstand, som saakaldte »daarlige Tider« med visse Aars Mellemrum altid *maa* udøve paa en Banks Virksomhed.

Alt i alt har dog disse Genvordigheder i den sidste Halvdel af Bankens Femti-Aar kun været faa og smaa og i intet Tilfælde sat nævneværdige, endsige varige Spor. Egen er bare voxet og voxet, dens Stamme stedse bleven vældigere, dens Krone højere og tættere — den ene Times Væxt har lagt sig paa den andens sikkert og stilfærdigt — hvad »Kundgørelsens Raab« skulde dette vel behøve?

»Disse Ting *hændte* ikke, de blev langsomt *gjort* — i Dagenes og Aarenes Flugt.«

*

*

*

Aarene 1883—87 var de dalende Prisers Aar, — efter den korte Opblusning af Handelsrøret 1880—82 blev Forretningslivet trægt, tungsindigt og stillestaaende. De første 2 Aar 1883—84 var imidlertid Diskontoen efter Omstændighederne ret høj — ofte $4\frac{1}{2}$ à 5 pCt. og om Efteraaret begge Aar 5 à $5\frac{1}{2}$ pCt. — og Banken tjente under disse Omstændigheder godt, saa meget mere som den med Held deltog i forskellige større Forretninger, heriblandt den nye Emission af det svenske 4 pCt.'s Statslaan af 1880. Udbyttet blev da ogsaa henholdsvis 6 pCt. og 7 pCt., medens Reservefonden samtidig ved ekstraordinære Henlæggelser voxede op til over 587,000 Kr. Vareprisernes fortsatte Fald paa saa at sige alle Omraader, deriblandt navnlig ogsaa vort Landbrugs Udførselsartikler, lammede i 1885—87 yderligere Forretningslivet, og Pengene ophobedes herved efterhaanden stærkere og stærkere i Bankerne. Det var dog væsentlig i Udlandet, at denne Udvikling fuldbyrdedes — herhjemme forringede den ugunstige Handelsbalance i 1885 og 1886 Landets flydende Kapital, men ved et vældigt Bortsalg af danske Værdipapirer til Tyskland, hvor Rentefoden i disse Aar var endog usædvanlig lav, lykkedes det at lette det indenlandske Pengemarked i den Grad, at den hjemlige Bankdiskonto i det meste af Aaret 1885 kunde holdes nede paa $3\frac{1}{2}$ pCt. og i 1886

paa 3 pCt. Først i 1887 naaede hin Periodes overstrømmende Pengerigelighed vort Marked, saa at Privatbanken endog fandt sig foranlediget til i hele Tidsrummet fra den 12. Marts til den 10. September at nedsætte sin Diskonto af Vexler til $2\frac{1}{2}$ pCt. — en Rente, som indtil da ingensinde havde været noteret her i Landet.

1887 blev da ogsaa som Følge heraf et stort Converterings-Aar, og i de sig dertil knyttende Finansoperationer deltog Banken i første Række. Heriblandt skal nævnes den i Marts 1887 foretagne Convertering af 155 Mill. Kr. dansk Statsgæld fra 4 pCt. til $3\frac{1}{2}$ pCt. og forskellige Kreditforenings-Converteringer, af hvilke Banken helt overtog Converteringen af den vest- og sønderjydske Kreditforenings Obligationer til et Beløb af 25 Mill. Kr. Ogsaa til de i 1886—87 stedfindende Converteringer af Københavns Kommunes Gæld (paa ialt 29 Mill. Kr.) var Banken med, ligesom den det førstnævnte Aar participerede i det norske og hollandske $3\frac{1}{2}$ pCt.'s Statslaan samt i den svenske Rigshypothekbanks $3\frac{1}{2}$ pCt.'s Laan.

Iøvrigt blev Banken i 1885—86 ramt af et Par store Tab, det førstnævnte Aar ved Vexellerer-Firmaet H. P. Hansen's Fallit (ca. $\frac{1}{2}$ Mill. Kr.), det følgende Aar ved tvende større Defraudationer (550,000 Kr.). Det første Tab kunde helt afskrives af Aarets Fortjeneste, det andet ved yderligere at tage 170,000 Kr. af Reservefonden, og under disse Forhold blev Udbyttet disse to Aar kun 4 pCt. Som Følge af den rigelige Provisionsindtægt ved de ovennævnte Laaneoperationer i 1887 kunde der derimod i dette Aar uddeles en Dividende af 6 pCt. til Aktionærerne.

Derefter følger to extragode Aar: 1888 og 1889. Den store Overflod af billig Kapital gav i Slutningen af 1887 endelig Foretagelseslysten nyt Mod, og ligesom i 1880—81 udviklede der sig et Par Aar igennem Verden over et livligere Forretningsrøre, som ogsaa kom vore hjemlige Forhold til Gode. Og samtidig kunde alligevel Converteringerne med Held fortsættes: i 1888 optog Norge et 3 pCt.'s Laan paa $3\frac{1}{2}$ Mill. £ til Afbetaling af ældre Laan og i November

s. A. det russiske Rige et Laan paa 125 Mill. Rubler, som i hvert Fald delvis havde samme Karakter. I begge disse Operationer deltog Privatbanken for Danmarks Vedkommende, medens den samtidig besørgede Converteringen af »Det Forenede Dampskibs-Selskab«s Obligationer fra 5 pCt. til 4 pCt. I Marts 1889 fulgte derpaa Converteringerne af de to Husmands-Kreditforeningers Obligationer, men Aarets Hovedbegivenhed paa dette Omraade blev dog den store Convertering, der gennem Privatbanken i Forbindelse med de tre andre københavnske Hovedbanker fandt Sted i Dagene fra 11. September til 30. Oktober, og som omfattede 2., 3. og 4. Serie af Østifternes Kreditforening og Jydske Landejendommers Kreditforening samt 1. og 2. Serie af Østifternes Kreditkasse-Obligationer. Til Held for denne store Transaktion begyndte vort hjemlige Pengemarked først at strammes, under Indflydelse af den allerede langt tidligere paa Aaret indtraadte højere Rentefod i Udlandet, i Midten af Oktober, da Diskontoen hævedes fra 3 à $3\frac{1}{2}$ pCt. til $3\frac{1}{2}$ à 4 pCt., efter at den i 3 Aar havde været noteret uforandret.

Under disse forskellige Omstændigheder steg Bankens Fortjeneste saa stærkt, at den for 1888 kunde give 7 pCt., for 1889 endog $7\frac{1}{2}$ pCt. i Udbytte, hvorhos der det førstnævnte Aar dannedes en Extra-Reservefond paa 125,000 Kr., som i 1889 yderligere forøgedes til det dobbelte, medens samtidig Reservefonden bragtes op til 612,000 Kr.

De tvende følgende Aar 1890—91 dalede atter Obligationskurserne; med et Par Maaneders Afbrydelse i Begyndelsen af 1891 fortsattes dette Fald gennem begge Aarene, medens samtidig Diskontoen, efter at have været nede i $3\frac{1}{2}$ à 4 pCt., begyndte at stige i Oktober 1890 og efter en kortere Nedgang i Foraaret 1891 atter gik videre i Vejret fra Maj til November, hvor den sluttelig naaede 5 à $5\frac{1}{2}$ pCt.

Skønt Banken som Følge af Fondskursernes Dalen i disse to Aar maatte afskrive tilsammen over $\frac{1}{4}$ Mill. Kr. paa sin Behold-

ning af Værdipapirer, og Lejligheden til nye Forretninger overhovedet var ringe, kunde der dog fordeles henholdsvis $5\frac{3}{4}$ og 6 pCt. i Udbytte. I 1891 overtog Banken Tegningen af $2\frac{1}{2}$ Mill. Kr. 5 pCt.'s Obligationer, udstedte af De Forenede Bryggerier, og 1 Mill. Kr. 4 pCt.'s Obligationer, udstedte af Frederiksbergs Kommune. Den deltog desuden som Medkontrahent i Placeringen af Ruslands 3 pCt.'s Guldlaan af s. A. — og var endelig med til Udvidelsen af Aktieselskabet Larsens Plads, der erhvervede de to tilstødende store Pakhuse.

I Foraaret 1892 blev Pengemarkedet paany rigeligere, og Faldet i Obligationskurserne standsede. Dette hang sammen med den af de stadig nedadgaende Priser fremkaldte Mangel paa Forretningslyst, og Emissionsvirksomheden kunde under disse Forhold ikke antage noget større Omfang. Den 28. Juni fremlagde Privatbanken Københavns 4 pCt.'s Kommunelaan paa $5\frac{1}{2}$ Mill. Kr.; desuden deltog den sammen med Landmandsbanken og Handelsbanken i Converteringen af De danske Sukkerfabrikers Obligationer fra 5 til 4 pCt. Bankens Udbytte blev dette Aar $5\frac{1}{2}$ pCt. Det følgende Aar, 1893, blev, til Trods for en Del Rystelser af det internationale Pengemarked — som dog ikke afficerede vort eget — et roligt, jævnt Bankaar med en Dividende paa $6\frac{1}{4}$ pCt.

I 1894 indtraadte der en ligefrem overvældende Pengerigelighed Verden over og dermed en saa stærk Nedgang i Rentefoden, at den virkede helt forbavsende: Diskontoen i London gik under 1 pCt. og stod i Frankrig og Tyskland den største Del af Aaret kun lidt over 1 pCt. Herhjemme begyndte man med en Notering af 4 à $4\frac{1}{2}$ pCt., som den 24. Januar gik ned i $3\frac{1}{2}$ à 4 pCt., men siden ej heller lavere. Af stor Betydning var det derfor, at der i December Maaned ved Privatbankens Mellemkomst blev afsluttet et 3 pCt.'s *dansk Statslaan* paa 25 Mill. Kr., der placeredes i Paris og London og til Trods for den høje Kurs (93) blev en Succès det førstnævnte Sted. Da de nye Statsobligationer strax efter Sub-

skriptionens Slutning (den 18. Decbr.) tog betydelig Favør, blev dermed paa Tærskelen af det nye Aar (1895) Spørgsmaalet om en Convertering af vore 4 pCt.'s Kreditforenings-Obligationer brændende: det nye 3 pCt. Papir satte nemlig pludselig Fart i $3\frac{1}{2}$ pCt. Effekternes Kurs, saa at de ved Aarsskiftet naaede tæt op til Pari. En saadan Convertering fandt derefter ogsaa Sted i Februar 1895, omfattende ca. 250 Mill. Kr. Kreditforenings-Obligationer.

Foruden heri deltog Banken ogsaa i den Juli s. A. stedfundne Convertering af Ny jyske Købstads Kreditforenings-Obligationer fra 4 til $3\frac{1}{2}$ pCt. Endelig besørgede den Converteringen af De Forenede Bryggeriers 5 pCt.'s Obligationer til $4\frac{1}{2}$ pCt.

I 1894 led Banken et meget betydeligt Tab ved Standsningen af et stort Kornhus i Maj Maaned — paa en Tid, da de paa dette aabnede Kreditiver var paa det højeste. Banken maatte selv overtage Realisationen af de imod Rembourserne validerende Ladninger, hvad der ved de daglig faldende Priser kun lod sig udføre delvis og med betydeligt Tab. Efter at de ved Aarets Udløb tilbageværende Beholdninger var optagne til Dagens laveste Priser og Tabene afskrevne paa Aarets Fortjeneste, blev denne *Netto* kun 481,300 Kr., altsaa svarende til et Udbytte paa 4 pCt. af Aktiekapitalen. Hertil føjedes imidlertid endvidere 1 pCt. af den i 1888 oprettede Extra-Reservefond ifølge dennes Bestemmelse: at bøde paa indtræffende Tab og forbedre Udbyttet.

Af det saaledes paa Rembours-Kontoen i 1894 afskrevne Beløb kom imidlertid atter en større Del til Indtægt i 1895, og da samtidig dette Aar de ovennævnte Converterings-Forretninger gav god Provisions-Indtægt, blev Bankens samlede Fortjeneste større end i noget tidligere Aar (1,572,400 Kr.). Udbyttet for 1895 kunde derfor blive $7\frac{1}{2}$ pCt., hvorhos Extra-Reservefonden ej alene fik sit Tilskud fra 1894 (120,000 Kr.) tilbage, men desuden et nyt Beløb af 220,000 Kr. — saaledes at begge Reservefonds voxede op til et Totalbeløb af over 1,320,400 Kr.

*

*

*

Da Tietgen en Majdag i 1896 tog Ferie, stod han endnu ved Afskeden i sin fulde Kraft. Ingen anede, at det var sidste Gang, han som Direktør gik ud ad Bankens Dør.

Om Sommeren og Efteraaret haabede man endnu paa, at han til Trods for den Svagelighed, som havde ramt ham, skulde genvinde sin Sundhed hel og ubeskaaren. Men henimod Nytaarsskiftet 1897 blev det klart, at hans Direktør-Dage i Banken var talte — fra 1. Januar 1897 traadte han tilbage og afløstes af JULIUS LARSEN som Første-Direktør, medens samtidig AXEL HEIDE blev Anden-Direktør. Tietgen udnævntes derpaa til Æresformand for Bankraadet, hvilken Post han beklædte til sin Død.

Allerede i August 1888 havde DAMM taget sin Afsked for, som alt oplyst, at gaa over til Handelsbanken, og i hans Sted var derpaa cand. polit. HANS CHRISTIAN JULIUS LARSEN (f. 16. Juli 1850), Forretningsfører for »De private Reassurandører«, bleven knyttet til Direktionen.

Som Aumonts Efterfølger efter dennes Tilbagetræden indtraadte endvidere den 1. April 1895 VIGGO WITH (f. 21. Aug. 1858), daværende Korrespondent hos C. J. Hambro & Søn, London. With ansattes først som Suppleant for Direktionen og udnævntes derpaa til Direktør fra 1. Januar 1896.

Privatbankens Direktion kom saaledes fra 1. Januar 1897 til at bestaa af d'Hrr. JULIUS LARSEN, AXEL HEIDE og VIGGO WITH.

Af disse traadte cand. jur. HEIDE (f. 19. Marts 1861) over fra Københavns Laane- og Diskontobank, hvori han fra sammes Stiftelse og til nævnte Dato havde beklædt Posten som Direktør.

Det kan desuden her meddeles, at Bankraadets mangeaarige Formand, Etatsraad C. A. BROBERG, afgik ved Døden 30. April 1886 og afløstes af Grosserer, senere Etatsraad GEORG PETERSEN.

*

*

*

I hvor høj en Grad Privatbanken efterhaanden i Aarenes Løb var bleven en Stat i Staten — i hvis skiftende Styre ethvert »Kongen



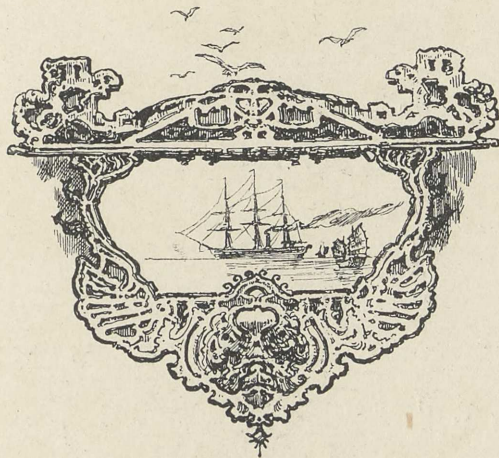
er død« i samme Aandedræt efterfølges af et »Kongen leve« — fremgaar allerbedst af, hvor stille og spørløst Tietgen gled ud af Bankens Saga. Personerne kommer og gaar, men Banken bestaar.



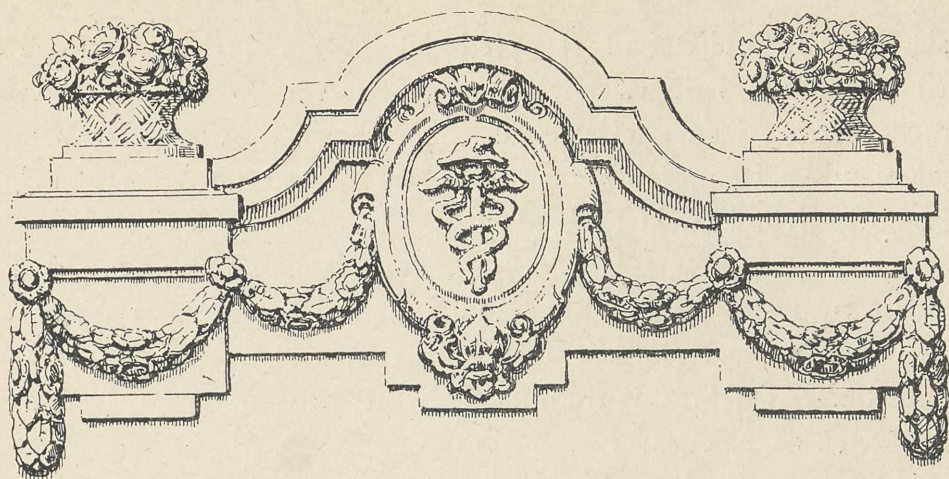
Og dog vil der sikkert altid over Banken dvæle et Mindets Skær fra Tietgens Dage. Det var ikke saa, at den stod og faldt med ham — nu ti Aar efter hans Bortgang staar Privatbanken stoltere og stærkere end nogensinde i Tietgens Tid. Dog fra denne laaner Navnet endnu en Glans af Ry og Daad — en *Histo-riens* Straaleglorie, som intet andet dansk Pengeinstitut kan op-vise Mage til.

Der var det i Tietgens Sjæl, som var Sjæl for Titanisk Tragten, en Skaberdristighedens Overmod, der kun altfor let kunde sprænge de af Samfundskløgten skabte Rammer — farligt nok for en Bank, saa vist som en saadans Trivsel netop saa væsentlig beror paa den rette Grænsedragnings vanskelige Kunst. Men der var ogsaa *det* i ham, som gjorde ham til en Mester paa Bankvæsenets Felt: en sikker Evne til af den mindste Skiften i Pulsslagets Rytme at kunne bedømme Svingningerne i Samfundslegemets Sundhedstilstand, en klar og virksom Forstaaelse af, hvad der, ved »Blodets« forskellige Omløbs-Hastighed, i hvert enkelt Tilfælde var den rette Kurmethode for en Bank at udøve.

Med et gammel-testamentligt Udtryk tør det derfor ogsaa siges om Tietgens Bank, at der *efter* hans Død er blevet »to Dele af hans Aand tilbage«.







VI.

Med 1896 begyndte der en ny økonomisk Opgangsperiode, der i rigt Maal kom Banken til Gode. Konjunktur-Bevægelsen tog sit Udspring i Nordamerika og forplantede sig derfra hurtigt til Europa. Varepriserne steg, Masser af nye Foretagender sattes i Gang overalt, Kravene til disponible Midler voxede, Penge-rigeligheden ebbede ud, og Diskontoen begyndte at strammes. Og som det altid gaar i saadanne Tider, hvor Folk bare vil have Penge og Penge — for hvor mange de end faar, og hvor dyrt de end maa betale for at faa de mange Penge, saa kan de dog tjene endnu flere — i første Række bliver under slige Forhold *Bankforretningen* netop den bedste.

Allerede i 1896 kunde Privatbanken give et Udbytte af $6\frac{3}{4}$ pCt. og samtidig godskrive Extra-Reservefonden et Beløb af 130,000 Kr. — I 1897 blev Udbyttet 7 pCt. og det endda efter, at der paa Vinden og Tabs Konto var afskrevet et Tab paa hele 600,000 Kr., som paaførtes Banken ved dens Forhold til Dampskibs-Selskabet »Thingvalla« — hvis finansielle Stilling Banken af Hensyn til Vedligeholdelsen af den nationale Amerika-Rute ansaa

sig for æresforpligtet til at opretholde og genoprejse. Som det vil vides, var Thingvalla-Selskabet et Par Aar i Forvejen blevet medinddraget i en ødelæggende Konkurrencestrid mellem de store udenlandske Dampskibslinier — og var derved uden egen Skyld kommet dybt i Gæld til Banken.

I de nærmest følgende Aar skred Højkonjunktoren sejrrig videre med stiv og stigende Rente i sit Følge. 1898—1900 blev da ogsaa trede Recordaar for Banken med hele 8 pCt. i aarligt Udbytte. Af større Forretninger, hvori Banken i disse Aar har deltaget, skal nævnes:

det $3\frac{1}{2}$ pCt. Svenske Statslaan af 1899,

det $3\frac{1}{2}$ pCt. Norske Statslaan af 1900,

4 pCt. Aarhus Kommunelaanet af 1899,

$3\frac{1}{2}$ pCt. Dansk Statslaan af 1900 (12,000,000 Kr.),

4 pCt. Christiania Kommune-Laan af 1900 £ 1,200,000,

samt følgende ny Aktie-Emissioner:

Kjøbenhavns Laane- og Diskontobank,

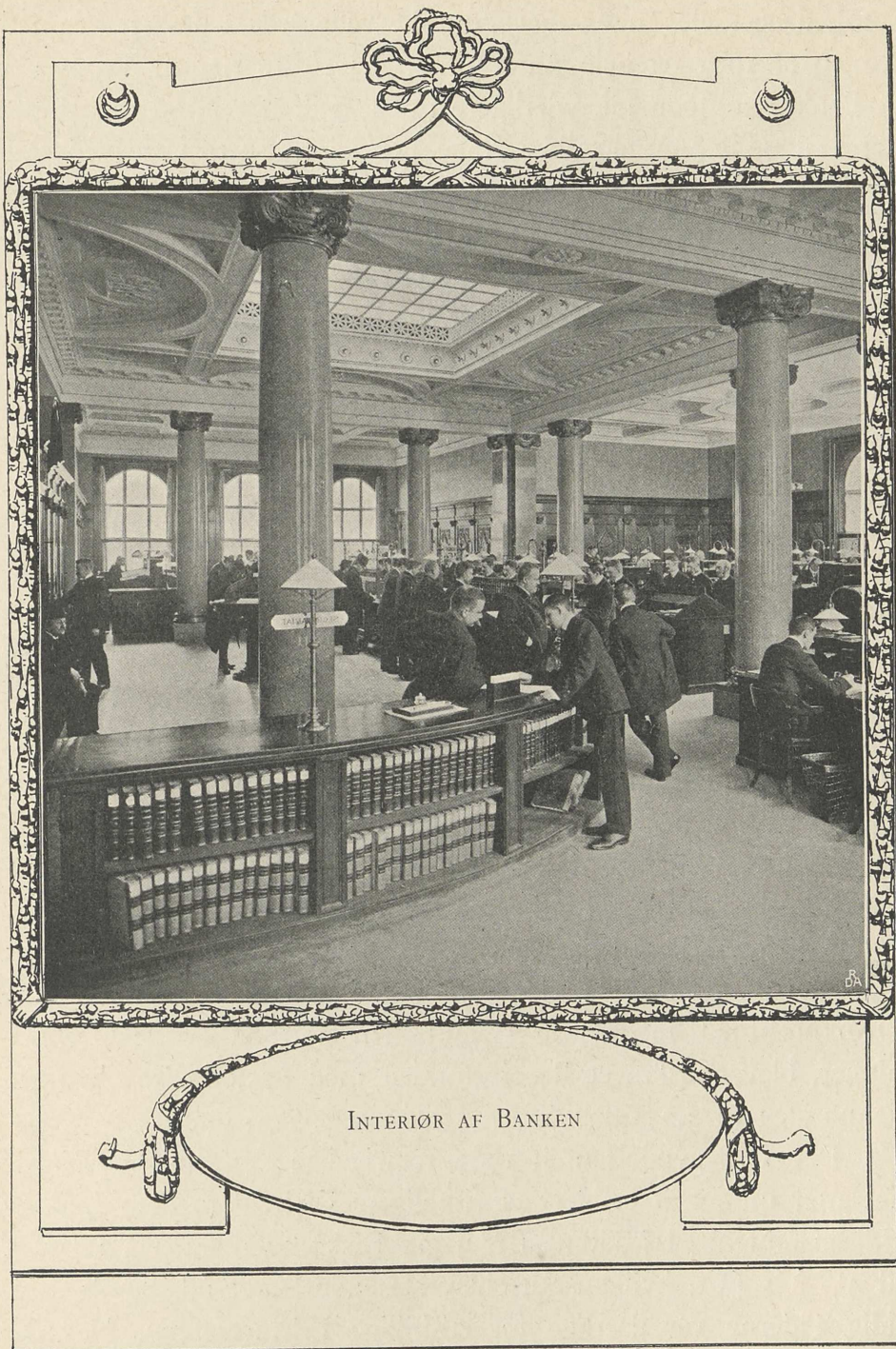
Det Forenede Dampskibs-Selskab,

Det østasiatiske Kompagni,

— hvilke alle blev afviklede med god Fortjeneste.

Under disse Forhold besluttedes det paa en Generalforsamling den 15. Marts 1899 at udvide Aktiekapitalen med 6 Mill. Kr. til 18 Mill. Kr. Netto-Fortjenesten ved den nye Aktie-Emission (henvend 1 Mill. Kr.) overførtes som sædvanlig til Reservefonden, der herved voxede til ca. 2,170,000 Kr., medens samtidig Extra-Reservefonden bragtes op til 835,000 Kr.

I 1901 kom endelig det uundgaelige *Tilbageslag* efter den store Opgangsperiode. Diskontoen, som efterhaanden var dreven op til 6 à $6\frac{1}{2}$ pCt. i 1900, gik den 1. Maj ned i 5 à $5\frac{1}{2}$ pCt., hvilken Sats blev staaende Aaret ud. Men Pengeknapheden vedblev dog at være saa stor, at Indlaans-Renten forblev uforandret høj, saaledes at der mellem den laveste Diskonto og højeste Indlaans-Rente kun var en Forskel af $\frac{1}{2}$ pCt. Dette for Bank-Virk-



somhed særdeles ugunstige Forhold vedvarede uafbrudt gennem Resten af 1901 og hele Aaret 1902, det sidste Aar til Trods for, at Bankdiskontoen gik yderligere 1 pCt. ned. Derimod indvandt der i disse 2 Aar en ikke ringe Provisions-Fortjeneste ved Deltagelsen i det $3\frac{1}{2}$ pCt. *danske Statslaan* af 1901 paa 43 Mill. frcs., det $3\frac{1}{2}$ pCt. norske Statslaan af 1902 paa 50,6 Mill. frcs., Københavns 4 pCt. Kommunelaan af 1901 (1,1 Mill. £) og $3\frac{1}{2}$ pCt. Kommunelaan af 1902 (20 Mill. Kr.), Emissionen af Frederiksberg Sporvejs og Elektricitets Aktieselskabs samt Københavns Tændstikfabriker & Aktietændstikfabriken »Merkur«s Aktier i 1901 og De Københavnske Sporvejes $4\frac{1}{2}$ pCt. Obligationer i 1902. Samme Aar medvirkede Banken ved Dannelsen af Aktieselskabet »Mogenssen og Dessaus Væverier« i Odense.

Udbyttet i 1901 og 1902 blev henholdsvis $7\frac{1}{2}$ pCt. og $6\frac{3}{4}$ pCt. Det sidstnævnte Aar blev der desuden, bortset fra de sædvanlige Henlæggelser, af Aarets Fortjeneste lagt betydelige Reserver til Side for at sikre en i alle Maader forsvarlig Balance.

Paa Generalforsamlingen den 18. Marts 1903 besluttedes det at udvide Aktiekapitalen fra 18 Mill. Kr. til 27 Mill. Kr. Af disse 9 Mill. Kroner ny Aktiekapital blev de 3 Mill. placerede i Udlandet, medens de 6 Mill. blev tilbudte Bankens gamle Aktionærer, saaledes at der for hver 600 Kr. gamle Aktier kunde tegnes 200 Kr. ny Aktier til en Kurs af 110 pCt. Af denne Tegningsret blev der gjort Brug i videst muligt Omfang. Den indvundne Overkurs med Fradrag af Garanti-Provision og øvrige Omkostninger, blev godskrevet Reservefonden med 675,000 Kr., hvorved denne steg til 3,275,000 Kr.

Det i Begyndelsen af 1903 ret rigelige Pengemarked gjorde det atter muligt at etablere et rimeligere Forhold mellem Ind- og Udlånsrenten. I Midten af Maj gik Diskontoen fra 4 à $4\frac{1}{2}$ pCt. til $4\frac{1}{2}$ à 5 pCt, hvilken Sats blev staaende Aaret ud, og da samtidig Tiderne var daarlige for adskillige Erhvervsgrene, blev der ikke Tale om nogen Emissionsvirksomhed af større Betydning.

Privatbanken deltog dog for sit Vedkommende i Udstedelsen af 3 Mill. Kr. nye Aktier i Telefon-Aktieselskabet og Ordningen af Det østasiatiske Kompagnis $4\frac{1}{2}$ pCt.'s Obligationslaan ($3\frac{1}{2}$ Mill. Kr.).

De trykkede økonomiske Forhold kunde naturligvis ikke lade Banken uberørt, men takket være de ovenfor omtalte, Aaret i Forvejen henlagte Reserver, kunde Banken bære det store Tab af ca. 670,000 Kr., der ramte den ved Kjøbenhavns Korn- og Foderstof-Forretnings Fallit i Juni Maaned 1903, uden at berøre det løbende Aars Regnskab. — Udbyttet for dette blev $6\frac{1}{2}$ pCt.

*

*

*

I 1899 besluttede Banken at rejse sit eget Hus og købte i den Anledning Bygningskarré'en bag Børsen («de sex Søstre»).

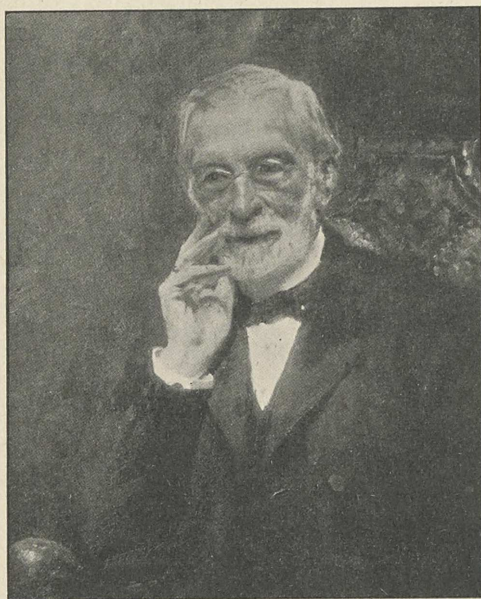
Efter at det i Løbet af Aaret 1900 var lykkedes at komme til Enighed med Havneraad og Magistrat angaaende de omliggende Gaders Regulering og dermed Fastslaaelsen af det endelige Areal for Bankens Bygning, fandt der en Konkurrence Sted mellem 6 fremragende Arkitekter med det Resultat, at AXEL BERG'S Plan blev antaget.

Den 5. September 1904 kunde Banken indflytte i sit nye Hus.

Som det vil erindres, havde Banken i 1869 købt Ejendommen Nr. 28 paa Kongens Nytorv for der at indrette sin Østre-Afdeling. Denne Ejendoms Værdi bogførtes i flere Aar for 240,000 Kr., indtil man i 1892 enedes med Store Nordiske Telegraf-Selskab om paa Grunden at opføre en Fællesbygning i bekvem moderne Stil, til Brug baade for Banken og Selskabet. Den 2. November 1893 kunde derefter Østre-Afdeling installeres i sine nye Lokaler, hvortil hørte en særlig Box-Afdeling. Ved Ombygningen steg Ejendommens Værdi til ialt ca. 794,149 Kr., hvorpaa der imidlertid af Aarets rige Overskud i 1898 afskrevs 194,149 Kr., hvorefter Aktivets Bogføringsværdi altsaa blev den forholdsvis beskedne Sum: 600,000 Kr.

Bankens Ejendom paa Hjørnet af Nygade og Nytorv bortsolgtes i 1896 for et Beløb af ca. 402,600 Kr., hvad der gav et Overskud paa 32,600 Kr. Ved Salget sikrede Banken sig imidlertid tinglæst uopsigeligt Lejemaal paa rimelige Vilkaar for de af dens Vestre-Afdeling beslaglagte Lokaler.

Børskarré'en blev i Balancen pr. 31. December 1901 opført til noget over 1 1/4 Mill. Kr., efter den ny Bygnings Opførelse og



WM. TH. MALLING

Bankens Indflytning Efteraaret 1904 afskreves der strax paa samme Aars Regnskab 350,000 Kr. paa Værdien, hvorefter Bankens tvende Ejendomme pr. 31. December s. A. kunde opføres til en samlet Værdi af ca. 3,361,300 Kr.

* * *

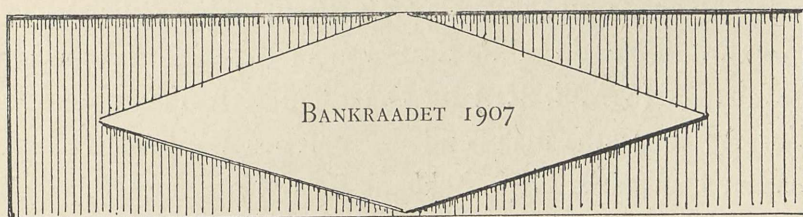
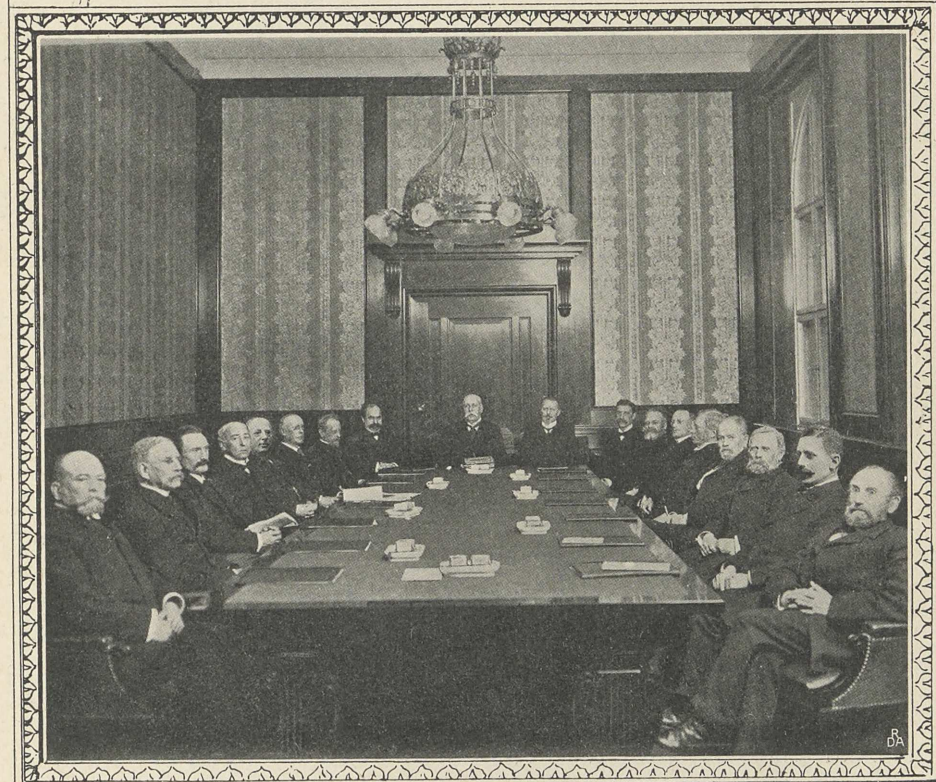
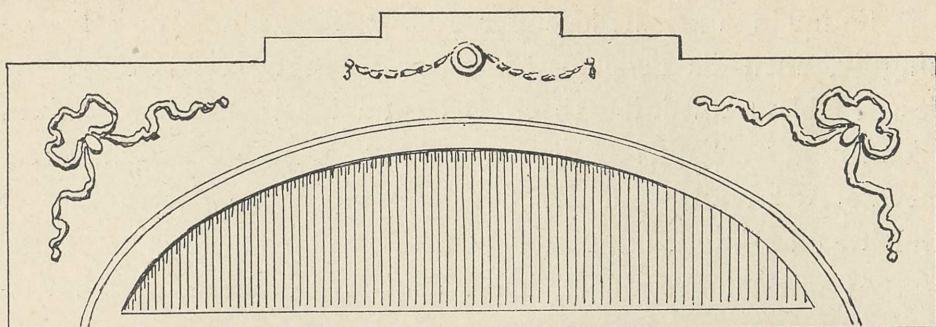
Den 20. December 1900 afgik Bankraadets Formand, Etatsraad Georg Petersen ved Døden og blev (den 8. Januar 1901) afløst af Etatsraad Wm.

TH. MALLING, der i 1890 var indtraadt i Bankraadet.

Etatsraad Malling fungerede derpaa til 10. April 1906, fra hvilken Dato han efter eget Ønske og under almindelig Beklagelse udtraadte af Bankraadet. I hans Sted valgtes til Formand Gros-serer GOTFRED HALKIER, som havde været Medlem af Bankraadet siden 1879 og f. T. er dettes ældst fungerende Medlem.

Om de øvrige Forandringer, der i den sidste Menneskealder har fundet Sted i Bankraadets Sammensætning, henvises til Bilag I og II.

* * *



Endnu i 1904 hvilede der et vist Tryk over dansk Forretningsliv, men da Pengemarkedet var roligt og rigeligt, og der desuden blev Anledning til en Del extra Fortjeneste for Banken, gik Brutto-Overskudet op til over $2\frac{1}{3}$ Mill. Kr., og efter den ovennævnte Afskrivning paa den nye Bygning kunde der fordeles et Udbytte til Aktionærerne af 6 pCt.

Af større Forretninger, hvori Banken dels alene, dels i For-



GOTTFRED HALKIER

bindelse med inden- og udenlandske Banker deltog i 1904, skal nævnes det norske $3\frac{1}{2}$ pCt. Statslaan af s. A. (40 Mill. Kr.), Det Forenede Dampskibs-Selskabs $4\frac{1}{2}$ pCt.'s Partiobligationslaan (5 Mill. Kr.) — endvidere Stiftelsen af den dansk-vestindiske Nationalbank (med en Kapital af 5 Mill. frcs.) og følgende Aktie-Emissioner: Islands Banks (2 Mill. Kr.), Detailhandlerbankens (1 Mill. Kr.), Esbjerg-Fanø Banks ($\frac{1}{2}$ Mill. Kr.) og Jydsk Telefon-Aktieselskabs ($\frac{1}{2}$ Mill. Kr.).

I 1905 deltog Banken paa samme Maade i det norske $3\frac{1}{2}$ pCt. Statslaan af s. A. (40 Mill. Kr.), det $4\frac{1}{2}$ pCt. siamesiske Guldlaan (1 Mill. £), Stockholms $3\frac{1}{2}$ pCt. Stadslaan (19 Mill. Kr.); Det østasiatiske Kompagnis 5 pCt.'s Partialobligationslaan (5 Mill. Kr.) — samt følgende Aktie-Emissioner: Københavns Laane- og Diskontobanks (6 Mill. Kr.) og Detailhandlerbankens (6 Mill. Kr.).

For Aaret 1906 maa endelig nævnes Bankens Deltagelse i Kongeriget Danmarks Hypothekbank-Laan (frcs. 27,777,500), Göteborgs 4 pCt. Stadslaan (15 Mill. Kr.), Københavns Telefon $4\frac{1}{2}$ pCt.'s Obligationslaan (4 Mill. Kr.), Burmeister & Wains 5 pCt.'s Flyde-

doklaan (1,250,000 Kr.) — samt følgende Aktie-Emissioner: Det Forenede Dampskibs-Selskabs (7 Mill. Kr.), Burmeister & Wains (5 Mill. Kr.), Det østasiatiske Kompagnis (5 Mill. Kr.), Detailhandlerbankens (4 Mill. Kr.), Aarhus Privatbanks (2 Mill. Kr.), Slangerupbanens (1½ Mill. Kr.).

Endvidere har Banken i 1906 været Underdeltager i det 5 pCt.'s russiske Statslaan af s. A. (2¼ Milliard frcs.), det 3½ pCt.'s tyske Rigslaan (260 Mill. Rmk.) og det 3½ pCt.'s preussiske Statslaan (300 Mill. Rmk.).

De tvende sidste Aar, 1905—06, bragte paany et stort Opsving i Erhvervs- og Forretningslivet. De første to Trediedele af 1905 gav dog ikke Lejlighed til særlig fordelagtig Pengeanbringelse paa Grund af det ved den indenlandske Konkurrence fremkaldte Misforhold mellem Ind- og Udlaansrenten. Men herpaa raadede i Aarets sidste Trediedel den stigende Rente Bod, og denne Bevægelse fortsattes paa indbringende Vis i 1906. Udbyttet blev da ogsaa i disse Aar henholdsvis 6½ og 7 pCt., hvorhos der i 1906 godskreves Extra-Reservefonden et Beløb af 90,000 Kr.

Bankens tvende Reservefonds er dels herved, dels ved den nedennævnte nye Aktie-Emission i 1906, nu ialt voxede op til en samlet Størrelse af over 6,1 Mill. Kr., altsaa det tredobbelte af, hvad Reservefonden var »de glimrende Aar« 1871—74.

En Sammenligning mellem disse Aar og 1905 vil overhovedet bedst vise den vældige Væxt i Bankens Virksomhed efter Aarhundredeskiftet.

Først i Halvfjerdserne balancerede saaledes Aarsregnskabet med ca. 40 Mill. Kr., i 1905 var Tallet over 102 Mill. Netto-Overskudet var i Recordaaret 1871 1,4 Mill. Kr., senere gik der mange Aar, før blot den ene Million naaedes igen, og enkelte Aar var Netto-Overskudet endog under ½ Mill. Kr., — men i 1905 var det 2¼ Mill. Kroner.

Kasseomsætningen naaede i 1874 over 1 Milliard Kr., i 1905 var den næsten 2½ Milliard Kr. Omsætningen paa Folio var i 1872

og 1874 ca. 578 Mill. Kr., i 1905 1,052 Mill. Kr., Vexelomsætningen i 1872 næsten 92 Mill. Kr., i 1905 op imod 114 Mill. Kr.

Hvad Omsætningen i *fremmed Valuta* angaar, da omsattes i 1873 32,4 Mill. Reichsmark, i 1904 næsten 130 Mill. Rmk; i Sterling noget over 4 Mill. £ i 1871, i 1905 18,2 Mill. £. Omsætningen i francs var i Halvfjerdsernes Begyndelse normalt 8½ Million, i 1905 næsten 63 Millioner og i Aaret før 88 Millioner. — Endelig var Omsætningen i svenske og norske Kroner 46,4 Mill. Kr. i 1879 og over 85 Mill. Kr. i 1905.

*

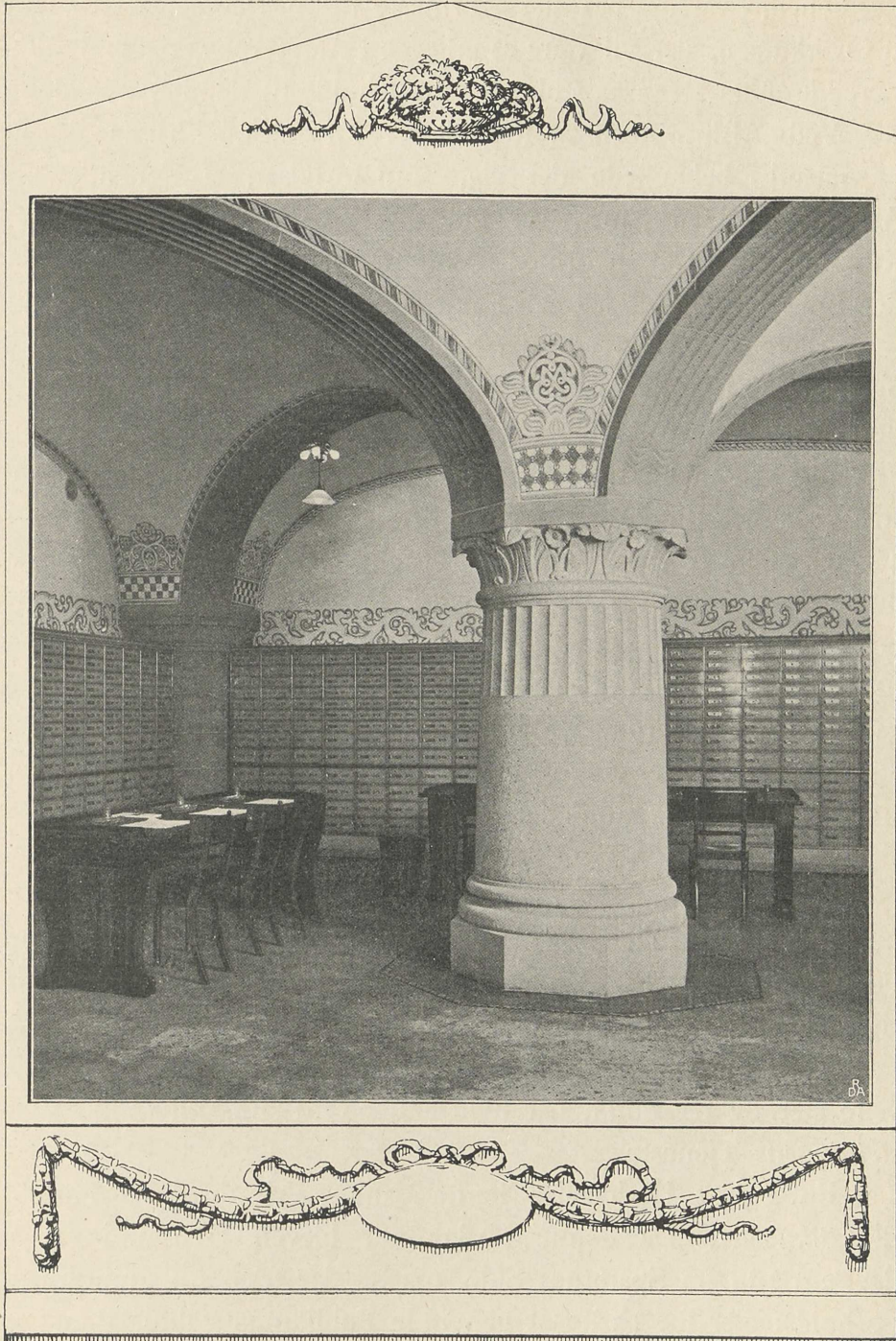
*

*

Den 12. September f. A. afholdt Banken en extraordinær Generalforsamling, hvorpaa Bankraadet enstemmig bemyndigedes til at udvide Aktiekapitalen, dels med 4 Mill. Kr. for herved at overtage »Kjøbenhavns private Laanebank«, dels herudover at forøge den med indtil 13 Mill. Kr. for at sætte Banken i Stand til at imødekomme de betydelige Krav, der paa Grund af Erhvervslivets Opblomstring stilledes til den af dens store og udmærkede Klientel.

Af denne Bemyndigelse gjorde Bankraadet i 1906 foreløbig Brug af et Beløb paa 9 Mill. Kr.; da der heraf maatte reserveres indtil 4 Mill. Kr. for at imødekomme den Aktionærerne i »Kjøbenhavns private Laanebank« indrømmede Ret til at erholde deres Aktier ombyttede med Aktier i »Privatbanken«, og det tiloversblevne Beløb af 5 Mill. Kr. var for ringe til at tilbydes Privatbankens gamle Aktionærer i et rimeligt Forhold, blev de ny Aktier uden offentlig Emission solgt til et Konsortium til en Kurs af 122 pCt., hvoraf de 7 pCt. var Dækning for de Udbyttekupons for Aaret 1906, hvormed Aktierne blev forsynede, saaledes at der for Reservefonden blev indvundet 15 pCt. med 1,350,000 Kr., og denne, den egentlige Reservefond naaede derved op til over 5 Mill. Kr. (foruden Extrafondens 90,000 Kr., jfr. ovenfor).

Det Beløb, der blev indvundet ved den nye Kapitals Medvirkning i de faa Maaneder af Aaret 1906, i hvilke den stod til



Raadighed, svarede paa det nærmeste til Størrelsen af den Skat af Overkursen, der vil være at erlægge i Aaret 1907, og er i indeværende Aars Regnskab bleven tilbageholdt til denne Anvendelse.

Ved Afslutningen af Regnskabet for »Kjøbenhavns private Laanebank« bekræftede det sig, som forudsat, at der inklusive Aarsudbyttet af 7 pCt. var effektive Værdier til Stede for den Kurs af 140 pCt., hvormed Aktierne blev indløste, saaledes at der Intet blev betalt for selve Forretningen.

Allerede i 1870 var der Tale om, at Privatbanken skulde overtage »Kjøbenhavns private Laanebank«s Forretninger: Aktionærerne i denne skulde have 106½ pCt. for deres Aktier og Privatbanken udvide sin Aktiekapital med 2 Mill. Kr. Den Gang strandede det imidlertid paa Spørgsmaalet om Aktieprisen. Nu, 36 Aar efter, er altsaa hin Tids Forehavende endelig bleven gennemført. I 1870 var det imidlertid Meningen, at »Kjøbenhavns private Laanebank« skulde gaa fuldstændig op i Privatbanken, — medens det nu, i hvert Fald foreløbig, er Hensigten at bevare det gamle velansete Firmanavn uforandret og under den tidligere daglige Ledelse videre at udvikle særlig den Art af Bankforretninger, som Laanebanken hidtil har lagt Vægt paa.

*

*

*

Har Privatbanken i Tidernes Løb blæst Liv i mange store Foretagender, saa har den dog modstaaet Fristelsen til at omskabe sit eget Væsen: den har aldrig ladet sig gøre hverken til Byggebank, Kreditforening eller Sparekasse, men stedse vedbleven at være slet og ret *Bank*, har med andre Ord kun stillet sig i *Omsættningens* Tjeneste.

En enkelt Undtagelse herfra danner Privatbankens Forhold til »*Bikuben*«. Da denne i 1873 var bleven Genstand for et ligefrem *run* fra Sparernes Side, maatte der træffes ekstraordinære Forholdsregler for paany at genvinde Publikums Tillid. Bikubens Styrelse modtog derfor et Tilbud fra Vexellererne B. L. Fränkel &

Co. og R. Henriques jun., ifølge hvilket disse stillede for 1 Mill. Rdl. solide rentebærende Effekter som Sikkerhed for Opfyldelsen af Kassens Forpligtelser, imod som Vederlag at erholde en Trediedel af dennes aarlige Netto-Overskud, samt Ret til at besætte Halvdelen af Pladserne i Repræsentantskabet. Denne Garanti-Fond med dertil knyttede Rettigheder overtog Privatbanken, paa Forslag af Tietgen, i Sommeren 1873, fra Januar 1874 at regne. Da Bikubens Sparekasseafdeling, efter at den økonomiske Krise i Halvfjerdserne var overstaaet, udviklede sig stærkt, saa at der hvert Aar blev et rigeligt Overskud, blev denne Ordning i og for sig en god Forretning for Banken, som herved endog til Tider opnaaede en Extra-Rente paa sine i denne Fond deponerede Værdipapirer, der i Gennemsnit af 1873—89 løb op til 2,7 pCt. aarlig og i 1887 endog blev over 3 pCt. (168,000 Kr.). Men til Gengæld stillede Privatbanken sig ogsaa særdeles kulant overfor Sparekassen, — »de Repræsentanter, Privatbanken valgte, stod aldrig ensidig paa Garanternes Fordel, men havde aabent Øje for, hvad der kunde tjene »Bikuben«s Tarv, og i pengeknappe Tider kunde »Bikuben« trygt henvende sig til Privatbanken, saaledes i 1877, da Directionen saa sig foranlediget af en stærk Diskontoforøgelse til at søge et Laan paa $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ Mill. Kr. til at klare Juni Termin, og Nationalbanken rent ud afslog at yde Laanet, uagtet der tilbødes rigelig Sikkerhedsstilling i solide Børspapirer«. Da siden »Bikuben«s egen Reservefond efterhaanden voxede, saaledes at det Aar for Aar blev tydeligere, at Kassen snart maatte kunne staa paa egne Ben, frigjorde den sig, ganske naturligt, lidt efter lidt lempelig for denne Garantibyrd: fra 1888 nedsattes Vederlaget til en fast aarlig Betaling af 25,000 Kr., fra 1. Januar 1895 begrænsedes Garantien til 1 Mill. Kr. mod et aarligt Vederlag af 12,500 Kr., og i 1896 blev Kontrakten endelig opsagt til fuldstændigt Ophør fra Udgangen af Aaret 1898.

*

*

*

Fra en almindelig Sals-Lejlighed i et gammelt stilløst Hus paa Hjørnet af Amagertorv — over Bel-Etagen i Christian den 4des Børs til »de 6 Søstres« Selvejer-Palads paa Slotsholmen — det er Linien i Privatbankens Udvikling fra dens Stiftelse til vore Dage.

Ikke for intet har Banken bygget sin Bolig tæt ved Byens Hjærte, men tillige paa hin Absalons Holm, som nu atter synes at skulle blive Rigets »Hoved«. Paa symbolsk Vis er den stolte og skønne Bygning, som nu rummer Bankens Centralstyre, rejst paa *historisk* Grund — paa Grænsen mellem Fortid og Fremtid, Gammelt og Nyt, mellem den Bydel, hvor gammel Handelsvælde har boet til Huse, og den moderne Storstads Bank-Strøg.

Tæt op ad hverandre ligger nu fra Kongens Nytorv til Knippelsbro Landets 4 Hoved-Banker, som de 4 Kamre i det Hjærte, der driver Pengenes »Blod«-Strøm ud i det hele Samfunds Aarer. Men medens de Andre klumper sig sammen paa Kanalens Byside, skottende tavst og vagtsomt til hinanden, gemmende sig halvt i Byens Gader, saa hæver Privatbankens Hus sig i ensom Højde paa den gamle Kongeborgs Ø, løfter sine Gavle og Tinder frit op til alle Sider og »ser sig ud« over *Børsen* og *Havnen* — selv et Sæde for Handel og Skibsfarts Fremme, en By-Næringernes Borg, et *Dannevirke* for dansk Erhvervsliv.



BILAG OG NOTER

BILAG I.

Bankraadets nuværende Sammensætning.

Grosserer GOTFR. HALKIER, *Formand*.

Hs. Exc. Justitiarius i Højesteret P. F. KOCH, *Viceformand*.

Kammerherre, Godsejer C. CASTENSCHOLD.

Direktør for polyt. Lærestalt, Fabrikejer G. A. HAGEMANN.

Fabrikejer, Grosserer CHR. HASSELBALCH.

Etatsraad, Grosserer CHR. HOLM.

Grosserer V. HØFFDING.

Etatsraad, Grosserer P. B. KJÆR.

Grosserer H. KLITGAARD.

Administrator F. LASSEN LANDORPH.

Højesteretssagfører O. LIEBE.

Etatsraad, Grosserer H. P. J. LYNGBYE.

Godsejer GEORG SASS.

Kammerherre, Hofjægermester, Godsejer H. SEHESTED.

Kammerherre, Kommandør E. SUENSON, Direktør for »Det Store
Nordiske Telegraf-Selskab«.

Bankraadets Medlemmer 1857—1907.

	Indtraadt	Afgaaet
Etatsraad, Grosserer C. A. BROBERG, Formand 1857.....	1857	Død 30. April 1886
Konferensraad C. G. N. DAVID, Næstformand 1857	1857	Afgaaet 1858
Grosserer D. B. ADLER	1857	» 1866
Etatsraad, Grosserer A. N. HANSEN	1857	» 1863
JACOB HOLM & SØNNER	1857	» 1858
Grosserer E. LE MAIRE	1857	» 1862
Etatsraad, Grosserer M. G. MELCHIOR	1857	Død 20. Sept. 1884
Grosserer GEORGE RYAN	1857	Afgaaet 1860
Etatsraad, Grosserer O. B. SUHR	1857	Død 6. Okt. 1875
Kammerherre P. B. SCAVENIUS til Gjorslev.....	1857	Afgaaet 1868
Kammerherre C. VON SEHESTEDT-JUUL til Ravnholt.....	1857	Død 1861
Kammerherre, Lehns greve C. E. JUEL-VIND-FRIJS til Frijsenborg	1857	Afgaaet 1870
Etatsraad, Grosserer M. W. SASS	1857	Død 16. Jan. 1866
Vexelmægler A. C. BECHGAARD.....	1857	Afgaaet 1860
Etatsraad, Højesteretsadvokat LIEBENBERG	1857	» 1861
Assurance-Mægler ED. J. HVIDT	1859	» 1879
Etatsraad, Departementsdirektør E. T. I. SCHIERN	1860	Død 21. Sept. 1876
Etatsraad, Grosserer H. A. CLAUSEN	1860	» 27. Marts 1891
Etatsraad, Grosserer GEORG PETERSEN, Formand 11. Maj 1886	1860	» 20. Decbr. 1900
Etatsraad, Grosserer L. P. HOLMBLAD	1862	» 16. Novbr. 1890
Kammerherre F. W. TRESCHOW til Brahesborg	1862	» 11. Juni 1869
Geheimekonferensraad, Højesteretsadvokat C. LIEBE	1862	» 24. Aug. 1900
Kammerherre, Stiftamtmand C. F. SIMONY	1863	» 30. Novbr. 1872
Vexelmægler H. C. AGGERSBORG.....	1866	» 1. Aug. 1895
Geheimetatsraad C. E. FENGER.....	1866	» 21. Sept. 1884
Lehns greve C. C. S. DANNESKIOLD SAMSØE	1868	» 4. April 1886
Kammerherre OVE VON SEHESTEDT-JUUL til Ravnholt	1870	Afgaaet 1879

	Indtraadt	Afgaaet
Kammerherre C. P. T. ROSENØRN-TEILMANN til Nørholm .	1871	Død 10. Jan. 1879
Grosserer N. BOYSEN	1873	» 21. April 1895
Etatsraad, Grosserer S. W. ISBERG	1876	Afgaaet 1894
Grosserer H. T. MOHR	1876	» 1885
Kammerherre H. C. I. CEDERFELD DE SIMONSEN til Erholm og Søndergaarde	1877	» Maj 1882
Grosserer GOTFRED HALKIER, Formand 10. April 1906 ...	1879	
Kammerherre C. V. B. CASTENSCHILD til Borreby	1879	
Kammerherre, Hofjægerm. P. C. Greve BILLE-BRAHE-SELBY til Grevskabet Brahesminde	1882	» 1887
Grosserer I. H. MANNHEIMER	1885	Død 1. Marts 1890
Justitiarius i Højesteret P. F. KOCH	1885	
Etatsraad, Grosserer H. P. J. LYNGBYE	1887	
Kammerherre, Hofjægerm. HANNIBAL SEHESTED til Broholm	1887	
Godsejer GEORG SASS til Leerbæk	1887	
Grosserer H. J. HIORT	1887	» 30. Novbr. 1899
Etatsraad, Grosserer WM. TH. MALLING, Formand 8. Jan. 1901	1890	Afg. 10. April 1906
Grosserer JACOB A. C. HOLMBLAD	1891	Død 8. Decbr. 1904
Etatsraad, Grosserer CHR. HOLM	1891	
Etatsraad, Grosserer P. B. KJÆR	1894	
Grosserer P. C. THAMSEN	1895	» 14. Decbr. 1897
Grosserer P. N. HEERING	1895	Afgaaet Novbr. 1904
Grosserer H. KLITGAARD	1898	
Grosserer CHR. NIELSEN	1900	Død 17. Novbr. 1901
Højesteretssagfører O. LIEBE	1900	
Grosserer F. EKMAN	1901	» 11. Decbr. 1901
Kammerherre, Kommandør, Direktør for »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« E. SUENSON	1902	
Grosserer V. HØFFDING	1902	
Administrator F. LASSEN LANDORPH	1904	
Fabrikejær, Grosserer CHR. HASSELBALCH	1904	
Direktør for polyt. Lærestalt, Fabrikejær G. A. HAGEMANN	1906	

BILAG III.

Tal-Oversigt over Privat-

Aar	Kapital	Reservefond	Netto-Overskud	Optælling af Vinden og Tabs Konto	Optælling af Balance-Konto	Kasse-omsætning	Omsætning paa Folio	Vexel-omsætning
	Rd.	Rd. $\frac{\text{fl}}{\text{sk}} \frac{\text{p}}{\text{b}}$	Rd. $\frac{\text{fl}}{\text{sk}} \frac{\text{p}}{\text{b}}$	Rd. $\frac{\text{fl}}{\text{sk}} \frac{\text{p}}{\text{b}}$	Rd. $\frac{\text{fl}}{\text{sk}} \frac{\text{p}}{\text{b}}$	Rd.	Rd.	Rd.
1857/8	2 000 000	6514 0 7	143 350 4 4	227 362 1 10	4 903 304 0 11	91 000 000	64 000 000	18 000 000
1859	2 000 000	11 220 4 4	128 078 2 13	281 983 4 11	6 215 344 2 5	151 000 000	90 000 000	21 400 000
1860	2 000 000	15 480 0 15	123 219 4 6	322 863 4 8	7 721 927 0 8	163 000 000	99 000 000	26 400 000
1861	2 000 000	23 341 1 5	159 052 0 3	358 366 5 11	8 553 721 1 7	183 000 000	103 000 000	27 600 000
1862	2 000 000	32 843 5 5	175 495 3 0	406 926 4 8	8 908 189 2 4	200 000 000	113 000 000	34 600 000
1863	2 000 000	40 846 0 8	160 342 4 8	428 366 3 10	8 389 719 4 8	200 000 000	114 000 000	37 600 000
1864	3 995 200	257 948 4 3	326 957 3 10	611 111 2 2	9 067 159 5 4	212 000 000	112 000 000	30 800 000
1865	4 000 000	279 301 1 10	374 413 1 4	560 440	9 931 961 4 10	212 000 000	136 000 000	37 600 000
1866	4 000 000	294 979 4 6	317 072 3 8	579 169 0 1	9 487 352 1 2	221 000 000	140 000 000	47 000 000
1867	4 000 000	306 754 5 13	277 736 3 3	533 713 4 13	11 390 374 2 7	259 000 000	154 500 000	48 500 000
1868	4 000 000	325 011 4 9	345 000 4 2	601 650 0 5	12 371 545 5 12	263 300 000	165 600 000	52 200 000
1869	4 000 000	346 090 3 1	371 017 4 11	862 302 2 5	11 583 303 2 14	271 300 000	165 500 000	50 400 000
1870	4 000 000	363 362 4 15	333 760 2 9	686 851 3 3	11 172 317 1 2	272 300 000	161 700 000	39 800 000
1871	6 000 000	1 000 000	722 021 3 7	1 072 472 2 15	17 028 321 3 3	416 100 000	241 400 000	44 700 000
1872	6 000 000	1 000 000	592 945 5 1	1 089 312 0 15	19 830 607 1 6	474 800 000	289 300 000	45 800 000
1873	6 000 000	1 000 000	486 777 3 4	897 782 1 13	18 636 543 2 5	497 800 000	282 600 000	43 200 000
1874	6 000 000	1 000 000	548 803 3 7	1 144 387 2 6	22 931 294 3 11	520 200 000	289 400 000	43 300 000
	Kr.	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr. Øre	Kr.	Kr.	Kr.
1875	12 000 000	1 500 000	631 731 33	2 314 805 41	46 249 708 46	1079 400 000	591 100 000	99 800 000
1876	12 000 000	72 522 86	652 522 86	2 127 761 23	39 210 237 69	992 600 000	536 100 000	82 600 000
1877	12 000 000	72 540 19	480 000	1 772 213 76	31 268 999 23	859 600 000	482 100 000	72 400 000
1878	12 000 000	72 554 69	480 000	1 761 903 56	26 165 018 63	781 600 000	427 000 000	58 000 000
1879	12 000 000	72 586 69	480 000	1 438 357 62	30 582 826 09	910 800 000	499 900 000	61 600 000
1880	12 000 000	89 323 62	496 456	1 741 082 32	34 444 636 75	1208 900 000	666 100 000	65 100 000
1881	12 000 000	190 659 49	756 339	1 890 264 06	40 108 109 96	1503 900 000	863 500 000	80 400 000
1882	12 000 000	274 407 80	814 043 13	1 635 625 83	39 738 229 72	1290 000 000	741 000 000	92 000 000
1883	12 000 000	479 710 12	1 042 553 44	2 043 720 06	42 661 977 73	1302 000 000	731 900 000	100 300 000
1884	12 000 000	587 387 03	1 063 950 57	2 113 209 04	42 539 208 43	1250 000 000	696 500 000	109 100 000
1885	12 000 000	600 372 50	610 020 99	2 173 781 29	38 832 058 06	1148 000 000	618 800 000	108 600 000
1886	12 000 000	430 492 50	481 482 82	2 219 355 29	42 028 146 18	1025 100 000	551 000 000	65 200 000
1887	12 000 000	467 101 80	847 245 78	1 983 984 55	41 301 149 08	1124 500 000	598 700 000	54 100 000
1888	12 000 000	659 109 04	1 167 349 32	1 932 261 18	39 872 296 75	1088 400 000	623 600 000	45 500 000
1889	12 000 000	862 132 20	1 261 491 17	2 090 612 67	42 971 454 46	1183 700 000	658 100 000	50 400 000
1890	12 000 000	892 169 37	782 655 37	1 769 327 62	36 554 624 40	1084 000 000	592 000 000	53 500 000
1891	12 000 000	927 568 53	836 509 47	1 780 012 43	40 201 184 45	1110 900 000	591 000 000	50 300 000
1892	12 000 000	952 468 06	739 211 29	1 719 226 28	36 731 003 97	1147 800 000	578 400 000	53 500 000
1893	12 000 000	990 948 06	866 268 71	1 794 157 17	40 422 850 05	1159 300 000	569 800 000	52 300 000
1894	12 000 000	871 368 06	481 267 64	1 957 868 78	50 449 741 23	1292 200 000	612 700 000	57 800 000
1895	12 000 000	1 320 416 81	1 572 445 17	2 684 733 08	46 314 095 23	1469 300 000	691 000 000	58 400 000
1896	12 000 000	1 515 821 36	1 145 382 37	2 145 245 94	49 458 934 17	1481 200 000	692 300 000	64 300 000
1897	12 000 000	1 566 936 49	998 336 50	2 730 328 38	53 954 487 22	1472 500 000	659 500 000	69 500 000
1898	12 000 000	1 864 279 84	1 457 707 68	2 968 987 34	59 930 596 83	1625 400 000	703 400 000	72 300 000
1899	18 000 000	3 004 766 41	1 804 340 54	3 248 622 80	69 842 992 03	1717 900 000	736 300 000	80 900 000
1900	18 000 000	3 193 283 96	1 860 684 68	3 696 476 86	72 282 451 36	1779 100 000	745 100 000	91 000 000
1901	18 000 000	3 284 795 17	1 640 064 12	3 610 198 50	78 091 255 26	1856 600 000	776 700 000	94 200 000
1902	18 000 000	3 358 238 36	1 469 623 40	3 445 583 58	80 244 695 97	1996 700 000	880 700 000	100 900 000
1903	27 000 000	4 185 181 42	2 127 266 92	4 055 926 58	88 042 567 60	2057 600 000	887 900 000	101 200 000
1904	27 000 000	4 309 053 93	1 923 480 53	4 298 470 88	99 086 410 06	2122 200 000	885 000 000	102 900 000
1905	27 000 000	4 469 359 87	2 161 908 28	4 973 268 56	102 301 921 39	2478 600 000	1052 300 000	113 700 000
1906	36 000 000	6 119 683 45	2 514 366 25	5 738 920 05	127 344 749 50	2827 000 000	1088 800 000	116 300 000

bankens Virksomhed 1857—1906.

Ud- bytte	Omsætning paa Svenske og Norske Kroner	Omsæt- ning paa Reichs- mark	Omsæt- ning paa Sterling	Omsæt- ning paa Francs	Omsætning paa Gylden	Gennem- snitssaldo af Kassa	Gennem- snitssaldo af Folio	Gennem- snitssaldo af Indlaan	Gennem- snitssaldo af Konto Ku- rant Konto
pCt.						Rd.	Rd.	Rd.	Rd.
$6\frac{1}{6}$						495 904	538 651	1 389 018	
$5\frac{2}{3}$						518 921	831 629	2 343 212	
$5\frac{1}{2}$						519 705	907 734	3 048 429	747 837
$6\frac{3}{4}$						556 946	867 754	2 997 625	958 000
$7\frac{1}{3}$			1 500 000	2 600 000	323 871 31	665 921	860 597	4 414 263	1 121 197
$6\frac{3}{4}$			1 800 000	2 600 000	383 496 13	648 612	815 335	4 052 043	1 059 702
$6\frac{11}{12}$			1 800 000	3 900 000	3 689 781 89	814 313	939 167	2 873 798	1 373 437
$7\frac{3}{4}$			1 900 000	6 200 000	677 790 54	497 137	986 687	1 780 153	1 539 290
$6\frac{3}{4}$			1 800 000	5 700 000	559 037 28	535 714	841 719	2 257 292	1 318 996
6			1 900 000	3 200 000	687 934 91	1 022 472	1 045 132	3 760 617	1 709 991
$7\frac{1}{4}$			1 800 000	3 800 000	756 001 $71\frac{1}{2}$	674 441	1 015 241	2 751 926	1 678 692
$7\frac{2}{3}$			2 300 000	7 300 000	538 089 46	610 974	1 054 629	3 002 892	2 487 690
7			1 800 000	8 500 000	596 243 47	664 121	1 096 945	3 420 481	2 486 361
11			4 100 000	15 100 000	853 593 79	632 898	1 252 189	4 043 688	2 887 414
$8\frac{2}{3}$			2 900 000	8 400 000	618 860 22	978 813	1 505 507	4 215 799	3 945 849
$7\frac{1}{4}$		32 400 000	4 700 000	12 600 000	1 060 830 84	1 012 317	1 813 911	3 923 258	5 153 737
8		48 600 000	4 000 000	9 100 000	1 737 894 88	759 442	1 858 975	4 168 831	5 663 724
						Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
5		58 700 000	4 500 000	8 200 000	877 183 84	1 431 158	3 856 436	6 359 306	9 104 582
4		55 300 000	4 900 000	13 400 000	1 077 317 40	1 417 811	3 466 563	6 612 471	8 718 165
4		49 600 000	4 500 000	11 400 000	486 170 01	1 384 510	3 193 705	4 433 960	7 699 080
4		42 700 000	3 800 000	9 300 000	612 675 22	1 464 637	2 858 264	4 072 325	4 973 791
4	46 400 000	27 600 000	3 200 000	10 800 000	456 376 19	2 413 816	3 275 514	6 451 200	6 640 343
4	56 200 000	36 400 000	4 300 000	12 000 000	491 906 02	2 451 564	3 706 115	8 346 148	7 331 586
5	51 400 000	62 000 000	4 700 000	15 500 000	870 883 76	2 133 571	4 013 216	10 280 639	15 211 876
$5\frac{1}{2}$	46 900 000	70 000 000	4 600 000	19 500 000	658 670 99	1 752 315	3 769 536	7 525 493	11 937 309
6	47 600 000	65 000 000	5 700 000	18 400 000	720 003 12	1 868 313	3 826 497	7 042 852	13 779 488
7	48 000 000	56 900 000	5 300 000	17 200 000	902 521 40	1 802 313	3 845 021	5 651 815	15 522 128
$4\frac{1}{2}$	43 100 000	58 500 000	5 500 000	23 400 000	653 630 66	1 648 373	3 199 660	5 746 351	12 884 035
4	38 900 000	57 300 000	5 400 000	18 600 000	779 462 69	2 447 431	3 189 490	5 384 294	15 582 499
6	47 500 000	57 200 000	5 900 000	15 600 000	1 463 491 63	2 580 819	3 804 516	10 188 260	18 942 504
7	51 400 000	42 900 000	6 600 000	18 100 000	1 324 177 39	2 611 168	4 036 532	6 963 325	17 462 869
$7\frac{1}{2}$	56 000 000	69 500 000	8 800 000	16 400 000	2 001 027 92	2 129 581	4 161 047	6 924 961	18 748 963
$5\frac{3}{4}$	47 500 000	70 000 000	7 400 000	18 900 000	1 273 441 28	2 013 742	4 023 894	7 233 768	14 317 189
6	62 100 000	70 500 000	7 800 000	23 000 000	1 524 201 32	2 178 988	3 998 204	6 311 786	12 616 736
$5\frac{1}{2}$	66 700 000	82 100 000	8 100 000	17 000 000	1 486 311 77	2 254 316	3 974 264	5 907 511	14 351 209
$6\frac{1}{4}$	58 900 000	76 300 000	9 500 000	16 500 000	1 372 175 61	2 302 199	4 002 048	6 676 655	15 096 029
5	59 900 000	58 800 000	9 700 000	24 600 000	2 277 259 32	2 132 445	4 021 414	7 395 262	19 220 088
$7\frac{1}{2}$	58 400 000	76 200 000	11 800 000	52 900 000	918 541 57	2 901 412	4 394 832	6 515 558	22 150 646
$6\frac{3}{4}$	60 700 000	59 700 000	11 500 000	30 600 000	1 362 890 58	2 428 113	4 379 566	5 874 433	19 810 257
7	54 400 000	65 000 000	11 600 000	30 400 000	1 606 046 59	2 201 018	4 243 834	7 650 577	21 735 887
8	59 400 000	75 600 000	11 900 000	41 500 000	1 476 878 13	2 387 292	4 551 306	6 018 531	28 870 792
8	63 100 000	88 000 000	12 400 000	43 800 000	1 520 919 47	2 220 671	4 513 498	7 746 970	26 965 792
8	72 000 000	94 300 000	12 600 000	42 000 000	1 952 643 25	2 329 146	4 504 493	12 129 607	27 432 429
$7\frac{1}{2}$	65 000 000	104 900 000	14 200 000	62 600 000	1 879 097 19	2 371 243	4 091 778	14 259 180	26 221 540
$6\frac{3}{4}$	64 300 000	115 400 000	15 700 000	74 300 000	1 850 300 77	2 949 265	4 638 059	14 190 053	35 295 810
$6\frac{1}{2}$	62 200 000	141 800 000	18 000 000	57 500 000	1 368 922 22	2 945 410	4 759 201	12 879 325	36 365 286
6	65 300 000	130 200 000	18 000 000	88 000 000	1 040 871 92	2 955 671	4 301 799	10 702 298	43 449 653
$6\frac{1}{2}$	85 100 000	124 900 000	18 200 000	62 900 000	1 044 422 69	4 122 014	4 410 011	15 502 803	57 048 538
7	91 200 000	112 200 000	20 300 000	112 800 000	1 007 796 88	3 792 794	4 496 549	13 428 917	63 080 099

NOTER.

Hvor om selve Bankens Forhold i strengere Forstand ingen Kilde er anført, findes denne i de aarlige sammen med Regnskabet offentliggjorte Beretninger eller i Bankens Arkiv.

S. 1 & ff. De her givne smaa Person-Karakteristiker støtter sig dels paa »Biografisk Lexikon«, dels og navnlig paa et gennem Samtaler med *Samtidige* erhvervet Indtryk — bortset fra de Enkelte, som Forf. selv har haft Lejlighed til personlig at kende.

S. 15 L. 7 f. o. & ff. C. F. TIETGEN: Erindringer og Optegnelser udgivne af O. C. Molbech.

S. 17 L. 14 f. o. & ff. Børsens Arkiv.

S. 17 L. 2 f. n., S. 18. JOSEPH MICHAELSEN: Fra min Samtid. II. 1893. (S. 217—34).

S. 18—22. Børsens Arkiv, Grosserer-Societetets Komites Kopibøger.

S. 23 L. 2 f. o. & ff. De af »Bank of England« udstedte *bank-post-bills* er Solavexler, lydende paa Navn, som navnlig benyttes til at afgøre større Betalinger mellem forskellige Pladser, hvor Giro-Omsætning ikke haves. Det kan her bemærkes, at det dog ikke blev Privatbanken, men Nationalbanken, som — langt senere, nemlig i 1870 — indførte saadanne »Bank-Solavexler«, betalbare 8 Dage fra Dato ved Banken og dens Filialer samt ogsaa ved *Statens* Kasser.

S. 28 L. 3 f. n. & ff. Børsens Arkiv.

S. 29—30. C. F. TIETGEN: Erindringer og Optegnelser, jfr. ovfr.

S. 30 L. 4 f. n. »Svend Felding er en dansk Sagnhelt, Ingen véd hvor gammel, af hvem der er gaaet stort Ry baade i ældre og nyere Tid« (SVEND GRUNDTVIG: Danmarks Folkeviser). Han forekommer som Hovedperson i tvende Kæmpeviser (Grundtvigs Nr. 22 og 23): »Svend Feldings Pilgrimsfærd« og »Svend Felding og Dronning Jutte«, i hvilken sidste han er »benyttet som Repræsentant for den danske Folkeand«.

Sivard Snarensvend forekommer ligeledes i danske Kæmpeviser, nemlig i den Folkeviser, som bærer hans Navn, i »Sivard og Brynild« og endelig i Visen om »Kong Didrik og hans Kæmper« (Svend Grundtvig: Danske Folkeviser).

S. 31 L. 10 f. o. J. P. ECKERMANN: Gespräche mit Goethe. Band 1. — Adolf Bartels Udgave (Leipzig 1902), Pag. 211.

S. 32 L. 11 f. o. & ff. C. F. TIETGEN: Erindringer og Optegnelser.

JUL. SCHOVELIN: De danske Byerhverv i Text og Billeder. Kjøbenhavn, 11. Hefte. S. 12.

S. 33 L. 2 f. o. & ff. C. F. TIETGEN: Erindringer osv.

S. 40 & ff., S. 41 L. 7 f. o. Kontorchef E. MEYER: December 1857 (i Værket »Vort Folk«).

S. 41 L. 10 f. n. »Fædrelandet« for 2. December 1857.

- S. 42 L. 5 f. o. »Fædrelandet« for 5. December 1857.
- S. 42 L. 15 f. o. & ff., S. 43. Børsens Arkiv.
- S. 44. Baade her og andetsteds i nærværende Fremstilling er benyttet en Forf. af Bankraadets næstsidste Formand, Etatsraad WM. TH. MALLING, velvilligst overladt haandskreven Beretning om »Krisen i Hamburg December 1857« af REGNAR WESTENHOLZ, der som Pontoppidans tidligere Compagnon — hans Formue inde stod endnu i Forretningen — blev tilkaldt under de vanskelige Forhold. Jfr. C. F. Tietgen: Erindringer osv.
- S. 45 L. 12 f. n. Her er benyttet Geheimeraadinde ANDRÆ's Dagbogs-Optegnelser og de af Excellencen selv i hine bevægede Dage i 1857 modtagne Telegrammer og Breve, hvilke alle velvilligst er stillede Forfatteren til Raadighed af fhv. Amtsforvalter, Kammerjunker P. ANDRÆ.
- S. 46 L. 12 f. n., S. 50. C. F. TIETGEN: Erindringer osv.
- S. 54 L. 5 f. n. »Mig lyster at følge Svend Felding« er Omkvædet paa den ovennævnte Kæmpevis »Svend Feldings Pilgrimsfærd«.
- S. 57 L. 12 f. n. Den i det Følgende givne Fremstilling af Forholdet mellem David, Tietgen og D. B. Adler skyldes mundtlige Meddelelser til Forf. fra Kontorchef i Nationalbanken EMIL MEYER, hvilke atter støtter sig paa Beretninger fra Samtidige, hvis Troværdighed ikke tør forkastes. I sin herværende Form er Fremstillingen en Gengivelse af det tilsvarende Stykke i Artiklen »Kjøbenhavns Handelsbank« (JUL. SCHOVELIN: De danske Byerhverv. 8. Hefte).
- S. 59. D. B. Adlers Breve til Bankraadet findes i Bankens Arkiv.
- S. 67—70. »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab«, Beretning om Selskabets Tilblivelse og de første 25 Aar af dets Virksomhed, udgivet ved Foranstaltning af Selskabets Bestyrelse. Kjøbenhavn 1894. Afsnit I & II.
- S. 70 L. 14 f. n. C. F. TIETGEN: Erindringer osv.
- S. 71. Personlige Meddelelser til Forf.
- S. 72 L. 3 f. o. & ff. »Det Forenede Dampskibs-Selskab 1866—91«, Blade af den danske Dampskibsfarts Historie ved JUL. SCHOVELIN.
- S. 72 L. 7 f. n., S. 73—75. Store Nordiske Telegraf-Selskabs ovennævnte Jubilæums-Skrift. Afsnit II & III.
- S. 74 L. 7—9. Oplysningen findes i C. F. Tietgen: Erindringer osv.
- S. 74 L. 15—28. Jfr. JUL. SCHOVELIN: Artiklen »Det Store Nordiske Telegraf-Selskab« i »De danske Byerhverv, Kjøbenhavn«, 10. Hefte.
- S. 75 L. 10 f. n. & ff. Samtidige Blades Fest-Referater.
- S. 76 L. 18 f. n. & ff. C. F. TIETGEN: Erindringer osv.
- S. 77. »Store Nordiske's Jubilæums-Skrift.
- S. 83 L. 6 f. n. »Dagbladet« for 1. Juli 1871 (ledende Artikel).
- S. 85 L. 4. f. o. JACOB MARSTRAND: C. F. Tietgen. Et Livsbillede. Særtryk af »Den danske Højskole«. Der har i denne lille, højst læseværdige Levnedsskildring indsneget sig forskellige Smaafejl og Misforstaaelser — en enkelt er omtalt i nærværende Værk, S. 35-36 — som dog alle er tilgivelige. I det Hele og Store indeholder Piécen en korrekt og sympatetisk Fremstilling a. Tietgens Liv og Færd — man føler, at Forf. er en Mand, som virkelig har *kendt* ham.
- S. 86 L. 3 f. n. De citerede Linier findes i Kæmpevisen om *Svend Vonved*, Vers 11 og 12.
- S. 90 L. 16 f. o. & ff. »Dagbladet« for 1. Juli 1871 (ledende Artikel).
- S. 91—94 »Store Nordiske's Jubilæums-Skrift.
- S. 97 L. 12 f. o. SØREN KIERKEGAARD: Stadier paa Livets Vej (Originaludgaven: Reitzel 1845. S. 79).
- S. 97 L. 18 f. n. »Den lever ikke til, jeg maa forklage min Sorg«, — Omkvædet i Folkevisen »Hillelilles Sorg«. AXEL OLRIK: Danske Folkeviser i Udvalg, Kjøbenhavn 1899. Nr. 15.

S. 100 & ff. J. HANSEN: Det Lolland-Falsterske Jernbane-Selskab 1874—99. Kjøbenhavn 1899, og W. SCHARLING og V. FALBE-HANSEN: Danmarks Statistik III, samt Rigsdags-Tidenden.

S. 107 L. 9 f. n. & ff. Om Krisen i Wien henvises til MAX WIRTH's Fremstilling i »Geschichte der Handelskrisen«, jfr. NEUWIRTH: Bankacte og Bankstreit in Oesterreich-Ungarn 1862-73 — om New-Yorker-Krisen tillige til D. M. SCHØYEN, Chicago, i Nationaløkonomisk Tidsskrift for 1874.

S. 112 L. 12 f. o. & ff. MARSTRAND: C. F. Tietgen (jfr. ovfr.).

S. 113 L. 14 f. o., S. 114. Jfr. ovennævnte Artikel »Kjøbenhavns Handelsbank« i JUL. SCHOVELIN: De danske Byerhverv, Kjøbenhavn, Hefte 8.

S. 117 L. 5 f. n. & ff. Jfr. SØREN KIERKEGAARD: »Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift til de filosofiske Smuler«. (Original-Udgaven: Reitzel 1846, S. 303—04).

S. 121 L. 3 f. o. Det uklare i Tietgens Fremstilling har bl. a. givet E. TVERMOES i hans bekendte Pièce: *Privatbanken i Kjøbenhavn*, (En Undersøgelse, foranlediget ved Bestyrelsens Meddelelse paa Generalforsamlingen 11te April 1877 angaaende Bankens Tab i de senere Aar. Kjøbenhavn 1877) Anledning til den urigtige Formodning, at de omstridte Aktier skulde være købte »paa Tid«, hvad Tietgen først udtrykkelig benægtede paa det følgende Aars Generalforsamling. Overhovedet vil det nu af den her givne, paa selve de originale Dokumenter i Bankens Arkiv støttede Fremstilling tilstrækkelig fremgaa, at Tvermoes' hvasse Angreb, som gjorde et vist Indtryk paa Samtiden, fornemmelig hentede sin Styrke fra faktisk urigtige Forudsætninger. Naar det saaledes hedder i Tvermoes' Pièce: »Dette (Afviklingen af Firmaets Engagements) ordnedes efter Fremstillingens Sigende (*sic*) saaledes, at Banken *indsatte en Kontrol* med Vedkommendes Forretning og *overtog* hans udestaaende Fordringer, Varelager og consignerede Varer; og først *efter* denne Tid strømmede der Fordringer ind paa Betaling for Telegraf-Aktier, der var købte *paa Tid*, saa at det Beløb af Aktier, Banken *maatte* tage som Sikkerhed udgjorde 247,630 £«, — saa er denne »efter Bladreferater«, »suppleret efter Hukommelsen« givne Fremstilling væsentligst kun et Bevis paa, hvor mangelfuld en saadan kan blive, naar den bygges paa saadanne Kilder. Saa at sige Alt heri er nemlig faktisk urigtigt: ¹⁾ det gik ikke saaledes til, at Banken indsatte en Kontrol »og« (altsaa: *samtidig*) »overtog« Vedkommendes Forretning; den nøjedes først med at indsatte en »Kontrol« med Forretningen i Efteraaret 1872 og tage Telegraf-Aktierne m. fl. »til Pant«, og »overtog« først derefter i 1873 selve Forretningen med Aktiver (altsaa Aktierne »til Ejendom«); ²⁾ de nævnte Fordringer indløb ikke *efter* Kontrollens Indsættelse, endsiges efter Aktivernes »Overtagelse« (?: til Ejendom), men paa det *forudgaaende* Tidspunkt (Septbr. 1872), da der forhandlede med Firmaet om en Ordning — ja, Bankens »Befuldmægtigede ved Afviklingen«, som hidkaldtes fra Udlandet, var end ikke kommen til Stede, da disse Fordringer begyndte at »strømme ind«. ³⁾ Aktierne var endelig, som alt ovenfor nævnt, *ikke* købte »paa Tid« osv. osv. Da T. imidlertid gaar ud fra alle disse Uhyrligheders faktiske Rigtighed, har han forholdsvis let Spil. Men det skal som sagt indrømmes, at Tietgens egen Fremstilling, saa vidt man overhovedet kan dømme herom efter de officielle Referater, som han selv har haft Lejlighed til bagefter at gennemgaa, mere vidner om, at han var »en Handlingens Mand« end just en Mester i Skildringen af historiske Begivenheder — et Indtryk, som hans »Erindringer og Optegnelser« ganske bekræfter. Selvfølgelig forringer dette ikke i mindste Maade hans Storhed paa de Felter, hvor han hørte hjemme.

S. 132 L. 13 f. o. Det kan her oplyses, at Aaret 1880 endelig ogsaa bragte en heldig Afgørelse paa det fra 1875 aabne Spørgsmaal om Udstrækningen af Statsgarantien til Broen over Guldborgsund. Efter at Banken i Januar 1880 i en udførlig Fremstilling af hele Sagen og dens forskellige Faser havde paavist, hvor ubilligt den var bleven behandlet af Lovgivningsmagten, lykkedes det Direktør DAMM ved en personlig Henvendelse til Folketingsmand C. BERG at faa tilvejebragt en for Ban-

ken tilfredsstillende Ordning, hvorved denne fik sit Udlæg refunderet med Renter, jfr. Lov af 18. Juni 1880. — Selve Banens Drift var jo, ifølge en i Concessionen dertil given Tilladelse, overdraget til et selvstændigt, under Bankens Auspicier dannet Aktieselskab (det Lolland-Falsterske Jernbane-Selskab), stiftet den 4. Novbr. 1874.

S. 133 L. 16 f. n. CARLYLE: French Revolution.

S. 157. Prof. HARALD WESTERGAARD: Bikuben, Dansk Spare- samt Børne- og Alderdoms-Forsørgelsesforening 1857—1907. Kjøbenhavn 1907.





J. M. P. R. V. K. 1857